

The Project Gutenberg eBook of Kun talonpojasta tuli herra, by Kalle Kajander

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kun talonpojasta tuli herra

Author: Kalle Kajander

Release date: March 14, 2016 [EBook #51446]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUN TALONPOJASTA TULI HERRA ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

KUN TALONPOJASTA TULI HERRA

Kirj.

Kalle Kajander

Otava, Helsinki, 1912.

I.

Aamusella varhain olivat Hinkkalan miehet menneet kahden päivän eväillä perkiölle heinään, sillä kahdessa päivässä tavallisesti perkiön niitty korjattiin, kun poutana pysyi. Vaimoväen oli määrä tulla perässä kokoamaan miesten niittoa, sitten kun olivat saaneet aamu-askareensa tehdyksi.

Neljän miehen siinä heilutettiin väärävirtta pitkin mutkikasta noroa.

Lakeisen mittaa tuli aika huippaus, sillä noro mentiin pituuttaan halki, vaan aina kun päähän päästiin,

ojennettiin hetkinen selkää ja lapattiin vikatetta.

Etumaisena niitti talon vanha muonamies Eerikki; sitten kaksi renkiä, ja viimeisenä ponnisteli itsellismies, joka heinässä teki veropäiviään peltotilkustansa, kymmenen päivää kesässä talon ruualla.

Melkein äänettöminä olivat miehet niittäneet koko aamun, sillä vanhalla Eerikillä, etuniittäjällä, ei ollut tapana työssä paljon puhua.

"Näin kasteen aikana täytyy lyödä kuin vierasta sikaa", tahi "siinä se on taas syrjä joka puree", eli muuta sellaista oli hänen tapansa vaan tokaista, kun vikatetta lapattuaan läksi uudelle lakeiselle, eikä ehtineet toisetkaan silloin suuria turisemaan, jos mieli perässä pysyä, vaikka sisullensa heidän usein kävi sellainen "höyryllä ajaminen", niinkuin he sanoivat.

Mutta kun päivä paistoi murkinalle, asetti Eerikki rautansa mättäälle, pyyhkäistyään ensin sen terää heinätukolla ja silmäiltyään sitä tarkoin kannasta kärkeen, ja läksi sitten astelemaan latoa kohden, missä eväät olivat.

Ennen häntä ehtivät sentään toiset miehet leivän kimppuun, sillä hän kulki hiljaa, miettivän näköisenä, ja seisahti jonkun kerran hetkiseksi tarkastelemaan taivasta.

Aterian aikana jutusteltiin yhtä ja toista, tavallista heinämiesten pakinaa. Puhuttiin vikatteista ja vikatesepistä, tämän vuotisesta heinäntulosta ja sen sellaisesta. Vaan kun eväät oli korjattu pois ovilaudoilta, joille ne ladon lattialle oli syötäissä levitetty, pistettiin miehissä piippuun.

Aamulla oli ensimmäiseksi ladolle tultua niitetty oven etu ja heitetty se niitos hajalleen latoon. Siitä nyt kokosi jokainen kylkensä alle tukon tuoreita, raikkaasti tuoksuavia heiniä, ja puhalteli lönkällänsä savuja.

Miesten jäsenissä alkoi tuntua se tavallinen painostava raukeus, joka aina valtaa työmiehen, kun hän lujasti heiluttuaan on syönyt vankan aterian ja sitten heittäytynyt koko mitalleen. Nuorempi mies siinä pian nukkuu kokonaan ja vetää unta vaikka puoli päivää, mutta vanhalla usein on vankempi velvollisuuden tunne työn täyttämistä ja hän torjuu päältänsä unen painon.

Ei ollut vielä piippu palanut pohjaan, kun jo joku käsivarsi painui rentona heiniin. Se ei viitsinyt enään kulettaa nysää hammasten väliin, vaan antoi sen siinä kouraan sammua. Sattuipa silloin Heikki, vanhempi rengeistä, äännättämään jotain, joka pani joka miehen uudestaan ryhtymään puheeseen.

— Missähän meidän isäntämies taas peuhoo, sanoi hän ikäänkuin omissa ajatuksissaan, nousten istuilleen ja alkaen kohennella piippuaan.

— Jaa-ah, sanoppas muuta, iski heti vanha Eerikki puheeseen. Ei ole nähty miestä sitte toisaamun, kun kotona pellon jalassa heinään ruvettiin. Mikähän tässä tämänkin talon lopuksi tulee, kun alku jo näyttää näin hurjalta. Siellä vaan juo ja lyö korttia kirkonkylässä kauppiasten ja tukkijunkkarien kanssa, ja kun viina sattuu kotokulmilla loppumaan, niin ajappas kaupunkiin. Enpä ikänä unohda sitäkään tempausta, minkä hän keväällä teki kiireimmällä työnajalla. Temmata hevonen parista äkeen edestä ja lähteä reisuun! Kun minä panin vastaan, ärjäsi poika riiviö vaan, että "elä löpise vanha hassu, onhan se päivää äestää huomennakin". Mutta sinä huomenna tuli sade, joka myöhästytti toista viikkoa kauran kylvöä, ja saaliista siitä kaurasta ei enää tule.

— No mitä te Eerikki siitä huolitte, onhan se hänen oma asiansa, ryhtyi puheeseen Jussi renki, joka noin niinkuin toisella korvallaan oli kuunnellut vanhan miehen pakinaa, katsellen ladon ovesta ulos, viheltäen hiljalleen. — Hänenhän se oli vahinkonsa, jos olikin, ja minun hyötyni. Sainpa koko päivän levätä, kun hän vei hevosen äkeeni edestä, eikä vanha tamma jaksanut yksin vetää, ja huomenis sain vielä aika hyvät ryyppyt.

— Sinä kanssa ryyppyinesi poika nallikka, äyhkäsi halveksivasti ymärtäen Eerikki, vaikka tiedämpä — jatkoi hän — että useasti olet Jopin, pahaisen isäntämme kanssa kumonnut pääsi täyteen. Minä sinun ijälläsi en viinan makua tuntenut ja olinpa jo akallinen mies, kun ensimmäisen ryyppyni kallistin. Eikä ole monta tullut otetuksi jälestäkäänpäin. Mutta oli kuinka oli, se vaan on summa, että Jopissa ei ole talonpitäjää, joll'ei hän tapojansa paranna, ja pyhäinpäivästä lähden tästä pois minä. Se häntä tällä tavalla retustelkoon ja kuunnelkoon sen haukkumisia. Kymmenen vuotta tein muonalla työtä isän aikana tähän taloon ja tulimme ukkovainaan kanssa aina hyvin toimeen, mutta pojasta olen jo saanut kylläni, vaikk'ei vielä ole ensimmäinen vuosi lopussa. Se siitä tulee, kun ei lapsena tyyrätä työhön. Joskin vähän ryyppyyn menevä, oli vanha isäntä sentään itse kova työmies niinkuin tiedätte, mutta poikaa hän ei johtanut talon toimiin. Armoitteli liiaksi ainoansa.

— Ja kuritti emäntää vaan, heh heh, naurahti siihen itsellismies ladon nurkasta. Mutta nyt elää vanha emäntä rauhassa ja syö eläkettä.

— Akat tarvitsevat kyllä ajallansa ojennusta nekin, vastasi Eerikki tiukasti, mutta se on eri asia, mistä pappi lehmän saa. Se oli paikallaan, että vainaja vastaisen varaksi määräsi emännälle eläkkeen, kun talonkirjoja pojalle teetti, mutta hänen olisi pitänyt määrätä emännälle myöskin hallitus ja hoito talossa, kunnes nähdään tuleeko pojasta kalua.

Jussia äkäytti aina, kun moitittiin hänen isäntäänsä.

— Vai kalua. Mitä saakelin kalua, matki hän Eerikin sanaa. — Olkaa huoletta vaan, kyllä se poika asiansa hoitaa, ja miestä siinä on jo kahtakin vastaan. Eikä olekaan mikään savitalonpoika meidän Joppi, vaan herrasta hän käy, olipa joukossa missä tahansa. Olisittepa olleet juhannusiltana muassa, kun sillä uudella oriilla ajettiin kievariin —

— Onhan tuo rähinä kuultu. Mutta ei sillä oriilla taloa pidetä, vaikka siihen Jopilta menikin kaikki isältänsä perimät rahat, joka penni.

— Olkaas nyt, Eerikki, kun minä puhun. Voi totisesti kun se oli lystiä. Me tultiin kievariin ja siellä tuli herrain kanssa väitös hevosista, vaan mitä ne Jopille! Joppipa lopulta näyttikin, kuka on herra ja kellä on hevonen.

— Mene sinä sinnekin herroinesi ja oriinesi, sinä samallinen haihattaja, ja suoriu niitolle, tiuskasi Eerikki ja läksi ladosta ulos. Mutta ladon ovella hän kopautti tuhan piipustaan, kaivoi kukkaroneulalla perät pohjasta kouraansa, heitti ne suuhunsa ja kieräytti ne kielellään alahuuleen, sylästen päälle.

— Vai herra, jatkoi hän kävellessään lakeiselle. Etpä poika parka näy tietävän eroa siinä, mikä on herra, mikä kollo. Kyllä sitten herroja olisi, jos kaikkia herroina pidettäisiin, ketä herrauttaa. Eihän tuo osaa Joppi paha edes nimeään kirjoittaa, enempää kuin minäkään, ja sinä tekaisit hänestä herran.

— Mitä se kirjoituksen konsti siihen kuulun. Se herra on, jonka ei tarvitse työtä raataa, väitti Jussi, ja samaa mieltä olivat toisetkin miehet, että ne ne herroja ovat, jotka elävät jouten, rahoilla vaan, syövät ja juovat hyvin ja kulkevat herrasvaatteissa.

Eerikki yksin oli toista mieltä. Hän oli tässä joukossa ainoa sitä vanhempaa sukupolvea, joka oli tottunut huomaamaan suuremman eron herran ja talonpojan välillä, kuin nykyaikaiset nuoret miehet.

Vielä rautoja hiottaissa väitettiin tuimasti asiasta, joka nyt oli jo kokonaan kääntynyt pois isännästä, ja olisi ehkä väiteltä pitemmältäkin, mutta isäntä ilmestyikin samassa itse niitylle.

Hän tuli polkua pitkin metsästä ladon editse miehiä kohden. Käynti oli koko lailla horjuva, silmät pullistuksissa ja kasvoilla rasvainen puna.

— Hyvää päivää, pojat, huusi hän käheällä äänellä, tultuaan lähemmäksi miehiä.

— Sillä tavalla sitä kapteenikin huusi leirillä, kun tuli poikia katsomaan. Mirnaa! Olette siellä koukkusissanne nenä mättäässä, ettekä osaa seista suorana ja vastata, että 'jumala varjelkoon', herra isäntä.

Jussi, jota yhdessä isäntänsä kanssa oli marssitettu valkeissa housuissa Parikkalan kankaalla, nosti vikatteen sivullensa pystyyn. Toiset nauroivat, mutta Eerikki jatkoi äänettömänä vikatteensa hiomista.

— Se on oikein, Jussi, että taidat vastata, kun herrasi ja isäntäsi sinua tervehtää. Pane pois aseesi, sinä olet ryypyn ansainnut. Saakeli — jatkoi hän puhettaan, pyyhkien hihallaan kasvojansa — että täytyy yksin kulkea niinkuin orpopojan, eikä saa koko kylästä enään edes puhekumppania. Mikä menee heinään, mikä minnekin, ja kauppiaskin läksi tän'aamuna Loviisaan kylpemään. Hyvät oli läksijäiset niinkuin herroille sopii, vaan kun kaikki läksivät tiehensä, läksin minäkin. En sentään lähtenyt yksin, sillä Hinkkalan Joppi ei ole kernaasti aivan yksin, katsokaas tätä — ja hän kaivoi povestaan pullon. — Isäntä vieraan väärti, sanoi hän vieden pullon huulilleen. — Kas noin, maistappa Jussi. Kyllä se on hyvää, kymmenen markan tavaraa. Eikä Nuurperi huonoa käytäkään, ei sano sietävänsä, kun sillä on katari.

Jussi otti ahnaan ryypyn. Oikein pärskitti ja ryitti.

— Mikä katari? kysyi hän Jopilta.

— Etkö sinä tiedä mikä katari on? Mutta mitä te tiedätte, te. Se on se, kun ei saa mitään huonoa nautituksi, ei syödyksi eikä ryypätyksi, eikä aina hyvääkään säälleen. Oksennuttaa vaan. Nuurperiakin kuottaa joka aamu, että on sisälmykset särkyä, ja sillähän sen täytyy Loviisaan lähteä. Kuulutaan siellä tehtävän terveeksi. Tahtoi hän sinne minuakin, kun se närästys on alkanut vaivata, vaan en minä vielä, eikä tästä talon toimilta niin vaan pääsisikään. — Jaa helkkarissa, anna maistaa toistenkin miesten.

Jussi, joka oli syventynyt tarkastelemaan lappua pullon kyljessä, ojensi sen toisille.

Eerikki ei ryypännyt. Hän oli kärtyisän näköinen ja sanoi väkevään vaan raukaisevan näin helteisenä päivänä, ja varsinkin ruuan päälle.

— Niittoa tässä pitäisi riennättää, kyllä tämä jo murkina tunniksi riittäisi, tuumi hän. — Olisit pysynyt pulloinesi kotona.

— Elä neuvo minua, Eerikki. Elä neuvo viisaampaasi, joskin olen nuorempi. Sitäkö vietävää siellä kotona yksin.

— Olisit ottanut vikatteen tahi haravan mukaasi edes tuon pullon asemasta. Kyllä täällä on seuraa.

— No, no vaari, vastasi Joppi mahtavana. — Jollei elätä talo yhtä miestä työtönnä, niin jääköön hiiteen sitte koko talon pito.

— Jospa elättäisikin yhden siivolla menolla, mutta tällä tavalla tulee meitä nytkin viisi, jos tässä koko päivä sinun kanssasi suuta soitetaan. Elä luule Joppi, että sinulle vahinkoa tarkoitan tällä puheella, mutta suoraan sanoen, minä olen sinua katsellut jo pahaisna poikana, ja —

— Elä luule lukkari, että pappi virren alkaa, vai olen minä "sinä" sinun suussasi, rähjä —

— Mutta minä rohkenen sinulle puhua suuni puhtaaksi, jatkoi Eerikki urheasti — ja sanon, ett'en rehellisenä miehenä julkea sinulta vajaan päivästä ottaa täyttä palkkaa, kun sinä itse et etuasi tajua. Tehköön sen kuka tahansa muu, mutta Eerikki ei tee sitä.

— Se ei kuulu sinuun, mitä minä omassa talossani ja omilla rahoillani teen, sinä vanha ärmätti. Ja välipä näillä isän rahoilla, juo tahi pelaa. Niitä sinä heinää jos haluttaa, mutta me otamme ryypyn. Kas tätä!

Hän heilutti pulloa korkealla ilmassa ja lauloi keikkuen kahden puolen:

"Tällaisille pojille ne herrain päivät passaa,
Kun ei ole talon pitoa eikä hellua suremassa".

— Mutta pianhan tämä loppuu näin pikkuinen pullo.

— Paljonko yhdestä nuijasta sitten pesee neljää suuta, tuumivat naureskellen toiset. Niinhän se on kuin sylkäsivät kiville.

— Eiköhän ruveta sentään niittämään, tuumi itsellismies, sillä taitaa kyllä olla liian vähän ainetta siinä pullossa, että kannattaisi näin monen miehen ruveta nuijapäivää pitämään, vai mitä arvelette?

— Niittämään kyllä, sanoi Eerikki, ja hän vetäsi uudestaan lapan saapasvarresta, jossa hän sitä heinässä kuletti, pisti vikatteen varren vyönsä väliin ja lapautti vielä hiomisen jälkeen kertaalleen rautansa oikein purevaksi.

Hän näytti taas lauhtuneen ja päässeensä entiselle työtuulelleen. "Tule terä, tule terä, seitsemän sepän terä" luki hän lyödessään lapan tahtiin, ja se näytti nuoria miehiä varsin huvittavan. Sitten lisäsi hän viimeisen kerran lyötyään, että "puri olkoon nimesi" ja iski vikatteensa heinään.

Sillä välillä oli isäntä vetänyt Jussin syrjään ja kuiskutellut hänelle jotakin, ja kolme miestä läksi nyt vaan lakeiselle, sillä Jussi asteli isännän perässä ladolle.

Kun he tulivat latoon, otettiin levein ovilauta ja asetettiin sen toinen pää kynnykselle ja toinen piimäpurakan päälle ladon lattialla, niin että siitä tuli ikäänkuin leveä lavitsa. Laudan toiseen päähän aivan purakan kohdalle istui kahareisin renki, ja isäntä asettui kynnykselle, vetäen likaisen korttipakan housunsa taskusta. Niillä papereilla oli monta nakkia lyöty, eikä äkkinäinen juuri olisi eroittanut, mikä niissä oli selkä, mikä etupuoli, mutta Jopille ne olivat rakkaat kalut, ja rikkikuluneista kulumista hän tarkkaan tunsii joka lehden. Ei hän sentään näillä korteilla pelannut oikeitten taiturien kanssa, mutta aina ne kumminkin olivat matkan varalta hänen taskussaan.

— Nakkiako otetaan? kysyi hän lyöden pakan lautaan ja työntäen lakkinsa toiselle korvalle.

Jussi tahtoi viimeistä voittoa, sillä se olisi hauskeempaa, eikä käy niin kovalla kiireellä kuin nakki.

— No siinä on lehdet, olkoon sinun tahtosi. Pullo pistossa tietysti. Tämä on lystiä näin heinässä, Jussi.

— Karttuuhan niitä jo pulloja puolikkaankin pistolla, mutta pannaan ensin määrä kuinka monta.

— Kolme mieheen. On tullut niin paljon tänään haukatuksi jo, ett'ei taida enempää jaksaa.

— Kyllä se passaa paikalle —

Löivät siinä nyt olutta korteilla isäntä ja renki, kiireisenä heinäaikana ja poutapäivänä.

Olikin oikein tyyni, helteinen heinäpäivä. Pikku linnut, joita aamulla viserteli joka pensaassa noron reunalla, olivat hiljaisina painuneet syvemmälle isoon metsään, siimekseen. Ei kuulunut muuta ääntä, kuin silloin tällöin niittäjien lapan kalkutus ja karpästen yhtämittäinen surina. Ne parveilivat saaliin himoisina ja lämpimästä virkkuina kaikkialle, tulivat ladolle ja iskivät vimmatusti kiinni Jopin niskaan, joka punaisena ja hiestä höyryävänä paistoi ladon ovella, kuin varsin heitä varten asetettu syötti.

Vaikka kokonaan peli-innon vallassa, sydäntyi Joppi sentään niille kiusaajille. Hän työnsi lakkia korvalta toiselle ja vuoroin niskaan, huitoi ja hosui kortti kädessä, löi kätensä matalaan oven kamanaan ja päästi pahan kirouksen.

Niittomiehet olivat istuneet mättäälle, panivat tupakan ja pyyhkeilivät hikeä paidan hihaan.

— Kyllä nyt pitäisi heittää housut pois ja panna paita poveen! tuumi Heikki.

— Tahi paremminkin mennä tuonne latoon, sanoi itsellismies, harmillisesti naurahtain.

— Eipä totisesti, jo tämä on liian sikamaista. Ei riitä se, että yksin laiskottelee ja tuhlaa, vaan vielä villitsee tuon Jussin. Maksaa palkan ja peluttaa kansaan korttia työn aikana — korttihan ne siellä lyövät, kun niin kättään huitoo tuossa kynnyksellä, puhui Eerikki.

Mutta toinen renki, se niitolla oleva, nousi kiukkuisena seisaalleen ja lupasi lähteä metsän katveeseen maata, koska ei nuoremmankaan rengin tarvinnut työtä tehdä. Muutti hän kumminkin mielensä ja jatkoi, joskin kovin vastahakaa, työtänsä, sillä Eerikki sanoi suorastaan synniksi ja häpeäksi maata tällaisina päivinä, vaikkapa vaan isäntä ei pitäisikään työstään parempaa huolta. Ja mitä Jussiin tulee, niin tuumi hän, ettei siitä sillekään muuta koidu kuin vahinkoa, sillä ihan vissiin se pelaa Jopin taskuun takaisin oman palkkansa. Itsellinenkin arveli viisaammaksi olla työn riitteessä, sillä kuka sen juonet tietää, voipihan se lukea heidän päivänsä vajaaksi, ja hänelläkin on ne veropäivät tehtävät, että pääsisi muualle rahatöihin.

Ladossa jatkui peli ja hikeä pyyhittiin sielläkin ja koetettiin rientää, että saataisi jotain suuhun siinä helteessä.

Jussi oli jo useasti ennenkin pelaillut ja juonut isäntänsä kanssa, kun tällä ei sattunut muita kumppania olemaan, ja yhä hauskemmalta se alkoi tuntua hänestä sellainen "herras-elämä". Hän pitikin Joppia oikeana esikuvanansa. Sillä tavalla pitäisi hänenkin kerran saada elää, ei siitä työn raatamisesta ole huvia mitään, eikä hyötyä. Mutta ollappa rahoja, elää niinkuin tahtoo ja tehdä mitä haluttaa!

Ylenmäärin miehekkäältä näytti isäntä Jussin silmissä nytkin: lakki korvallisella, noin vaan riuskasti, että pysy siinä tahi putoa, paperossi huolettomasti huulilla. Sitä ei tarvinnut suustansa ottaa, kun lehteä löi, eikä puhuisaankaan. Siinä se vaan keikkui niinkuin ilman itsestään suupielestä toiseen, savuja tuli ja tuhka putosi mihin tahtoi, mutta ei vaan pudonnut itse paperossi. Siihen tarvitaan jo konstia sellaiseen, kun piippukin tahtoo tunkea savun sieraimiin. — Ja ääni se tuli niin syvältä, sillä oli niin miehuullinen, leveä juoksu — aivan toista kuin esimerkiksi naapurin isännällä, jonka pehmeätä puhetta ei ollenkaan voinut kunnioittaa.

Toisinaan häntä kumminkin vähän harmitti, että isäntä melkein aina voitti, mutta oppirahojahan piti aina maksaa, ja minkä sille paremmalleen teki. Eikä hätää isompaa niin kau'an, kuin oli palkkaa saamatta. Tottapa hänkin lopulta oppii yhtä tarkaksi, kun harjoittelee, aina harjoittelee kun sopii.

Niissä tuumissaan oli Jussi jo hävinnyt viisi pistoa.

— Kuinka isännälle jäi kortti käteen? huomautti hän, ruvetessaan uudestaan pakkaa sekoittamaan.

— Heh heh heh! Etkö sinä sitä huomannut? Vai et saakelikseen huomannut, ja minä juuri otin sen pakan päältä, otin vallan koetteeksi, pitikö huomaamasi. He, pane pakkaan takaisin, häh häh! Ja Joppia nauratti niin että oli ojentua, mutta Jussissa heräsi pieni epäluulo.

— Otetaan pois se pullon loppu. — Kas niin, koetappa nyt osaatko nakata tuohon koivuun. Jos osaat, olet piston voittanut, sanoi Joppi.

— Jaa tällä pullollako nakata?

— No sillä juuri, mitä siitä on säästää.

Jussia vähän säälisti niin kaunis kapine, mutta koetti hän sentään taitoansa, ja pullo meni pirstaleiksi koivun kylkeen.

Jatkettiin peliä ja jo rupesi Jussikin voittamaan. Häntä hävetti hieman, että oli äsken huomauttanut isäntää siitä kortista. Ehk'ei sillä ollut siinä mitään petoksen aijetta, näytti vaan muuten vikkelyyttään.

Kuusi pulloa oli pelattu ja kolme tullut kummallekin.

— Tuuritaanko? kysyi Joppi. — Etteikö tuurita? Mitä pelkää? Joppi tuurii aina, sehän vasta asiasta selvän tekee. Keväälläkin, muistatko, kun Nuurperin kanssa rattaita pelattiin — niitä turkulaisia — niin tuurittiin, vaikka oli satamarkkanen vastassa, ja tällaista rätkäystä sinä —

— Mutta jos häviän koko pelin ja nyt olisi vaan puoli.

— No ei se sitten peliä olisikaan, jos aina tasan pantaisi. Ja jos häviit, niin onhan sinulla palkkaasi vielä paljon saamatta, eikä raha sukua ole, että sitä surra kannattaisi.

— Kunhan vaan ei loppuisi kesken.

— Toista sitä myntätään, aina uutta.

— Ei, vaan minunpa palkkani jos ei riittäisi —

— Elä sure, kyllä minä siitä räkninkin pidän.

Jussi suostui ja hävisi koko pelin, kuusi pulloa olutta, ja oli hänen mentävä nyt hakemaan niitä kirkonkylän kievarista. Joppi laski kuuden pullon hinnan hänen kouransa ja varoitti puhumaan asiansa emännälle kahdenkesken. — Kyllä se antaa, sanoi hän, kun kuulee kelle sitä viet. Tyhjennä eväspussisi ja koeta rientää, sillä minua alkaa kuivattaa. Vähemmässäkin helteessä jo, oh hoh!

Renki läksi kiirein askelin ladosta ja hävisi niityltä metsäpolulle rohtiminen reppu kaulassa.

Joppi yksin jäätyään heittäysi pitkälleen.

Häntä kovin raukaisi viime yötinen valvominen, vaan hän päätti kumminkin pysytellä valveilla siksi, kunnes saisi olutta.

— Äs, kun janottaa, pitää juoda purakasta piimää. Jatkakoot miehet vedellä, jos haluttaa.

Hän nousi istuilleen ja joi. Tuntui taas vähän virkeämmältä.

— Mitähän nyt tekisi — tuumi hän.

Siinä loikoili talon isäntä, nuori mies, tai pikemmin vasta mieheksi tulossa, vaan ei hänen päähänsä pälkähtänyt mennä edes katsomaan niitä kolmea miestä, jotka tuossa kappaleen päässä ladosta niittivät hänen heinänsä, että niittävätkö ne, vai makaavatko. Jussi kyllä oli varmassa toimessa, kunhan vaan pian palaisi. Muiden toimista hän ei lukua pitänyt.

Talvella, isän kuoltua, ei Jopilla ensin ollut ajatusta talon pidosta mihinkään suuntaan, vaan kun isävainaan pienet rahasäästöt olivat loppuneet, silloin alkoi koko isännöys tuntua hänestä joltakin sellaiselta pahalta, liikapainolta, josta keinolla tai toisella pitäisi päästä.

Että työt hiukankaan kulkisivat tasapainossa naapurin kanssa, siitä olisi hänen pitänyt — jos vähänkään olisi asiata ajatellut — kiittää muonamiestään Eerikkiä. Sillä hän kävi niinkuin vanha seinäkello, oikein pitkävetoinen, jonka Jopin isävainaa vielä eläissään oli vetänyt käyntiin. Ja varmana voi pitää, että se vuoden kävi, vaikka kyllä ontuen jo, sillä Joppi tölmi ja rukkaili sitä yhtenä. Mutta yhtä varmalta näytti, että kun se kerran seisattuu, niin ei Hinkkalan talossa enään ollut sen vetäjää.

Alussa oli äiti myös ohjaillut talouden toimia, mutta Joppi oli ollut huomaavinaan, että äiti koetti hänen vapauttansa, itsenäisyyttänsä, rajoitella, ja pani senvuoksi isänsä tekemän kauppakirjan puustavin mukaan täytäntöön. Hän muutti äitinsä asumaan pieneen, yksinäiseen kamariin pihan laidassa, ja antoi hänelle sinne eläkkeen.

Nyt Joppi kieriskeli ja hikoili ladossa.

— Oih, kuinka riivatun pitkältä tuntui aika odotellessa. Kun nyt olisi ollut muassa se uusi korttipakka, vaan senkin piti jäädä kotiin. Olisi tässä nyt merkkailut niitä — nämä vanhat alkaa jo joka mies tuntea. Hän sentään katseli vielä kertaalleen vanhankin pakan, taitteli joistakuista korteista lisää kulmia ja teroitti mieleensä. — Näillä vanhoilla on sentään niin helppo pelata tuollaisten Jussien kanssa —

Hän kääntyi selälleen heinille, kädet pään alla. Katse osui ladon kattoon.

— Siinä on vielä vanhoja nuijalautoja, vaarivainaan halkomia. Kyllä näkivät vaivaa silloin, kun eivät ymmärtäneet sahata. Veistellä nölkkiä ensin puhteilla säkillinen nauvoja, ja sitten säkkineen, nuijineen metsään! — Kuinkahan ne silloin mahtoivat elää, kun ei tämä talonpito nyt kannata. Mutta niillä oli viina omasta viljasta ja polttivat nurkan takaisia, sellaisia haisevia palturia, joita Linnantakaiset vielä markkinoillakin polttavat. — Ja mitä ne ennen vanhaan tiesivät tästä elämästä. Eivät ne osanneet herroiksi elää, eikä herroja ollutkaan kuin pappi ja vallesmanni, ja ne nyt ei paljon merkitse —

— Ei nyt enään talonpito kannata, sanoi Nuurperikin yöllä, kaupat ne on, jotka vetelee, kaupat ja virka. — Tiesi hänen, mutta mahtavasti se kauppias vaan elelee. Eikä kehrää silkkiä Jusliinikaan, vaikka on vaan komsarjuksen palkka. Istuu kievarissa aina. Ja Tukki-Oskari sitten! Se porho kääntää rahaa kuin muutakin paperia — —

Jos möisi tämän talon, elelisi rahoilla vaan ja tekisi kauppoja. Tai lyöttäytyisi Tukki-Oskariin ja möisi ensin metsän —

— Hoh hoh hoijaa — Joppia haukotutti pitkään ja aatos alkoi käydä sekavaksi.

Hän muisti vielä, että yöllä oli ollut puhetta rikkaasta naimisestakin. Tunsi hän rikkaita tyttöjä, niinkuin esimerkiksi Sillanpään Alman. Hän oli kerran kaupunkimatalla huomannut, että kyllä se tyttö läksisi, jos koettaisi. — Ja kaikki tytöthän hänestä pitivät — ei ne nahjuksista pidäkään. — Iitakin, oma piika — jaah, mutta niittenhän piti muistaakseni tulla tänne haravoimaan — missähän ne viipty. — Pitää asettua ovipieleen maata ja kun Iita tulee ja astuu latoon, käydä jalkaan ja vetää heiniin —

Mutta uni voitti, Joppi kääntyi kylelleen ja siihen ovipieleen heinille nukkui.

Piiat tulivat ja yht'aikaa tulivat niittäjätkin päivälliselle, Eerikki morkaten piikoja, että olivat liiaksi viipyneet. Samaan liittoon saapui Jussikin kievarista, reppu pullollaan kylessä.

Joppi olisi herätetty, mutta Eerikki oli niin kovana, että siitä ei tullut mitään, ja lopulta Jussikin, ruokaa maistamatta, kellahti nukuksiin.

Iltapäivällä kävivät piiat vähä väliä ladolla juomassa, rykivät ja kolistelivat purakoita. Mutta kun miehet alkoivat heitä kovin ivata, täytyi heidän heittää salainen yrityksensä saada nukkuja valveille.

Isäntä ja renki nukkuivat aikansa. Illan suussa he heräsivät ja joivat oluet poskeensa.

Kun tuli kotiinlähdön aika, läksi isäntä piikain kanssa yhtä matkaa. Sanoi auttavansa karjan ajamista, sillä se oli vietävä mennessä kotiin. Ja kun he olivat tulleet ylitse kuusikkoharjaisen mäen, joka eroitti naapurin niityn Hinkkalan perkiöstä, alkoivat he laulaa, ja kaiku kulki pitkin naapurin niittyä alas korven rantaan, missä niityt yhtyivät. Sieltä se kiersi takaisin noron perukkaan ja tuli miesten kuuluville, kun he juuri rupesivat ladossa illallistamaan.

Jussi näytti tulleen levottomaksi. Hökläsi muutaman suupalan ja sanoi lähtevänsä kylille yöksi, kun ei täällä kumminkaan saa hyttysiltä nukkua.

Mutta Perkiön niitty ei sillä kertaa tullut kahden päivän eväillä korjatuksi, niinkuin ennen, vaikka oli pouta kuin kupari, ja Eerikkiä se suututti niin, että hän kolmantena aamuna kotoa lähtiessä ei ilennyt kulkea kujaa, kun siinä kujan vieressä naapurin rengit jo kertausta toistain kyntivät, vaan kiersi metsän kautta perkiölle.

2.

Jos työt Hinkkalassa olivat kesällä jääneet takapajulle, niin alkoivat ne syksyn puoleen jäädä sitäkin enemmän, sillä palkolliset odottivat vaan vuotensa loppua ja heillä oli jo römppäviikon kaikki hauskuudet niin mielessä, ettei työ ollenkaan sujunut. Eikä varsinkaan ilman johtoa, sillä vanha Eerokin oli jo tuskastunut. Hän oli huomannut suotta uurastavansa, sillä hän ei siitä korjannut kiitosta eikä palkkiota, haukkumasanoja vain työkumppaneiltaan ja toisinaan isännältäkin.

Ja pyhäinpäivästä hän oli muuttava naapuritaloon, toiseen Hinkkalaan, mistä oli ottanut muonamiehen pestin.

Ei viitsinyt hän kau'aksi muuttaa, kun oli ikänsä kaiken näillä yksillä paikoilla ollut, samoja tanhuita tepastellut ja tuttuja työmaita pitänyt.

Hinkkalan arossa olisi vielä ollut joku sarka, pari, itäneitä kaurakasoja riiheen korjattava, mutta maa oli syyssateista jo niin liettynyt, ettei säälleen kantanut hevosta, ja kun isäntäkin oli sanonut, että "määdtkööt siellä, välipä sillä muutamalla kauratynnörillä", niin päätti Eerokin, että määdtkööt sitten hänen puolestansa.

Se toisinaan vähän pistätti, kun kylän miehet virnistelivät, että onpa aika hyvin itäviä kauroja Hinkkalassa. Mutta syytön oli hän siihen, tiesiväthän sen kaikki.

Isäntä itse, Joppi, ei käynyt työmailla katsomassa enään senkään vertaa kuin kesällä.

Hän oli näihin saakka kuluttanut aikaansa huhtoen korteilla, pulloilla ja hevosilla, mutta nyt alkoi hän sen lisäksi vielä reistailla pyssyillä ja koirilla.

Hänestä oli äkkipäätä tullut metsästäjä, ja se uusi urheilun haara veti häntä alussa kovasti puoleensa.

Syysskauden oli pitäjällä käynyt Helsingin herroja jahdissa. Olivat aina tulleet lau'antai-iltana junassa koirineen ja eväineen ja pitäneet taloissa hauskaa elämää, niinkuin herroille ja jahtimiehille sopii.

Ensin oli mellastettu lähempänä rautatietä olevissa metsissä, mutta kun ei mielestään saatu niissä tarpeeksi riistaa, ja kun oli kuultu, että syrjäpitäjällä vasta oikein jäniksiä vilisi, niin alettiin painua etemmäksi asemilta.

Sattuipa sitten kerran, että tuli heitä roikka Jopinkin luo yöksi.

Kolmella hevosella he tulivat ja talonväki juoksi ulos joka sorkka.

Mikä komea näky siinä oli!

Hienoja vaatteita, vihreäreunaisia takkia, sulitettuja hattuja, siroja verkoitettuja jahtilaukkuja, kiiltäviä torvia, kirkkaita pyssyjä, ja miehillä uljas ryhti! Siihen vielä reuhtovat, ulvovat koirat, joita tuskin jaksoi kahleista hillitä, kun ne rattailta alas otettuina alkoivat turpa maassa kiskoa taluttajaansa pitkin pihaa.

Sauna piti olla herroille ensiksi ja piiat pesemässä — vaikka kovin ujostellen ja kömpelösti he sen tekivät. Mutta siinä ei auttanut, kun herrat tahtoivat maasaunaa ja Joppi komenti.

— Kuinka herrat voisivat itse itseään kylvettää, oli hän sanonut.

Herrat saivat haltuunsa asuintuvan vastassa olevan salihuoneen, toisella puolella porstuan, ja siellä otettiin kylvettyä totivehkeet esille. — Laulettiin, reuhattiin ja lyötiin korttiakin.

Konjakista ei ollut puutetta, sillä kuului yhdellä herroista olleen itsellään konjakkipuoti. Niin ainakin kehäsi miehille tuvassa Joppi, kun hän salin puolelta juoksi sinne jollekin asialle.

Hän olikin koko illan kuin haltioissaan sellaisesta lystistä ja siitä kunniasta, mikä oli hänen taloansa kohdannut. Renkien ja piikain piti olla varpaillaan, valmiina tarvittaissa.

Yhden piti aina seistä salin ovipielessä kuin sähkökellon napin, että kun siihen painettiin, niin jo tuli lentämällä kuumaa vettä ja mitä milloinkin tarvittiin. Ja toiset syytivät tuvassa puita hellauuniin kuin masinaan.

Joppi teki parastaan juonnissa ja laulun loilotuksessa, mutta erittäinkin neljän kuninkaan lakikirjan selvityksessä. Ja kun vieraat häntä kehuen ihmettelivät, että maallakin voi löytyä niin hauskoja miehiä, kohosi hän omissa silmissään koko harppauksen lähemmäksi herroja, ylemmäksi kyntömiehiä, mokomia vihelijäisiä maanmøyrijoita, niinkuin monet isännät olivat.

Ja että sellaiset vieraat pääkaupungista olivat tulleet heille yöksi ja pyytämällä pyytäneet häntä joukkoonsa totia juomaan, se jo näytti, että hän herrasta mahtoi käydä.

Ei ne joka talossa olisi isäntää seuraansa pyytäneet, vielä vähemmin kehuneet hauskaksi mieheksi, ei sellaisia kuin esimerkiksi naapurin ukkoa, jolla aina on nahkaväärä hampaissa ja sylki valuu pitkin suupieltä. Eikä ketään tässääkään kylässä.

Ja kun Joppi töyttäsi tupaan viemään kahvikupilla konjakkia rengeille, jotka siellä koiria vaalivat, löi hän yhteen kämmeniään ja hihkasi, että ne ne vasta herroja ovat — ovat jumaliste ne herroja, jotka meille jahtiin tulevat. Ja kas niitä koiria! Tse, tse "rolhvi", kas kuinka silmät leiskaa. Onhan näillä pitäjänkin herra-pahoilla koiria, vaan mitä ne on — rakkia!

Koska isännän tietysti piti tuntea seudut ja kylän maat niin pyydettiin häntä aamulla mukaan metsälle, ja vielä iltamyöhällä täytyi Jussi rengin ajaa paasata peninkulman matka hakemaan

jahtivoudilta lainaksi pyssyä ja muita jahtikojeita, sillä Jopilla ei itsellään sellaisia ollut. Olisihan tainnut lähempääkin jonkun pahaisen saada, mutta eihän niiltä viitsinyt panna hakemaan, eikä niillä kaikenmoisilla ilennyt herrain joukkoon lähteä.

Aamulla, kohmeloä paranneltua, lähti joukkue liikkeelle. Jussi otettiin mukaan myös kantamaan jäniksiä ja eväitä.

Jo portailla joku innokkain töräytti torvea. Se sai talonväen tuvassa ikkunaan, ja Jopin äitikin, eläkemuori, pyyhkäisi kamarissaan pihan laidassa pienen akkunansa ruutua kurkistaen siitä ulos.

Alas pihalta läksivät jahtimiehet, navetan päitse peltokujalle, ja siitä piti tehtämän ensimmäinen ryntäys pellon vastassa olevaan mäkeen. Sieltä se oli napattava aamujänis. Se oli jo niinkuin pussissa, päättelivät herrat.

— Koirat irti, eihän niitä jaksa taluttaa, komensi yksi heti kujalle tultua.

Koirat, huomattuaan että kahleen koukku solahti kaulaimesta irti, loikkasivat vimmatusti pellolle, niinkuin vapautensa saaneet vangit, ja niille pantiin vielä huudolla, usutuksella ja torven päristyksellä vauhtia perään.

Ne töyttäsivät ensi innostuksessaan vaan vähän matkaa, yksi sinne toinen tänne, sitten seisattuivat, piehtaroiivat, ja kaapivat tassuillaan jo puoleksi jäätynyttä peltomultaa, häntä jäykässä kaaressa.

Yksi niistä oli sattunut kääntymään navettaan päin. Se katseli sinne hetken saaliinhimoisin silmin, ja samassa potkalsihe juoksuun kuin nuoli, täyttä suuta ulvoen, ja toiset perässä.

Siinä oli talon lampaat juuri lähtemässä yömakuultaan, etsimään ojavieriltä ja pellon pientareilta jotain vatsansa täyttettä, sillä viimeiset illalla löydetyt kuivat ruohon korret oli jo loppuun märehditty. Niiden poloisten täytyi vielä roudan aikana etsiä ulkoa niukka ravintonsa, eikä niitä kukaan viitsinyt edes yöksi tuoda katon alle. Mutta arvatenkin oli niillä mielestään navetan seinivierellä jotain suojaa, kun ne aina siinä makasivat yönsä yhteen kasaan ahtautuneina.

Nyt siitä tuli kamala lähtö.

Ne yrittivät vainoojiaan pakoon henkensä edestä. Ensin taajassa ryhmässä kaikki, vaan kun koira iski joukkoon ja kaatoi yhden, niin onnettomat hajautuivat.

Jo nykertyi toinen toisen koiran alle ja tuonne aitoviereen lyykistyi kolmas, ja koirista kukin kävi ähisten saalistansa kurkkuun kiinni.

Loppu lauma juoksi määkien hajallaan, kunnes yhtyi taas ja seisattui pellon jalkaan yhteen rykelmään, huohottaen ankarasti ja katsellen ylös taloon päin, joku rohkeampi joukosta kopauttaen sorkkusellaan maata.

Herrat huutaen, kiroten ja pauhaten ahdistivat koiria kiinni. Niitä piestiin armottomasti ja hangattiin ikeniä villatukolla, joka reväistiin henkitoreissaan potkivan lampaan turkista. Sitä keinoa oli kuultu käytettävän lampurille koiralle.

Metelin pellolta kuultuaan juoksivat kotona olijatkin ulos. Muorinkin korviin oli pihalta sattunut huuto, että koirat ajavat lampaita. Hän riensi pahaan aavistaen kamaristaan toisten jälkeen, sillä hänellä oli eläkkeestä yksi, iso hyvä villainen, joka kulki talon katraassa ja talosta ruokittiin.

Siinä se nyt makasi pellolla sorkkaansa liikauttamatta, kurkku koristen vielä. Oli kuin pahan sattuman kautta ensimmäisenä joutunut vihollisen hampaihin. Muori tunsu omansa jo kaukaa ja kiirehti itkien luo. Oli siinä vielä rahtunen elonmerkkiä. Se liikautti suuria lasikirkkaita silmiään, kun muori polvistuneena viereen nosti sen päätä.

— Voi sentään teitä julmia, voi kari-pahaani! Mitä kaikkia sinun Joppi pitää taloosi haaliman, ei täällä ennen tällaista ollut meillä. Kun nyt olisi edes kuka tämän lopettaisi, vaikeroi muori.

Jotakuta herroista nauratti vanhuksen valitus, toiset koettivat häntä lohduttaa, tarjoten lampaasta rahaa. Joppi loukkautui ja alkoi moittia äitiään, että tämä kehtasi herroja soimata.

Mutta muori jätti heidät kaikki siihen ja sanaakaan puhumatta, ponnistaen vanhat voimansa, nosti lampaan helmaansa ja alkoi kantaa sitä kotiin.

Ja kotiin ajoivat piijat koko katraan pellon alta ja telkesivät sen navettaan.

Metsään tultuaan päästivät jahtimiehet koiransa uudestaan irti. Itse he istuivat kiville ja eväslaukku

otettiin Jussin selästä alas. Piti ottaa hyvät ryyppy, että saataisi parempi onni, kuin talosta lähtiessä.

Jopista alkoi tuntua jahti kauhean hauskalta, varsinkin kun sai huutaa ja elämöidä minkä vaan jaksoi.

Jo saivat koirat jäniksen liikkeelle ja haukku alkoi lähestyä mäkeä. Tuli siinä kiire miehille. Eväät syydettiin sokin sokin laukkuun ja Jussi korjaili loppuja. Mikä juoksi polkua pitkin ylös mäelle haukkua vastaan, mikä riensi alas pellon puolelle että kivet kolisi, mikä taas loikkasi metsään, sivulle viidakkoon, niin että oksat räiskyi, jokaisen pyssy ojossa. Kuului huutoja että "missä täällä on aho?" Yksi lankesi ja siinä laukaisi pyssynsä, vaan ei kuitenkaan sattunut kehenkään, ja siinä mylläkässä luultiin jo jänistä ammutuksi.

Vaan samassa tuokiossa tulla vilkkasi jo polkua alas mäeltä jäniskin. Meni laukaus laukauksen perään kuin sodassa, niin että yhtenä kaikuna kuului pauke mäeltä kylään. Jussi oli laukkuineen siellä keskellä. Haulit vinkuivat korvissa, häntä alkoi kammottaa ja hän kyykistyi suuren kiven taa suojaan.

Haukku kulki pitkin Hinkkalan pellon aitaa toiseen mäkeen, mistä oli alkanutkin, ja siellä se lakkasi. Kaikki oli taas hiljaista.

Alkoivat kotvasen päästä herrat toisilleen huudella ja kysellä, että mitenkä se oikeastaan kävi.

Yhdyttiin taas ja tultiin selville, että se kävi niinkuin oli käynyt, ilman pitemmittä mutkitta. Jokainen oli lakaissut molemmat piiput, osaamatta, ja jänis luikki omia tuttuja polkujaan makuusijoilleen takaisin, ehkä tavallista kuumemmilla korvilla ja ihmeissään tällaisesta kotirauhan rikkomisesta.

Saivat kiittää ampujat onneaan, että niin vähällä leikistä pääsivät. Olisi siinä hyvässä lykyssä voinut joku saada latingin silmilleen, sillä niin kiivas oli ristituli.

Tuumailtiin ja odotettiin, vaan ei sieltä mitään haukkua enään kuulunut.

— Lemmon koirat, että noin haihtuvat jäljiltä, tuskitteli yksi.

— No ei tässä suru auta, tuumi toinen. Otetaan ryyppy, ehkä sitte käy paremmin, kun päästään saaliiseen alkuun.

— Jaa, otetaan ryyppy, oli yleinen tuuma.

Mutta missä on kontin kantaja?

Huudettiin Jussia.

Jussi kohotti varotellen päätänsä kiven takaa.

— Vieläkö herrat ampuu? kysyi hän.

— Hulluko se on tuo mies, ärähti herroista muuan.

— Tässähän sulaa omaan hikeensä, tuo laukku tänne!

Se oli lihava, pullea herrasmies, sama jolla kuului konjakkipuoti olevan.

— Senkin kollo, sättivät toisetkin Jussia. Luuletko sinä meikäläisten jahtimiesten ihmisiä ampuvan, että kivien taakse lymyyt? Me emme pitelekään pyssyä ensi kertaa.

— Siitpä juuri, tuumi Jussi. Tuleehan vahinko viisaallekin. Vaikka en tuota juuri pelännytkään sentään.

Avattiin taas taskumatit, kauniit, nahalla päällystetyt.

— Kyllä siinä jäniksessä mahtoi istua itse paha. Minulla on omia lataamiani patruunia ja niillä pitäisi kaatua, arveli se lihava herra.

— Vaan pommasithan viime sunnuntainakin Espoossa, sanoi toinen joukosta.

— Tjaah! silloin minulla olikin niitä sporttikaupassa täytettyjä latinkia, ja niillä ei tee mitään. Vaan nyt se oli kumma. — Mutta, jatkoi hän hetkisen vaiti oltuaan, metsän puoleltahan sinä itsekin silloin laskit.

— Hm, hymähti toinen, minä nyt satuin silloin olemaan vähän väsynyt, niinkuin veli muistaa. Mutta tätä kertaa en oikein ymmärrä. Epäilen patruuniani minäkin nyt.

Yksi arveli viaksi sen, ett'ei ollut pyssyään puhdistanut viime jahdin jälkeen. Yhden taas taisi pyssy vanhuuttaan liiksi hajoittaa, ja vielä yksi — hän oli kiireessä vetänyt väärää liipasinta, ja sitte kun sai

molemmat hanat ylös, lau'aissut liian läheltä.

Joppi oli tähdännyt kyllä paikalle, niinkuin ennen Parikkalan leirilläkin, mutta mitä tällä suusta ruokittavalla sitten saa, sanoi hän, näyttäen pyssyään herroille. Ei ollut jahtivouti antanut takaaladattavaansa.

— Sellainen pitää ostaa.

— Kyllä se on ostettava, jos tässä aikansa kuluksi joskus jahtailee.

Otettiin vielä hyvät ryypyt, sillä evästä oli vahvasti, ja lähdettiin kovalla pauhulla eteenpäin. Joukko alkoi vähitellen tulla niin äänekkääksi, että siinä piti jänisten väkiseltäkin liikkeelle kavahtaa, sillä kylässäkin jo tultiin huoneista ulos kuuntelemaan ja kummeksimaan, että mikä ihmeen meteli siellä metsässä oli.

Alimmaisen Hinkkalan isäntä ei enään malttanut kotomäellä kuunnella, vaan veti pitkävarret jalkaansa ja sanoi kävelevänsä lähemmältä tarkastamaan.

Jahtijoukko oli tullut halki metsän kylän niittymaille.

Siinä oli alkupäässä Ala-Hinkkalalla pieni uutismaa. Rukiina se oli ollut ja heinälle kylvetty, ja sitä varten oli ukko siihen keväällä hakkauttanut ladon, oikein salvunurkillä, pälhityistä hirsistä. Kattoa se oli vailla ja piti vasta ensi kevännä katettaman samasta maasta saaduilla oljilla.

Tuskin oli ladon uusi, valkea seinä tullut näkyviin, kun jo yhden herroista teki mieli koettaa pyssyään pilkkaan.

Pilkka asetettiin ja hän ampui.

Eikä aikaakaan, niin jo oli seinä pilkkoja täynnä ja koeampuminen täydessä käynnissä. Ja kun siitä seinästä ei enään saanut tolkkua miten taajaan tai hajalle kunkin pyssy löi, niin muutettiin toiseen.

Ja niin kierrettiin latoa ampuen, ja ryypättiin välillä.

Jussi oli järjestänyt laukkunsa oikeaksi kenttäravintolaksi ja muutti sitä joukon muassa toiselta pellonpientarelta toiselle.

Joppi latasi ja ampui hänkin minkä ennätti ja näytti kuinka leirillä komennon mukaan ammuttiin. Vaan kiireessä ja innoissaan hän oli kaatanut molemmat ruutimitat samaan piippuun ja ajanut pelkkiä haulia toiseen.

— Kas näin, herrat, huusi hän. Katsokaa nyt!

— Kyllä me näemme, mutta setä Söderlund ottaa ensin pienen "jeevelin" —

— Kas näin, kun oltiin ampuma-asennossa ja kapteeni komensi plii — —

Laukaus kävi kyllä täsmälleen komennon mukaan, mutta samassa silmänräpäyksessä makasi Joppi selällään maassa, katkennut pyssyntukki kädessä.

Hän kömpi ylös, piteli päätään ja heitti kiroten pyssyntukin kädestään. Ei ollut sentään käynyt pahemmin, kuin että vähän tihkusi verta takaraivosta ja olkapää oli puuduksissa.

Oli sitä ensin hämmästyttö, mutta sitten naurettiin, pilkkailtiin maanmiesten pyssyjä ja tarjottiin Jopille päänparannusta.

— Eihän tuo ole kuin kymmenen markan asia, tuollainen tukki, arveltiin.

Siinä touhussa ei oltu ollenkaan huomattu, mitenkä metsästä päin asteli mies, vanhanpuoleinen ukko, ja jäi ampujain taakse kyynärnojalleen aittaa vastaan katselemaan heidän menoansa, ja katseli siinä pitkän aikaa aivan lähellä, nahkaväärä piippu hampaissa.

Patruunat alkoivat loppua, vaikka niitä paljonkin oli mukaan varattu, ja ampuminen kävi harvemmaksi.

Ukko rykäsi kerran, pari.

— Mitä ne herrat täällä meinaa? saneli hän harvalleen, ottaen piipun hampaistaan.

Hänet huomattiin nyt.

— Aa, kas naapurin pappaa vaan! Tekeekö mieli herrasseuraan jahtiin? Mutta pitäisi olla parempi ase kuin tuo tuossa kädessä. Vaikka sillä kyllä torakoita hengeltä kopauttelee uunin pankolla, niin ei se täällä kelpaa. Onko nyt papalla multapenkki huudessa, kun piippu on käteen joutanut, ilakoi Joppi.

— Tapansa jälkeen kukin pauhaa, vastasi naapurin ukko vakavana. —
Mutta mitä te siitä ladosta meinaatte?

— Mitä sinä sillä tiedolla teet, vai onko se sinun latosi, että sitä niin kyselet, tiuskasi se lihava herra.

— Kyselenpähän vaan, kun olen tässä katsellut, että kuinkahan sen käy, sillä minun pitäisi siihen ensi kesänä panna heiniä —

Olisi tainnut ukko nimensä kuulla, sillä varsinkin Joppi oli kovin kielevänä, mutta joukossa tuntui sentään joku olevan hieman järkevempi ja vaati poislähtöä.

Koiria ei oltu ollenkaan muistettu. Oli ne siinä kyllä liehakoineet, kun ampumaan ruvettiin, ja jalempää sanoi Jussi kuulleensa niinkuin haukkua joltakin suunnalta, vaan ei ollut hänkään asiasta varma.

Lähdettiin takaisin Hinkkalaan päin.

Metsässä tavattiin polulla pieni poikanen, joka oli käynyt satimillaan ja sattunut saamaan jäniksen, niinkuin ne joskus ruishalmeen aitovieriä kierrellessään menevät satimeen.

Poika seisattui jänis selässä ja olisi ehkä livistänyt metsään, mutta tulijat olivat jo liian lähellä.

Jänis ostettiin ja heitettiin kiiltävä markka pojalle. Poika seiso siinä vielä hetken katsellen ihmeissään komeita jahtiherroja, kun he poistuivat, mutta sitten kävi kuin pieni nykäys hänen kädessään, hän kurkisti rahaansa, puristi sen lujasti kouraansa ja läksi juosta lyllettämään kotiinsa päin.

Illalla kun Joppi palasi herroja rautatielle saattamasta, vannoi hän itseksensä vakavasti paikalla hankkivansa oikeat jahtikojeet ja koiran, sillä niin hauskalta oli hänestä tämä ensimmäinen jahti tuntunut. Ja ne olivat hankittavat pian, sillä herrat olivat luvanneet lähtiessään tulla vielä ennen lunta uuteen jahtiin.

Raha vaan siinä asiassa teki pientä kiusaa, eikä ollut muistanut herroiltakaan kysyä, mitä ne pyssyt ja koirat oikeastaan maksaa.

Ja hän teki puolihumalaisena laskujaan, istuessaan yksinään rattailla. Antoi hevosen kävellä ja tuumi.

Jos hän veisi kuroja kaupunkiin, onhan niitä. Metsästä kyllä saisi rahaa, mutta ei saa niin äkkiä kuin tarvitsisi. Mutta hän vie kuroja — ja sen ison sonnin. Mikä sitäkään enää ruokkii. Sen hän tekee, ja paikalla. Huomenillalla hän jo voi tavata samat herrat Helsingissä — ja käskiväthän ne käymään luonansa, kun kaupunkiin tulee.

— Nooh! hän läimäytti piiskalla hevosta. — Pitää rientää, niin ehtii vielä ennen maatapanoa hakea lahtarin aamuksi.

Sonni lyötiin aamulla penkkiin ja aitasta mitattiin kymmenen tynnöriä kuroja.

— Mitähän se talvella syöttää karjallaan, kun nyt jo näitäkin vähiä kuroja myömään rupeaa? arveli Eerikki, kun rengin kanssa pani kuroja säkkiin.

— Myö aina molempia saman verran, niinkuin nyt näkyy alkavankin. Sillä tavallahan sitä pysyy tasapainossa, sanoi toinen.

— Kyllä se on vaivaisen tasapainoa, kun hoikkenee kummastakin päästä, päätti Eerikki. Mutta sen tekee nyt jo mieli niitä eilisiä herrojaan katsomaan, koska kuuluu Helsinkiin menevän. Ei riittänyt kotoinen hummastus. — Ja menköön, suotta minä tässä loruan, lopetti Eerikki, vetäisten säkin sidettä kiinni.

Joppi meni. Junassa meni ja junaan pani tavaratkin. Mõi tavaransa ja osti jahtikalua, kaikkea mitä tarvittiin, pyssyn, laukun, torven, komean patruunavyön ja nauhasta kannettavan jahtipullon, isointa laatua.

Siltä tutulta konjakkikauppiaalta osti satamarkkasella koiran ja muuta metsämiehen tarvetta. Koiran piti olla maan parhaita. Eikä se enään lampaitakaan aja, kun oikein maalle asettuu, vakuutti myöjä.

— Ja nyt sinne vasta hauska on jahtiin tulla, kun on sinullakin koira — oli juotu jo veljenmaljat ja he sinuttelivat toisiaan. — Nyt siitä vasta lystiä tulee, hoki kauppias vielä, kun hän moneen kertaan

jäähvyäisiä otettaissa puristeli tiskinsä takaa Jopin kättä. Ja hän antoi vakavana, käsi leu'alla, katseensa kulkea pitkin pulloilla täytetyitä hyllyriiviä, kääntyi sitten, otti sieltä muutamalta hyllyltä paperiin käärityn pullon ja pisti itse sen Jopin taskuun kaupanpäällisiksi — ett'ei Jopin tarvitsisi tiellä kannunpulloaan avata, lisäsi hän.

Raha riitti osavasti ja Joppi tuli kotiin täytenä jahtimiehenä.

Ja niin se alkoi metsänkäynti.

Vaan kun aluksi ei ollut oikeata jahtikumppania, niin piti komentaa edes omat miehet rankain hakkuuseen Teuron kulmalle, metsäpalstaan. Sillä piti hän sitä olla joku näkemässä, miten jahtimiehenä liikutaan, ja jonkunlainen toveri, jonka ryypylle huutaisi näkemään kuinka siitä viheriänauhaisesta kylkipullosta ryppy kaadetaan kirkkaaseen metallipikariin.

3.

Eräänä iltana, joku viikko jälkeen Helsingin herrain ison jahdin, istui Joppi kamarissaan porstuan perässä ja poltti pystyvalkeata.

Hän oli alkupäästä, herroja uuteen jahtiin odotellessaan, kuleksinut metsiä yksin. Oli tänäänkin ollut jahdissa, mutta nyt oli ollut seuraa. Kirkonkylän kauppamies oli tullut aamulla aikaiseen Hinkkalaan, oli lähdetty yhdessä metsään ja Joppi oli kaatanut jäniksen. Metsällä kulkiessa oli keskusteltu kaupungin herrain jahdista ja kauppias oli päätellyt, että ei ne kaupungin puotimiehet otusta saa koskaan, vaikka olkoon kuinka hyvät pyssyt ja laitokset heillä tahansa. Muuten ovat kyllä iloisia miehiä ja hauskaahan niiden kanssa on pyhäpäivä mellastaa. Lampuria koiria niillä oli melkein aina, eikä tiennyt vielä Jopinkaan koiraa taata, kun vaan olisi ollut lampaista näkyvissä, mutta ne oli kaikkialla jo otettu sisään. Jäniksen ajaja siitä kyllä tulee, kun vaan oikeitten pyssymiesten seurassa kulkee.

Varsin tyytyväisenä ja hauskalla päällä oli Joppi eronnut kumppanistaan. Kotiin tullessa oli alkanut sataa ja hän oli kastunut aika lailla. Oli sentähden, saatuaan märät vaatteet päältään, sytyttänyt tulen pesään ja istuutunut siihen valkean loisteeseen.

Hän istui kätet polvilla ja katseli kuinka kuusipuut räiskyen paloivat pesässä. Nousi ylös, kohensi puita, heitti nurkasta muutaman puun lisää ja asettui taas tuolille takkavalkean eteen.

Hän näytti alakuloiselta. Vaikka oli iloisena, joskin märkänä, tullut kotiin, istui hän nyt tavallista mieltävämmän näköisenä, sillä hän oli tuskin päässyt kamariinsa metsältä tultua, kun jo vanhempi renki oli pyrkinyt pakinoille ja pyytänyt vähän rahaa. Ja se oli vienyt kuin puhaltamalla Jopin päästä kaikki jahtimietelmät pois.

Kun ei ollut rahaa tällä kerralla yhtään.

Kirottua rahaa, ett'ei sitä pidä saaman tarpeeksi! tuumaili hän.

Ensin se niin pikainen pyynti oli vähän vavahuttanut, mutta heti piti ottaa kova muoto päällensä, ja hän oli sanonut tiukasti rengille, että en minä nyt märkänä sinulle rahoja kaiva. Anna aikaa riisuutuakseni edes — ja kyllähän huomenna saat, mitä sillä yöllä teet. Ja renki oli mennyt pois.

Mutta Jopin se juttu pani tuumimaan. Hän tuumi sinne, tuumi tänne, ja hautoi päässänsä, mistä sitä saisi, ja vielä ihan huomiseksi. Ei hän ennen ollut ikänä tällaiseen pulaan sattunut, ei isän eläissä koskaan, sillä isä oli aina maksanut palkollisten palkat ja kaikki mitä talosta meni. Eikä hän ollenkaan ollut muistanut, että muutto-aika oli kohta käsissä ja piti hän niille maksaa palkka, kellä vielä oli saatavata. Ja saatavaa niillä oli kaikilla, piiiollakin paljon vielä.

Hän alkoi aatoksessaan kokoilla, paljonko ylisummaan menisi ja muistikin, että Jussille ei mene enään mitään, se on palkkansa hävinnyt pelissä ja ehkä vähän enemmänkin.

— On se edes hyvä, tuumi Joppi, päästen hiukkaista paremmalle päälle.

— Ja Iita sitten — jaa, se jää taloon, ja vaikk'ei jäisikään, niin kyllähän sen kanssa aina selvän saa.

— Mutta toinen piika ja tuo Heikki juutas, joka on melkein koko palkkansa sisässä pitänyt — menee sitä sentään toista sataa, ja kyllä siitä tulisi ilmeinen häpeä, joll'ei palkkollisilleen voisi maksaa. — En ymmärrä, mistä se isävainaa otti rahaa, kun sillä sentään aina oli oma tarve. — Mutta se nuukaili, ja vaivasi liiksi itseään, ukko parka — räökkäsi suorastaan ruumistaan. Eikä hän elellyt herrasseuroissa — ei ymmärtänytäkään sitä.

Joppi kynsäsi päätään, nousi tuoilta ja kohenteli taas pesää. Ei ottanut ajatus oikein seisattuakseen mihinkään kohti. Hän käveli pitkin permantoa. Pikari ja tyhjä puteli olivat aamulla metsään lähtiessä jääneet pöydälle. Ne hän pisti kaappiin.

Kaikki oli tyhjää nyt, ei kukkaro yksin.

Tuli alkoi jo hiiltyä, mutta ei Joppi viitsinyt ottaa valkeata lamppuun, vaan heittäysi hiilustan hämärässä valossa pitkälleen vuoteelle.

— Olisiko lainata rahaa ensi hätään, jatkoi hän miettimistään. — Mutta mistä nyt tähän kiireeseen lainaa? Naapurin ukolla kyllä olisi, mutta ennen menkööt talo ja tavarat, ennenkuin siltä juutalaiselta pyytää. Etemmäksi ei viitsi lähteä, kun on väsynyt, ulkona sataa ja on pimeä. Lähteköön susi!

— Kun olisi päivällä tullut mieleen, niin olisi pyytänyt Nuurperilta.

Ajatus palasi tämänpäiväiseen jahtiin, tahi siinä jahtin muassa oikeastaan metsään. Se oli joskus ennenkin pysähtynyt samaan kohti, ja varsinkin viime aikoina, kun Joppi Teuron puolella takametsässään alkoi jahtailla, asustanut yhä useammin niissä suurissa hongissa siellä, joista Nuurperikin tänään oli sanonut, että "tuossa niitä markkoja makaa".

— Makaa siellä rahan roskaa, ei muuta kuin ottaa vaan, kosk'ei osannut jo ennen ottaa isä. Ja mikä estää ottamasta näin tarvittaissa. Se täytyy tehdä heti kuin sopii vaan, se täytyy! Hullu tässä päätänsä puutteessa pinnistelköön, päätteli hän.

Se ajatus otti nyt Jopin ajussa varman, pysyvän olinpaikan, eikä jättänyt huomispäivän pienelle rahantarpeelle eikä rengin saataville sinne sillä kerralla enään mitään tilaa.

Joppi syytti valkean, huusi Iitaa laittamaan illallista, ja otti pyssyn nurkasta, alkaen sitä siivota, vihellellä ja puhutellen koiraansa.

Samassa ilmestyi taloon vieras.

Joppi kuuli tulijan koputtelevan jalkojaan porstuassa ja kysyvän piialta onko isäntä kotona.

Kamarin ovi aukeni ja mies astui sisään. Pitkä, viiksinaamainen mies, sateesta märkänä, pitkissä, yli polven ulottuvissa varsisaappaissa, leveä hattu päässä, pyssy kädessä, ja keltainen, taitteille käännettävä mittapuikko palttoon rintataskusta puoleksi näkyvissä.

Se oli Tukki-Oskari.

Hänen oikea nimensä oli Oskari Alander, vaikka häntä yleensä kutsuttiin vaan Tukki-Oskariksi. Hän oli Korvenkylän Alatalon poikia — samasta pitäjästä — vaan kun isä oli kuollut ja talo tullut vanhimmalle veljelle, oli Oskari joutunut kotoaan pois. Isä oli käyttänyt häntä vähän kansakoulussa, jossa hän oli oppinut jonkun verran kirjoituksen alkeita, ja sen vuoksi oli Oskari tuuminut, että työmieheksi hän ei rupea, kyllä "pännän" pitää elättää. Oli ottanut nimekseen Alander ja oleillut jonkun ajan puotipoikana siellä täällä maakauppiaille, vaan kun se ei oikein vedellyt, yhtynyt lopulta tukkimiehiin, koska se ammatti oli hänestä niin vapaata, ja elätellyt itseään keksillä. Vaan hänäpä olikin pian kohonnut tavallista tukkijunkkaria ylemmäksi kirjoitustaitonsa avulla. Kun osasi sen verran piirtää numeroita, että voi paperille lukea tukit ja merkitä niiden ko'on, pääsi hän "vartesmanniksi" Porin puulaakiin, osti taskukirjan ja mittapuikon ja piti niitä aina rintataskussaan näkyvissä, niinkuin arvonsa merkeinä, ja kulki kuin herrat ainakin.

Keväät ja kesät hän johdatteli uittoa ja piti jokirannan kyläin tytöille hyvää suuta, syksyt ja talvet mittaili tukkia metsissä, ja oli lopulta saavuttanut niin suuren luottamuksen, että puulaaki jo uskoi hänet metsäkauppoja hieromaan talonpoikain kanssa. Uskottiinpa aina joku summa rahojakin hänelle, että hyvän kaupan syntyessä voisi antaa myöjälle käsirahoja.

Ja kun rahaa piteli, osasi siitä aina säästää itselleenkin jonkun markan lisätuloksi, vaikka palkkakin oli jo tavallisen hyvä.

Sentähden olikin Oskari aina hyvissä varoissa ja kulki siistissä vaatteissa. Ryyppymies hän oli kohtalainen, mutta joi aina varovasti, ei milloinkaan liikaa, paitsi juuri aniharvoin, kun sattui jonkun parhaan ystävänsä kanssa turvalliseen paikkaan. Hän säästeli rahoja, ja hänen hartain salainen toivonsa, perimmäinen päämääränsä oli, saada kerran koetella metsäkauppoja omalla kukkarollaan.

Hän oli hiljan palannut Porista kotiseudulleen ja kierteli siellä metsiä pyssyineen — noin vaan niinkuin muuna metsämiehenä — mutta itse asiassa tarkastellen tukkipuita ja aprikoiden, mitä mistäkin metsästä lupaisi, jos saisi omistajan kauppoihin ryhtymään. Jopillakin hän tiesi olevan Teurossa hyvän metsän, aivan ojan varrella, jota myöten uitto kävi keväällä mainiosti väljemmille vesille Vanajaan päin.

Sen metsän hän oli jo salaviihkaa tarkimmilleen tarkastanut, ja olipa eräänä päivänä ollut vähällä, ett'ei hän tapaturmassa Joppiin yhtynyt tämän jahtimatkoilla, mutta oli saanut hänet sivuutetuksi. Siitä olisi voinut syntyä epäluuloa vanhain ystävysten väliin, sillä hän oli Jopin, niinkuin monen muunkin kanssa, vanha hyvä tuttu, ja olivat he ennen monasti koetelleet kumpi nakin lyönnissä oli etevämpi.

Nyt hän näytti tulleen taloon kuin puolittain sattumalta.

Sisäänastuttuaan asetti hän pyssynsä ovipieleen, laski märän hattunsa tuolille pesän eteen ja tervehti Joppia.

— No mutta Oskarihan se on. Mistä päin sinä — tsooh, älä siinä rähise — ja Jopin piti kesken puheen ruveta taltuttamaan koiraansa, joka vieraan tullessa oli horkuksistaan herännyt ja alkanut haukkua.

— Ei se pure, elä pelkää —

— Jaa mistä minä tulen. Sen kyllä kuulet, kun saan tämän märän nutun päältäni ja kuulen annatko vanhalle ystävälle yösjaa.

— Sehän tulee pyytämättäsikin, vaan mitä sinä tällaisessa jumalanilmassa kuljet, pimeällä vielä?

— Se nyt käy niin, että joka tyynellä istuu, se tuulella soutaa. Olin tuolla kirkolla ja päätin sieltä lähteä taas kerran katsomaan kotikylän puoltakin, Korventaa, mutta kun on paljon tuttuja, niin tulee viivähtäneeksi. Luulin saavani hevosen, vaan en saanutkaan, ja niin läksin tästä oikoteitä käymään jalan. Olisin kyllä mennyt yhtäpäätäkin pimeään vuoksi, vaan tuli tuo jumalaton sade, ja kun ei erittäin kovaa kiirettä ole taas räin syyspuolella, ajattelin, että poiketaanpa Hinkkalaan katsomaan miten siellä Joppi isännöi — ja emännöi, sillä eihän sinulla vielä kuulu akkaa olevan.

— Ei ole, eikä ole tulostakaan tietoa, mutta on mulla hyviä piikoja —

— Hyvä on sekin.

Iita, nuorempi piika, tuli samassa kamariin. — Että vaikka emännäksi kelpaa, katsopa tätäkin, sanoi Joppi.

— Jaha! Kah Iitahan se on, vanha tuttu, sanoi Oskari paiskaten kättä tytölle.

Iitan poskille lenti puna Oskarin tervehtäissä, vaan ei sitä miehistä kumpikaan puolihämärässä ovensuussa eroittanut.

— Mistä sinä tämän tunnet? tiedusti Joppi.

— Olinhan talvella täällä, etkö sitä muista.

— Niinpä olitkin tosiaan. Kuule Iita, onhan siellä vielä teelehtiä? Keitäppä meille sajuja.

— Sitävärtten juuri tuln. Kyllä minä keitän, sanoi piika ja poistui.

— Häpeä sanoani, jatkoi Joppi, mutta nyt on talo niin kuiva, ett'ei ryyppyyn päästä. Eikä se usein ole sattunut, vaan nyt juuri pahimmoikseen.

— Onpa oltu ilman ennenkin. — Mutta nythän minä vasta huomaan, että sinusta on tullut jahtimies. Ja oletpa hankkinut aika komean pyssyn, vallan takaaladattavan, ja koiran. Vai onko se omasi tuo koira?

— Kyllä se taloon kuuluu, sanoi Joppi vähän mahtavana.

— Sinäpä poika olet, ja millä sinä niitä kaikkia ostelet, kun kuulin kesällä oriinkin ostaneesi?

— Että millä minä ostan, kysyt.

— Niin, että mistä sinulla aina riittää? — vai oletko pelannut pyssyn Helsingin herroilta, koska tuolla tullessani kerrottiin niitä täällä pitkin syksyä käyneen.

Joppi säpsähti, niinkuin olisi äkkiä herännyt, ja kourasi otsatukkaansa — aivan huomaamattaan. Päässä välähti ajatus, että pelatahan hänen olisikin pitänyt niiltä pyssy ja koira silloin kun olivat heillä yötä ja yhdessä hummattiin. Voi yhdeksänkolmatta! Miks'ei ne olisi pelanneet, kun muutakin pelattiin. Olisi pannut hevosen vastaan — ja voittanut, varmaan voittanut, sillä ei ne järinkään tarkoilta näyttäneet. Ja sitten olisi niillä tavaroillaan ostanut muuta tarvetta, tai pannut saatuaan rahat taskuunsa.

Mutta katuminen ei enään auttanut, eikä varsinkaan puhuminen Oskarille niin ääretöntä tyhmyyttä,

ettei olisi pelannut. Piti ruveta äkkiä rauhalliseksi vaan.

— Voitin kuin voitinkin nämä helsinkiläisiltä, vastasi hän riuskasti, temmaten pyssyn Oskarin kädestä ja heiluttaen sitä, niin että piippu välähteli lampun valossa. — Ja Pekka oli vastassa, oriini.

— Ja niinkö paljon rohkenit? Puhutkohan vaan totta, sanoi Oskari, joka oli huomannut Jopissa jotain epäilyttävää.

— Totta tai valetta, se on yhdentekevä pikkuseikoissa, vastasi Joppi harmissaan. Ja luuletko sinä, ett'ei Jopilla olisi aina niin paljon perää, että ostaakin jaksaa, mitä tarvitsee. Kalut pitää olla hyvät, syödään mitä saadaan.

— No no, ei senvuoksi sentään että leipä puuttuisi, vaikka limppu ostosessa on, sanoi Oskari leikillisesti. Mutta joko sinut on kastettu oikeaksi jahtimieheksi? Joko olet jäniksen peijaisiin sattunut?

— Kyllä ne ovat tapahtuneet jo kumpikin. Tänäänkin ammuin jäniksen, Nuurperin kanssa, vastasi Joppi.

— Vai Nuurperin kanssa olit.

Niin, ei minua saaliin halusta yksin huvita metsän käynti, enkä ole juuri suuria saanutkaan, kun en ole vielä oikein tottunut ampumaan juoksevaa otusta, mutta hyvä seura, se se pääasia on, olen huomannut. Kas sellaistaakin päivää, kuin tässä hiljattain helsinkiläisten herrain kanssa metsällä, ei ole minulle monasti sattunut. Voi Anttila vainaa! Tiedäppä, että kotona pistettiin liiviin ensin koko yö, ja kun aamulla metsään lähdettiin, piti meidän Jussin kantaa kokonainen kannu konjakkia evääksi, kuuteen metsäpulloon pantuna, ja siihen vielä viinit ja muut hyvät lisäksi. Ei kastetakaan joka poikaa sellaisilla pidoilla jahtimieheksi.

— Ja jäniksiä tuli vahvasti, kysyi Oskari.

— Ei saatu, oli liian kuiva sää. Ei ne herrat siitä sentään pahoillaan olleet, vaikkei saaneetkaan, lupasivat tulla uuden kerran. Eikä ne olleet erittäin saaliinhaluisia nekään, kuin mitä vähän aamusta ensin. Malttuivat kumminkin pian, kun olivat huomanneet ilman mahdottomaksi. Minä kyllä olen sen jälestä käynyt yksikseni itseäni harjoitellen, vaan olen huomannut, ett'ei se sitä ole kuin seurassa. Kyllästynyt olisin melkein jo, mutta sattui sitten Nuurperi tulemaan, ja toista se oli heti tänään, vaikk'ei lähimainkaan niinkuin se iso jahti, hui hai!

— Mutta jos mentäisi huomenaamunakin, sanoi Oskari. Ei ole minullakaan mitään hengen hätää matkallani, ja kun sattuu pyssykin olemaan muassani.

— Sehän ihmeesti sopii, mutta peijakas — Joppi napsautti sormiaan — kuinka mennään, kun ei ole evästä mitään. Toin kyllä hiljan Helsingistä tavallisen satsin, mutta se tuli tässä kulutetuksi niin ja näin, niinkuin ymmärrät, ja lopputilkasta saatiin tänään tuskin matti puolelleen. Viitsitäänköhän lähteä.

— Koetetaan, sittehän tiedämme kuinka se ilman viinaa käy, ehdotti Oskari.

— Mutta sinä et tiedä kuinka se on mukavata, kun metsässä tapaa sopivan paikan, sitten istuu, ja siinä iloisten jahtiveikkojen kanssa ryyppää, sanoi innokkaasti Joppi.

— Voi veljeni, kyllä minä tiedän, mutta minkä puutteelle voi.

— Totisesti! Eipä sille näin suutapahkaa voi yhtään mitään.

Puutteesta puhuttaissa lensi Jopin mieleen taas se huomina rahantarve, ja jos huomenna juuri voisikin asian kaartaa, niin tarvitsee sitä pian kumminkin, pyhäinpäiväksi. — Mutta aivan samalla kertaa iski mieleen jo metsän myyntikin, ja siinä se oli omassa kamarissa nyt paras metsänostaja kuin käsketty. Kyllä siitä on nyt pidettävä kiinni — ja onhan se voinut vallan sitä varten tullakin, vaikka sanoi muilla asioilla kulkevansa, eikä tahdo heti ilmaista mieltänsä. Onpa varmaan tullut sitä varten, veitikka! Pitää sitä viivyttää, koska on halu viipyä. Ehkä jo aamulla rupeaa asiata alkamaan.

— No Joppi, mitä tuumit nyt? sanoi Oskari, kun tämä näytti jotain mietiskelevän.

— Mietin, että mennään metsälle aamulla kuin mennäänkin, koska sattui hyvä toveri, sanoi Joppi.

Ja se oli sillä päätetty.

Piika toi teetä ja alettiin sitä ryyppiskellä.

— Pitääpä pistäytyä vähän ulkona, sanoi Oskari ja läksi kamarista. Mutta hän kääntyikin tuvan

puolelle, avasi oven, kurkisti tupaan ja kysyi matalalla äänellä, että onko Jussi siellä?

Jussi oli jo ennättänyt vuoteelle. Ei hän vielä nukkunut, vaan kun ei ollut mitään puhdetyötäkään, oli hän ruvennut vuoteelleen ovipielessä, vastapäätä uunia.

Hän kavahti ylös, kuultuaan Oskarin äänen, ja meni ovelle, kun huomasi ett'ei toinen aikonut tulla sisään.

Oskari veti hänet porstuaan ja puhui siellä hetken hiljaa hänen kanssaan.

— Joll'ei Kulmalasta saa, niin ei sitte mistään. Siellä melkein aina on, mutta tämä on tavaton matka, enkä lähempänä tiedä, sanoi Jussi kuultuaan Oskarin asian.

— No ei sillä kiireempää ole kunhan aamuksi saat, kuiskasi toinen.
Kyllä minä vaivasi muistan, tuossa on rahaa.

Oskari meni takaisin kamariin, mutta Jussi puki kiireellä päällensä, läksi tuvasta ulos ja hävisi pilkkosen pimeään syyssateeseen.

Kamarissa olijat eivät tahtoneet oikeaan mielialaansa päästä sinä iltana. Pakina kulki jäykänpuoleisesti, vaikka sitä kyllä koetettiin hierustella. Lyötiin korttiakin niinkuin tavallista oli, mutta leikin vuoksi vaan, sillä Joppi ei nyt sanonut viitsivänsä rahapeliin ruveta.

He katselivat vuoroin toinen toistansa — salaapäin — ja kumpikin koetti ikäänkuin haistella toisen tuumia.

Ja lopulta kumpikin varsin vainusi toisen aatoksen juoksun, vaikka koetti pidätellä itseään tuomasta omaansa ensiksi esille, sillä heidän molempain ajatus pyöri aivan samassa navassa. Oskari tiesi, että Joppi herroiksi eläissään alkoi olla yhä kovemmassa rahan pulassa; ja ett'ei hänellä nytkään ollut rahoja, sen hän huomasi varmaan. Yhtä varmaan hän arvasi, että Joppi myö metsää heti, kun vaan jokukin ostaja ilmestyy, ja olisi myönytkin jo, mennyt tarjolle, joll'ei isävainajalta olisi jäänyt hiukan rahoja. Vaan eihän hänenkään, Oskarin, sopinut suuta päätä ruveta kauppaa hieromaan, sillä sehän olisi näyttänyt kovin hätäiseltä, ihankuin puulaakilla olisi kova metsän tarve, ja hän nyt olisi vallan sitä varten taloon tullut. Pitää vaan kysästä noin ohimennen, kun sattuu sopiva tilaisuus. Oskari istui vakavana, heitellen huolettomasti lehtiä pöytään, mutta Joppi ei näyttänyt illemmalla aivan levolliselta. Hän alkoi epäillä, että jos Oskari ei ottaisikaan puheeksi metsäkauppoja, vaikka kyllä metsästä ja metsänkäynnistä oli pakistu pitkin iltaa. Ja mitä hänen sitten pitäisi tehdä? Tuntuisi kovin köyhältä, jos hän itse rupeaisi tavaraansa tarjoilemaan.

Siihen suuntaan juoksi miesten ajatus ja alkoi lopulta niin painaa kumpaakin, että keskustelu viimein joutui ihan pakkolain alaiseksi.

Ruvettiin lopulta yhdessä Jopin vuoteelle maata. Vielä valkean sammutettua, kun ei heti unettanut, kertoi Oskari entisiä jahtiseikkailujaan, hän kun oli paljon metsiä kulkenut.

— Oli sekin mukava tapaus — alkoi hän taas uutta juttua, kääntyen lattianpuoleiselle kylelleen ja heittäen pimeässä pesän suuta kohti paperossin tyngän, jota oli vielä makuullaan imeskellyt — oli sekin mukava tapaus, joka minulle viime talvena sattui Riuttan maisterin metsässä, kun meidän puulaaki siellä tukkia kaatoi. Istuin tukkitelalla ja merkkailin puita kirjaani, niin alkoi pyy viheltää takanani kuusikossa. Otin pyssyn, sillä se oli muassani, ja aloin katsastaa kuusikkoon päin, mutta ei siellä mitään näkynyt ja vihellys alkoi siirtyä etemmäksi. "Elähän huoli, vielä sinä tulet sieltä lähemmäksikin", ajattelin. "Taitappa tuosta näreestä sileä oksa", sanoin miehelle, joka oli muassani, ja tuo tänne. "Mutta ollaan hiljaa." Minä tekaisin kuusen oksasta piiskun ja aloin viheltää. Pyy vastasi heti ja tuli lähemmäksi taas, ja me kyykistyimme miehen kanssa telan ta'a, minulla pyssy viressä. "Kumma pyy, kun ei lentoon pyrähdä", sanoi mies, kun se yhä lähenteli ja aina vastasi. "Kyllä sen kohta näät", sanoin minä, "se juoksee maassa". Mutta sieltä alkoikin kuulua isompaa kapsetta, kuin pyyn pyrinätä, ja samassa tuli kuusien välistä näkyviin maisterin partainen naama, silmät sirillään tarkastellen pitkin maata, ja miehellä sormi liipasimessa. Me rupesimme nauramaan ja minä huusin, että tässä on erehdytty kumpikin, mutta maisteripa vasta suuttui! Piti sellaista elämää, että jos huonompia miehiä olisi oltu, niin kypälämäki olisi otettu. Sakottaa lupasi, kun hänen maallaan pyssyillä kuljetaan, ja häntä vielä narrataan. "Mutta onhan metsä puulaakin", väitin minä. "Vaun maa on minun", väitti maisteri. Silloin otin kovan pään minäkin ja sanoin, että kun maisteri kerran saa puulaakilta viisikymmentä tuhatta —

— Saiko se roisto viisikymmentä tuhatta, keskeytti Joppi hätäisesti vieruskumppaninsa puheen.

— Sai se, mutta siinä olikin metsää, veikkoseni.

— Ilmanko se on tullut yhä ylpeämmäksi, jos on ainakin tavallaan ollut. Ei minua muu niin pistätä,

kuin että se niillä rilloillaan aina rällää, eikä jumalaa mainitse vastaantullessa, sanoi Joppi. — Olin minä juhanina sitä niistä kievarissa, kun jouduimme sanan käänteeseen, mutta maltoin mieleni sentään. — Vai niin paljon sai! Kas kun en ole sitä ennen kuullut.

— Saa sitä metsästä rahaa, kun ottaa vaan, sanoi Oskari huolettomasti, mutta aina metsänsä mukaan kukin. Kohtuuden mukaan jokainen. — Vaan muutamat tahtoisivat olla järin susimaisia, niinkuin tuo Jussilakin. Hän on tarjoillut sitä mäkeä tuolla puolella Teuron, jonka tiedät —

— Kyllä tiedän. Paljonko vaatii?

— Neljää tuhatta kahdeksantuumaisiin saakka, pienestä mäen nyppylästä. Vaan ei puulaakikaan rahojaan ilmaiseen jakele, ehei, sanoi Oskari haukotellen.

Niin se käy, kun menee tarjoilemaan, ajatteli itseksensä Joppi. Mutta minä kun en tarjoa, niin maksaa ne minulle neljä tuhatta tältä puolen Teuron, mäestä ja korvesta, vaikka siellä on vähemmän isoja puita, kuin Jussilalla vastapäätä. Minä sen tiedän. — Vissiin se huomenna kysyy sitä, varsinkin kun mennään sinne päin metsälle. Ja sitten tehdään kauppa, se antaa käsirahaa, pitäisi sen antaa, että kauppa on pitävä — ja sitten tulee perästä koko tukko —

Oskari ei puhunut enään mitään. — Mahtaa nukkua jo, arveli Joppi.

Ja nyt sai Jopin mielikuviutus siivet sivuunsa siinä mukavassa, lepposassa lämpimässä peitteen alla, ja alkoi kulkea ennen aavistamattomia aloja.

Aatos meni varmassa rahain toivossa niin pitkälle, että tuntui melkein siltä, kuin olisi hänellä ollut niitä jo kourassa, ja herkkänä liikkeiltään alkoi se löytää jo paikkojakin, mihin niitä asetella.

Nämä huoneet, ne oli korjattavat. Monasti oli pitänyt suorastaan hävetä näitä mustuneita, sammallettuja seiniä, kun joku parempi vieras sattui tulemaan. Maalata pitää koko talo, panna paperit seiniin ja kattoon — miks'ei heillä niinkuin herroillakin. Mutta parempi maalari pitää hakea, kuin se on ollut, joka pappilan salin kattoon on kaikellaisia ruohonkorsia tuhrinut — hän oli katsellut niitä, kun oli isä vainaata maahan toimittamassa. Sellainen on haettava, joka osaa kattoon maalata kaksi pyssyä ristiin joka nurkkaan, ja seinälle koiran kuvan — tai hevosen. — Sielläkin Helsingin ravintolassa oli linnunkuvia seinällä — ja jäniksiä. — Se on niin mukavata, jos sattuu jahtiherroja. — Ja uunit on lyötävä maahan, ei ne enään vie savuaankaan — ja tehtävä uudet kaakelista. — Vaan ihan ensimmäiseksi pitää ostaa rillat, kun on hyvä hevonen jo — ja niillä ajaa että soi — ajaa kirkolle — ja sattuisipa silloin Riuttan maisteri vastaan, niin löisi hevosta selkään ja laskisi komeana ohitse — näyttäisi, että on meilläkin rillat. — Ja Joppi jo hykersi mielihyvystä käsiään, ajaessaan niillä uusilla rilloilla.

Hänen tuli oikein kuuma ja hän työnsi peitettä alemmaksi.

Oskari rykäsi ja käänsi kylkeään.

— Etkö nuku vielä? kysyi hän. Minä jo yritin nukkua.

— En tiedä mikä lie, kun minua ei nukuta.

— Mitä sitten tuumit?

— Tiesi hänen, on tässä maailmassa toisinaan tuumimistakin, vastasi Joppi.

— Onpa kyllä, vaan heitä pois. Kyllä siinä on tuumimista, jos tuumitaankin! Oletko ajatellut edes, mihin päin aamulla lähdemme?

— Lähtään Teurolle, siellä on hyvät maat, vastasi Joppi päättävästi.

— Se on minulle oikeastaan takamatkaa, mutta jos hevosen panet, niin yhdentekevä. Pääsemmehän sillä takaisin, sanoi Oskari.

— Pannaan hevonen, on niillä aikaa —

Miehet painuivat uneen, kumpikin omissa mietteissään.

Aamulla ajaa koluutettin metsään sitä huononpuoleista ratastietä, joka vei kylästä maantielle ja kirkolle.

Siinä oli kyläin keskivälillä noin puolen peninkulman levyinen metsämaa, jonka läpitse Teuron oja juoksi, tullen oikealta puolelta suuresta Kilpisuosta. Kylätie vei ojan poikki pikkuista ennen yhtymäkohtaansa valtamaantiehen, josta toiselle kädelle käännettiin kirkolle, toiselle taas rautatielle.

Sitä metsämaata, joka oli vuoroin korpea, vuoroin mäkeä, kutsui kumpikin kylä takamaakseen, vaikka se oli niiden keskivälillä, mutta siellä oli kummankin kylän metsäpalstat, ja ne aina sattuiivat viljeltyjen maitten taakse, kylästäpäin katsoen.

Palstat kulkivat pitkinä sarkoina, päättyen kummaltakin puolen ojaan, joka oli kyläin rajana. Siellä oli, varsinkin kirkonkylän puolella, tukkiemiesten kirveet jo monen talven paukkuneet, ja kun pientä metsää sitten oli alettu hakata haloiksi ja vetää rautatielle, niin oli useaan paikkaan jo syntynyt aikamoisia pälveitä, joista alastomat mäennyppylät näkyivät etäälle. Metsänkylän puolella ojaa oli niitä vähemmän.

Jopin palsta kulki loppupäässään ihan pitkin kylätietä, sen oikealla puolella, ja päättyi sillan korvaan, missä oli pieni uutismökki. Se ei ollut mikään oikea torppa, vaan voisi kerran siksi tulla, kun pelto laajenisi. Nykyään vielä sen asukas kulki itsellismiehen kirjoissa, ja kävi enimmäkseen rahatöissä, paitse veropäiviään, jotka hän kesäsittäin teki Hinkkalaan.

Ja paikka siinä oli muuten vallan sopiva torpankin tiluksiksi, sillä maanlaatu oli hyvää, savipohjaa korpea, mutta asukas valitteli sitä hallan araksi, niinkuin yleensä oli laita koko paikkakunnan, suuren Kilpisuon vuoksi.

Sinne mökille saakka olivat Joppi ja Oskari päättäneet ajaa hevosella ja jättää se sinne suojaan jahdin ajaksi. Paremmiin olisi luullut jäniksiä olevan metsämaan syrjässä, heti kylän peltojen ja niittyjen takana, mutta kun päätös kerran tuli yksimielisesti siten tehdyksi, niin sinne ajettiin.

Kun oli kylän lakeus ohettu ja ajettiin käymäjalkaa ensimmäistä metsäistä mäkeä ylös, kumartui Oskari ja veti, suu naurun mareessa, istuimen alta heinistä esiin putelin.

Jopin silmät suureni.

— Mitä juonia sinulla — mistä sinä veitikka sitä olet saanut? Ethän kumminkaan jo illalla muassasi tuonut?

— En tuonut, mutta minulla on aina sellaisia pieniä taikoja, nauroi Oskari.

Ja Joppi yhtyi nauruun, naurettiin yhdessä että tyyni metsä kaikui ja otettiin rattailla vahva aamuryppy, hevosen ponnistellessa mäkeä ylös ja pyöräin loksahdellessa raition kuoppiin.

Kun alettiin lähestyä mökkiä, pysyi Jopin katse melkein katkeamatta oikeanpuoleisessa metsässä.

— Tuossakin on tuuli taas murskannut hyvän hirren, sanoi hän pitkäveteisesti, omituisella painolla, osoittaen tien sivuun.

— Niinpä näkyy, vastasi Oskari välinpitämättömästi.

— Kyllä niitä sellaisia vahingoita tapahtuu. Kenen se on metsää?

— Kyllä se on minun, vastasi Joppi jonkunlaisella helpoituksella.

— Sinun — vai tulee teidänkin metsä näin pitkälle, sanoi Oskari, koettaen olla varsin ihmettelevän näköinen.

— Ojaan saakka ne menevät kaikki lohot, selitti Joppi.

— Ovat täällä miehet olleet monen päivän tuulen murtamia kasaamassa, vaan ei niitä kaikkia ehdi koota. Mätänee siellä monta parempaa puuta, kuin tuo oli.

— Sinäpä houkko olet, kun annat hyväin puiden mennä ilman edestä, ja yhä enemmän niitä mätänee, kun metsä vanhenee. Myö koko metsä, ota rahaa, se ei vanhene eikä mätäne —

Asia oli itsestään vähitellen vetäytynyt niin kireälle, että se oli kuin viritetty pyssy: sitä kun liipasi, niin se laukesi.

Joppi kääntyi iloisesti Oskariin päin ja sanoi päättävällä äänellä:

— Mutta sen minä teenkin, se taitaa olla viisainta.

— On se viisainta aina, sanoi Oskari, ja kun minä olisin ennen tiennyt, olisin tullut varsin puhumaan.

— Vaan kun isävainaa ei myönyt —

— Niin teet sen sinä nyt. Pojastahan polvi muuttuu, sanotaan. — Ja joll'et tahdo meidän puulaakille myöä, niin myö muille.

— Miks'en möisi teille. Sinähän kumminkin kaupassa tarjoumuksen teet ja ethän suinkaan petkuttane tuttua miestä, sillä minä en oikein metsäin hintaa arvaa, kun en ole ennen myönyt, sanoi Joppi.

— Kyllä minä olen jo niin monta metsää ostanut, että arvaan hinnat jos kukaan, ja aina paikalle, sanoi Oskari mahtavasti. — Ja kun hinta meidän puulaakissa pannaan, pannaan se kerrassa paikalle, ja joka ei siihen tahdo myödä, pitääköön itse. Kun minä käyn metsän kerran ympäri vaan ja ristiin halki, voin sanoa markan päälle, mitä siitä luvataan. Mutta siihen tarvitaankin jo jotensakin tottunut silmä ja muutakin päävärkkiä.

— Kyllä minä sen uskon, myönsi Joppi, ja kun nyt olet näillä mailla, niin tehdään kauppa paikalla.

— Kuinka vaan sinä tahdot. Minulle se on yhdentekevää, vaan samassahan tuo menisi, jos Jussilainenkin, niinkuin varmaan luulen, tuosta vastapäätä tyytyy tarjoumukseeni. Ja mikä sitä muu auttaa! Porin puulaakin kanssa on paha kenenkään muun kilpailla. Menisihän siinä sitten kaksi varpusta yhdellä iskulla ja kannattaisi jo jäädä vaikka tänne asumaan talveksi. Ottaisitko korttieriin?

— No paikalla! Siitäpä vasta hauska talvi tulisi, jahdattaisi yhdessä. Tiedätkö, että täällä löytyy ilveksiäkin näissä mä'issä.

Samassa ajettiin jo mökin eteen. Siinä makasi portailla kissa oven takana odotellen, että ovi aukenisi, ja pääsisi lämpimään uunin päälle. Koira kun sen huomasi, riipasihen ratasten takaa irti ja kävi päälle, mutta kissa oli vikkelämpinen, iski sylästen kyntensä nurkan risteykseen ja kavahti katolle, maristen siellä pahasti.

— Siinä sen näit, sanoi Oskari. Tuossa vasta ilveskoira on, joka noin kissaakin vihaa. Kyllä sillä on talvella koetettava.

Jahti jäikin sillä kertaa sivuseikaksi. Koira ja pyssytkin jätettiin mökkiin ja lähdettiin tarkastamaan metsää, sillä "ei niistä niin tarkassa ja tärkeässä toimessa ole muuta kuin harmia", oli Oskari sanonut. "Kyllähän sitten jälestäpäin metsästetään sitä hanakammin."

Joppi vei Oskarin sille rajapaikalle, mitä myöten hän tällä kertaa möisi metsää. Siinä kulki alava, puoleksi suoperäinen ja kapea noronko poikki koko palstan, noin kolme- eli neljäsataa syltä ojasta, ja se noro olisi rajana. Käytiin sitten se lohko ympäri ja ristiin halki, ja palattiin mökille, Oskarilla taskukirja toisessa ja lyijykynä toisessa kädessä. Hän ei puhunut mitään, äännähteli vaan jonkun kerran itsekseen "hm, hm", ja pisteli jotain merkkiä kirjaansa. Eikä Joppikaan häntä millään kysymyksillä häirinyt.

Vasta mökille päästyä seisattui Oskari, pisti kirjan ja kynän rintataskuunsa, astui Jopin eteen ja sanoi kämmeniään levittäen:

— Jaa, kolme ja puoli tuhatta saat kahdeksantuumaisiin saakka enkelska mitalla, se on kuin nakutettu. Tuoss' on käsi, joka ei vapise!

Joppi epäili silmänräpäyksen, vaan kun muisti, ett'ei Jussilallekaan oltu tarjottu neljää täyteen, oli hän jo iskemäisillään kättä.

— Mitä meinaat? kysyi Oskari, kun toinen vitkasteli.

— Etköhän lisää sataa?

— Oli menneeksi tutulle miehelle, — ja kättä lyötiin päälle.

Ja kun oltiin jo puoli tiessä kirkolle, niin ei muuta kuin ajaa hurautettiin että poro lensi, hyvällä tuulella, kievariin kontrahtia teettämään ja saamaan harjakaisia, jotka olivat yhtä tärkeitä asioita kumpikin.

Nuurperi haettiin kontrahdin tekijäksi.

Joppi sai kaksisataa markkaa käsirahaa, ja puolet hinnasta piti hänen saaman heti kun kontrahti Hämeenlinnassa, missä puulaakin kasööri asui, allekirjoitettiin, ja toisen puolen keväällä, kun tukit oli kaadettu. Raja piti vierasmiesten kanssa käytämän.

Harjakaisia otettiin lujasti ja varustettiin vielä rattaillekin, ett'ei taas tarvitsisi Jussia yöllä juoksuttaa.

— Kyllä se nyt petti Joppi pahaa, kuiskasi kauppias kievarin isännälle, kun kontrahti oli tehty — mutta aina ne pettää, eikä niiden pirujen kanssa voi kilpailla, kun siltäkin kulmalta on ajo rautatielle niin pitkä ja rautatiellä rahti kallis.

Hinkkalaan takaisin läksivät yöllä vasta Joppi ja Oskari, ja päätettiin yhdessä mennä pyhäinpäivänä Hämeenlinnaan rahain nostolle.

Vielä aamupuolella yötä oli valkea Jopin kamarissa ja pelattiin siellä Jopin uutta pyssyä, jota vastaan Oskari oli pannut omansa sekä kaksikymmentä markkaa rahaa.

4.

Pyhänmiesten viikko oli alkanut, tuo kaikkein palkollisten iloviikko, jolloin useimmat antavat mennä "parempiin suihin" loput säästöt kuluneelta vuodelta, ja kellä ei säästöä ole, se ottaa etukäteen tulevan vuoden palkkaa, jos saa, ja antaa luistaa samaa tietä. Kaikki se menee, vanha ja uusi, ja mennä sen pitää, kun on taas vuoden kuluttua viikkokauden oma herransa.

Parveillaan joukossa, parasta päällä, ja pidetään kestiä toistensa luona. Siinä vehnäskahvit, viinat ja mitä vaan parasta irti saadaan, ja kun satutaan jostain saamaan huone — tavallisimmin jonkun itsellisen ahdas tupa — niin hierretään hikipäässä tanssia ilta ja yö, sillä harva se mies, jolla ei ole hanuria muassa tanssimusiikin varalle. Ainoastaan joku vanhempi renkimies paikkailee saappaitaan tai punoo talven varaksi tallun anturoita, ja joku piikatyttö, joka ennen tanssipaikoissa on saanut istua nurkassa ja palata yksin kotiin, oleilee alakuloisena paikoillaan ja ompelee emännältä saadusta vuosikankaastaan omia tarpeitaan.

Ani harva, poikkeustapauksessa, on sattunut ihan kaikkea keinoa vaille ja sen vuoksi pysyttelekse seuroista erillään, kun ei kehtaa muun joukon antipaloilla olla.

Niin oli käynyt Hinkkalan Jussin. Ei ollut hänellä vanhaa eikä uutta millä herrastella, nyt kun juuri olisi pitänyt olla, ja se kaiveli kauheasti hänen mieltänsä. Ei ollut hän kehdannut vielä käväistä ainoata kertaa kylälläkään, vaikka jo kolmas ilta vapaaviikkoa oli käsissä.

Jussi ei ollut pestiä ottanut mistään ensi vuodeksi, ja vanha tili isännän kanssa oli vielä tekemättä, kun Joppi oli lähtenyt Tukki-Oskarin kanssa Hämeenlinnaan metsärahoja nostamaan. Ja lähtiessään, kun Jussi oli pyytännyt tiliä, tai edes vähän rahaa viikoksensa, käskenyt vaan odottamaan siksi, kun hän kaupungista palaa, ja syömään sillä aikaa vapaasti talon ruokaa. Nyt oli isäntä ollut jo kolme päivää matkalla, eikä vielä kuulunut kotiin.

Jussia alkoi epäilyttää, että ehk'ei ole palkkaa enään saatavaakaan, sillä hän ei ollut laskuissaan oikein varma. Selvän rahansaannin hän kyllä muisti, mutta ne pelihäviöt olivat hämäriä, ja paljo oli niitäkin. Ei niitä sopinut kieltääkään, kun oli tullut pelanneeksi, ja usein ollut muitakin joukossa. — Jopilla ne oli varmaan muistiinpantuina kaikki, koska oli kerran sanonut olevan, ja tottapahan niistä laskun tekee kun kotiin palaa, olipa häntä sitten saamista tahi velkaa. — Vai olisiko se siitä suuttunut, kun ei saanut enään tulevaksi vuodeksi pestiä ottamaan, ja vallan kiusalla tehnyt sellaisen häpeän, että piti pennitönnä maata römppäviikkonsa? Kun olisi lähtiessään edes suoraan sanonut, ett'ei ole saatavaa, niin olisi lähtenyt tästä toisten jaloista pois, aikoinaan etsimään rahatöitä; sillä rengiksi hän ei enään ikänänsä rupea, eikä koko talonpoikain töihin, sillä ne ovat liiaksi orjallisia, vaikka hyväkin isäntä sattuisi. — Talven elää tukkimetsissä vallan hyvin ja keväällä lähtee uitolle, tai joll'ei uitolle lähde, niin pyrkii päivätöihin rautatielle, sillä siellä saa vielä helpommalla rahaa kuin tukinuitossa. Ei siellä rasitu raajat eikä kulu vaatteet, parit puoli-anturat ja korkoraudat menee kesässä, ja silloin on jo koonnut vuotuisen rengin palkan.

Näissä mietteissä loikoili Jussi pitkällään tuvan penkillä, pihan puoleisen ikkunan alla, katseli nurpein silmin piikain hyörinää ja odotteli, milloin Joppi ajaa hurauttaisi pihaan.

Piioilla oli kova touhu, sillä illalla piti tulla vieraita. Sekin toinen piika, pois muuttava, oli tullut Iitaa auttamaan, vaikka hän kapineensa jo oli siirtänyt uuteen palveluspaikkaansa. Kahvia paahdettiin ja juostiin posket punakoina pakarituvan väliä, jossa uuni lämpisi. Pannuja hangattiin puhtaiksi, monenmoisia, mitä talossa oli. Niihin tehtiin kuutelo, maidosta, kananmunista ja vehnä jauhoista, ja kun uuni oli vedetty, vietiin ne paistumaan. Samalla siivottiin myös pakaria siinä pelossa, että jos isäntä sattuu tulemaan kotiin sellaisella päällä, ett'ei anna tuvassa tanssia, niin päästään sinne, sillä se oli tyhjä nyt, kun vanha Eerikki oli sieltä muuttanut pois.

Kaikkea tätä katseli Jussi ja hänen mielensä siitä vaan synkkeni.

Hän oli paljon muuttunut syyspuolia kesää, jälestä hein'ajan. Joppia, jota hän ennen ihaili ja piti miehuuden esikuvana, oli hän alkanut epäillä yhdestä ja toisesta, vaikka Joppi oli puolestaan pysynyt ennallaan ja olisi mielellään pitänyt toisenkin vuoden häntä renkinä. Ja se epäluulo muuttui ensin kateudeksi ja lopulta suoraksi vihaksi. Sitä ei vaikuttanut yksin se, että hän oli huomannut Jopin tekevän vääryyttä korttipelissä, vaan oli siinä muitakin asianhaaroja, joista hän toisinaan oli antanut salaviittauksia muulle talonväelle ja pistellyt piioille. Varsinkin Iitan kanssa oli hän joutunut huonoon

väliin ja olisi monasti tahtonut tälle purkaa vihansa puhtaaksi, vaan oli se aina jäänyt tekemättä, vaikka usein oli jo kurkkuun saakka noussut ja siellä kutkuttanut. Se oli melkein aina jäänyt vaan ynseään päänkäänteeseen, tai äänettömään, halveksivaan katseeseen, ja vaikka heidän välinsä sitä ennen oli ollut erittäin hyvä, ei Iita tätä muutosta ollut Jussissa huomaavinaanakaan. Nyt alkoi se viha taas nousta ylös ja hän muovaili sitä jo sanoiksi suussansa, pureskellen piippunsa hammasluuta siinä penkillä.

— Olisit voinut ostaa edes vehnästä puolestasi sinäkin, Jussi, sattui silloin sanomaan Iita, heidän jäätyään kahden tupaan.

Jussin leuat puristuivat yhteen niin, että oli piipun hammasluu katketa, ja hän vastasi kireällä äänellä:

— Elä härnää, Iita, sillä sinä tiedät, että olen kuitti mies tällä kertaa — ja vaikka oliskin kukkaroni täynnä hopeata, niin en ainakaan sitä sinun tähtesi hellittäisi.

— Olisipa lystiä, kun saisit sitä kovuuttasi näyttää, mutta kuka käski tuhlaamaan palkkaasi, sanoi pilkallisella äänellä toinen.

— Kyllä on hyvä pistelläksesi nyt, vastasi nousevassa vihassa Jussi. — Pistele vaan, mutta eikö ole sinun suusi kostunut palkastani yhtä usein kuin omanikin? Etkö muista talvea enään ja kevättä, kuinka olivat makeita minunkin antini silloin?

— Taisihan olla, mutta kuka niitä niin vanhoja asioita enään muistaa — ja eipä noita ole sen koommin kuulunutkaan. —

— Kuinka renkipoika voisi isännän kanssa kilpailla, sanoi Jussi pisteliäästi.

— Mitä hupsit, mitä sillä tarkoitat? kysäsi Iita, ikäänkuin ei olisi ollenkaan asiaa ymmärtänyt.

— Tarkoitan vaan sitä, minkä itse hyvin tiedät, että Joppi on alkanut tuntua sinusta paremmalta kuin ennen Jussi. Tunnustapa suoraan, että etkö maannut sitäkin yötä Jopin kamarissa, kun perkiöltä heinästä tultiin —

— Sinäkö minua ripittämään — ja jos olisin sen tehnytkin, niin liikuttaako se sinua?

— Liikuttaako tahi ei, se on yhdentekevätä nyt enään, mutta elä sentään luule, että tämän talon polkuja emäntänä kävelet. — Kirkon sinä tervaat vielä sen kanssa ja siihen se kuherrus loppuu —

— Hoo poika, vaikkapa niinkin! Teenpähän sen silloin edes isännän kanssa, enkä tuollaisen pennittömän renki nahjuksen, sanoi Iita, istuen ylpeästi jakkaralle hellan eteen, kahvimylly polvien välissä.

Jussin suupielissä kävi vavahtava liike, hän karkasi vimmattuna ylös ja paiskasi piippunsa pirstaleiksi lattiaan.

— Sinä tuhatta tulimmainen — sinä helvetin huora — sinä — minä teen sinusta makkarusta.

Iita juoksi kauheasti kiraisten ovea kohti, pudottaen myllyn helmastaan.

Toinen piika tuli samassa juosten sisään.

— Ne tulevat jo, soittavat jo kujassa käsipeliä — huusi hän ovelta ja töyttäsi Iitaan.

— Ai jumala, mikä sota täällä on —

Iita nyhkytti, eikä saanut aluksi vastatuksi mitään, mutta Jussi kaappasi takin hartioilleen ja kiirehti sanaakaan sanomatta, sieraimet levällään, tyttöjen ohitse tuvasta ulos, paiskaten oven peräänsä kiinni niin että ikkunat helähtivät.

Hän seisoి hetkisen hengästyneenä portailla.

— Olisipa nyt nuija viinaa — ajatteli hän, kiukkuansa nieleskellen — niin joisi itsensä humalaan ja näyttäisi niille kaikille, antaisi oikeat läksijäiset —

Soitto ja sekava laulu kuului jo kujun suusta ja Jussi läksi kävelemään mietteissään pihan poikki muorin kamariin.

— Kauheaksi muuttunut koko Jussi — sanoi Iita, päästyään pelästyksestään asettumaan. — Oikein minua pelättää, ettei se vielä tekisi tuhoja tänä iltana. — Sinne nyt meni kahvit pitkin lattiaa.

— Ja oli niin hauska poika ennen — mikähän sen on riivannut, sanoi toinen piika, kooten kahvipapuja kovalla kiireellä lattialta, sillä portailta kuului jo tulijain jalankopsetta.

— En ymmärrä, mutta murskannut hän olisi minut, jos olisi käsiinsä saanut, riiviö. Hyvä olisi, jos pysyisi poissa, puhui Iita.

Jo alkoi lappautua joukkoa tupaan. Oli siinä kutsutuita vieraita ja oli kutsumattomia enemmän vielä, sillä hanurin ääni oli houkutellut tiepuolesta ja pitkin kylää tanssinhaluista nuorta väkeä lisää, ja kohta oli tupa puolillaan — enimmäkseen renkiä ja piikaa.

Siinä oli rotevia nuoria miehiä, mutta puikkelehti heidän välissään joku keskenkasvuinen poikakin, kaikilla lakki päässä tupaankin tultua, piippu tai paperossi hampaissa, ja kaulassa monenkirjava, uusi, hiljan kauppiaalta tai harjurilta ostettu villahuivi. Kellä oli kello liivin taskussa, sen oli takki auki, rintapielet leveänä, että kellonperät hyvästi näkyisi. Ja muutamilta näkyi niitä kahdet. Liivin ja housunkaulustan rajaseudussa oli useimmilla näkyvissä pelkkä paita, joka miehen rentona kulkiessa ja ruumista heilutellessa oli siinä kohonnut laskokselle.

Tupaan tultua oli miesväki paraasta päästä asettunut pihanpuoleiselle seinustalle, vasemmalle ovesta, ja anastanut siinä istuimikseen renkien vuoteen ja siitä peräseinään jatkuvan pitkän rahin, mutta oli niitä jäänyt paljon seisomaankin ovensuuhun.

Tytöt taas pakkautuivat pellon puoleisen ikkunan alle, seinän ja uunin nurkkaukseen ja siitä ylöspäin, piikain asuntapuolelle tupaa. He olivat heittäneet huiivinsa päästä olkapäilleen alas ja silittelivät, kuiskaillen, joskus tukautettuun nauruun purskahtain, hiuksiansa, mikä kädellään, mikä salavihkaa kammalla. Ja oli siinä näkyvissä keltaisia tai pellavaan vivahtavia paksuja palmikoita, punaisia poskia ja pyöreitä, lihantyyvekkäitä vartaloita, jossa rinnan ja suolivyön seutu oli saanut vapaasti paisua ja vaurastua.

Oli jo tullut pimeä ja tuli sytytetty lamppuun pöydälle tuvan perällä. Siinä tarjottiin kahvia kutsutuille vieraille ja paraimmille tutuille, joita joukosta noukittiin ja kuljetettiin pöydän luo. Hanurin soittajista taitavin oli jo asettunut rahin yläpäähän, ihan tuvan nurkkaan, ja soitteli siellä hiljalleen polkan tahtia, ikäänkuin koetellen kuinka se lähtisi luistamaan. Tyttöjen joukossa alkoi joku kengän kärki, tuskin kuuluvasti, napautella samaa tahtia lattiapalkkiin ja joku pullea ruumis joutui hiljaiseen huojuntaan, kuin tietämättään.

Ei oltu perällä tuvan vielä päästy oikein lämpenemään, mutta oven suussa oli jo aika mehka miesten joukossa.

— Jaa, että heitettäisi, kuului sieltä.

— Niin "kellua ja kellua", sanoi pohjalainen.

— Onko siinä henkeä?

— Kyllä se käy ja kukkuu —

— Taitaa käydä kun kannat —

— Ei maar, kallista korvasi tänne, niin kuulet.

— Kolista roskat sisästä, jos siellä mitään on, ja pane punikin kaulaan mokoma —

— Äläppä, poika! Ehta amerikalainen, kymmenellä kivellä —

— Mutta vaihdetaan —

— Ei vaihdeta. Tämä mies huippaa aina.

— Ann' tulla, jos tohdit, hei!

Pihalta alkoi kuulua laulu, kova, niin kova kuin kahden humalaisen miehen kurkusta pääsee, ja sanat kuuluivat selvästi tupaan miesten noustessa koluten portaita ylös:

— Nämä ne pojat punakoita, kuin Porista parhaat herrat — — hei — äh! — Vieläkö sinne mahtuu tyttöjen tupaan pieni poika-pari? Avatkaa, tääll' on paraat vieraat vielä oven takana. — Kun sokeria löimme rommin sekaan useammat kerrat —

Tuvassa olijoista joku kielsi, toiset taas käskivät avaamaan ovea, kosk'ei miespahat näy pimeässä löytävän säppiä.

— Otetaanko joukkoon, vai tehdäänkö kiusaa? kysäsi joku talon tytöiltä. — Ne on niitä puulaakin miehiä, Tukki-Oskarin joukkoa, kuuluu.

— Annetaan tulla, eihän niitä pelätäkään, sanoivat pojat.

Avattiin ovi.

Miehet hoippuivat keskelle lattiata ja katselivat nauravaa tyttöparvea.

— Älkää hemppuni ilvehtikö, sanoi toinen tulijoista. — Kuka on joka talon pihtipielet niin nuuskinut, että pimeässä heti avaimen osaisi. — Mutta täälläpä lystit tulee — ja nämä ne pojat punakoita, kuin Porista — hih! — ja hän pyörähti korollaan ympäri, niin että avoin nuttu ja pitkät kaulahuivin päät levisi siiviksi sivuun. — Näin monihaarainen minä olen — mutta kuka täällä soittaa?

Ei kuulunut vastausta.

— Mutta minä kysyn, kuka on pelimanni, kuka on kukko tässä kanaparvessa?

Jo luultiin miehen haastavan riitaa ja hanurinsoittaja, roteva mies, nousi kiivaasti seisaalleen tuvan nurkasta ja kysyi tiukalla äänellä, että mitä sillä tiedolla tehtäisi?

— Ei riitaa, ei, vastasi Porilainen, mutta minä tahtoisin voidella kieltäsi. Voisitpa muuten sanoa, että olet illan soittanut Porin pojille, eivätkä edes suuhusi sylässeet. Haappa jonkunlaista lasiastiaa, niin katsotaan, löytyisikö mitään täältä nuttuni liepeistä. —

— Kylläpä oletkin aika herra, kun luulet, että sinua varten tänne olen soittamaan tullut. Tuollaisen miehen minä lyön seinään ja annan siihen jäädä, vastasi soittaja, heittäen, niska jäykkänä, katseensa muuhun miesparveen.

Siihen se sanajupakka sillä kerralla jäi, sillä pihan poikki kävi ratasten räikkinä kuin ampumalla ja eteisestä kuului sellainen jyräys ja räminä, niinkuin ukkonen olisi sinne iskenyt ja katto alkaisi sortua alas.

Näkyipä se väräyttäneen jokaista tuvassa olijaa, rohkeimpiakin. Jokainen vilkasi ympärilleen, eikä kukaan liikahtanut ovea kohti, vaan oli ovensuuhun äkkiä jäänyt kokonaan tyhjä aukko.

— Portti auki — kuului ärjyvä huuto oven takaa.

Kaikki tunsivat isännän äänen.

Iita juoksi ensimmäisenä esiin ja työnsi oven auki.

— Herra Jeesus — parkasi hän ja peräytyi, sillä vastassa oli vaahtosuu, korskuva hevonen, joka hyppi pystyyn ja oli lyödä häntä kavioidaan.

Useita miehistä työnsihe ovelle ottamaan selkoa asiasta ja rohkeimpia kävi kiinni hevosen suitsiin, joka huomattiin Jopin omaksi orhiiksi, Pekaksi. Rillain kopassa, josta takapyörät olivat särkyneet portaille, istui Joppi huutaen ja huitoen piiskalla, niin että siitä sai hevonen ja joka mies, joka yritti lähelle.

Hän oli kuuro kaikelle puheelle.

— Jopilla on rillat ja ori — ja Joppi ajaa perälle saakka — herroiksi vaan, hihkui hän ja sai, miesten ponnistuksista huolimatta, hevosen tupaan, mutta siihen loppui tie, sillä etupyörät kävivät tuvan ovipieliin kiinni, vaikka ne leveästä, kaksipuolisesta porstuan ovesta olivat tulleet lävitse.

Tämä Jopin herroiksi kotiin tulo kuului muorinkin kamariin niin hyvästi, että sieltä läksi ulos muori ja hänen perässään Jussi, joka vanhalta emännältä oli koetellut viekoitella rahaa lainaksi, kumminkaan onnistumatta.

Muori oli arvannut asian heti ja itkusilmissä hän nyt riensi tupaa kohden.

Portaitten pielessä makasi mies, särkynyt kärrynpyörä vieressä. Vaikka jo oli jotensakin pimeä, tunsu Jussi sen heti Tukki-Oskariksi, ja jäi häntä siihen pimeimpään tunnustelemaan ja nostelemaan, mutta muori nousi siunaten ja itkien eteiseen, jossa oli ääntä ja pauhua kuin sotakentällä. Kuka koetti hillitä hevosta, kuka Joppia, vaan hevosta ei saatu aseista, kun Joppi yhtenä huito piiskalla, eikä tainneet miehet oikein paraansa päästä yrittääkään. Sillä joukossa oli sellaisiakin velikultia, joita tämä näytelmä taisi huvittaa, vaikka tytöt tuvassa parkuivat ja rukoilivat herran nimessä toimittamaan hevosta pois.

— Voi hyvä jumala sentään, poika parka sinua! Pitääkö vanhan äitisi sinut näkemän tuollaisessa tilassa! Jumala yksin tietää, mitä varten minun täytyy oman rintani alla kantamasta saada näin paljon katkeruutta eläissäni, hän sen yksin tietää. Ei tämä ole enään viisasten työtä. Koettakaa hyvät miehet saada edes hevonen ulos ja tulkaa katsomaan tänne portaille. —

Niin puhui vanha emäntä, ja Joppi, kuultuaan äitinsä valittavan äänen, talttui, heitti piiskan pois ja hoippuroi rillain kopasta, missä hän vielä istui, toisten joukkoon lattialle.

— Ei hätää mitään, äiti, sanoi hän humalaisella äänellä — piti vaan hauskuuttamani tanssiväkeä, kun kujalla tullessani huomasin niitä täällä olevan koolla. Olisin tanssittanut Pekalla pienen katrillin tuvassa, mutta isävainaa on tehnyt liian kapean oven. — Voi jumalaton sinua! Vai ei hätää, ja tuolla portaan vieressä taitaa toinen mies olla hengetönnä, sanoi muori.

— Kuka? — Hengetönnä? — Jopille tuli hätä ja hän kalpeni äkkiä, kun muisti Oskarin, eikä — hätäisesti ympärilleen vilaisten — huomannut tätä miesjoukossa. Ainakin toinen puoli viinan voimaa höyrähti silmänräpäyksessä hänen päästänsä pois ja jätti suuret hikihelmet jälkeensä hänen otsalleen. Hän töyttäsi ulos pimeille portaille ja huusi hätääntyneellä äänellä Oskaria.

— Täällä ollaan, vastasi Jussi portaan pielestä, ja tupaan tullaan kun ehditään.

— Kuinka on Oskarin laita?

— Läpi taitaa olla päässä, mutta kyllä tästä vielä kalu tulee, kuului vastaus.

— Olipa onni se, minä jo pahasti pelästyin.

Sinne oli rientänyt jo muutakin joukkoa hätään ja Oskari talutettiin kamariin. Muori juoksi hakemaan vaatetta — sillä tarvitseehan sen onnettoman pää sitoa, kun noin julmasti verta syöksee — sanoi hän mennessään.

Mutta kun Oskari oli saatu kamariin ja huomattu ett'ei ollut isompaa vaaraa, koska mies jo jutteli täydessä tolkussa, — istuutui Joppi rentona tuolille, melkein putosi, väsyneenä ja hikisenä kuin mies, joka ankaran löylyn otettuaan juoksee paita kainalossa saunasta tupaan ja istuutuu rahille kuivattamaan itseänsä.

Hetkisen päästä nousi hän kumminkin seisaalleen ja kiskoi raidin vuoteesta, jonka syrjällä Oskari istui kumarassaan pää kämmenten välissä.

— Pyyhi hyvä veli tuohon, sanoi hän, niinkau'an kuin äiti tuo siteitä. — Voi onnettomuutta, kuinka piti pahasti sattuman! Oikeinkohan se on puhki, kun niin vuotaa? Annas kun katson.

— Olipahan nyt puhki tai poikki, kun pitää kaikkein riiviöitten rattaille joutuman, sanoi harmistuneena, tuskallisena Oskari.

— Kuule, ei täällä läpeä ole, nahka vaan on halennut, sanoi Joppi lohduttavalla äänellä, kun hän tarkasteli Oskarin päätä, kyntteli toisessa kädessä ja toisella kädellään käännellen hiuksia haavan päältä. Eikä minulla niin paha tarkoitus ollut. —

— Ei tainnut olla, keskeytti Oskari, kun vaan minä olisin ennättänyt rattailta alas.

— Ei se pahassa tarkoituksessa ollut, usko minua, mutta kun näin ikkunasta hyörinää ja arvasin siellä kisajoukkoa olevan koolla, alkoi niin riivatusti tehdä mieleni näyttää niille, kuinka kissa tulee kotiin, kun hiiret ovat pöydällä — ja aatteleppa mitenkä muhkeata se olisi ollut, kun olisi päästy rilloilla keskelle tupaa — istuttu siinä jaotettu ryyppy — mutta tulimmainen, meniköhän vaan pullot siellä istuimen alla rikki —

Jopista katosi äskeinen pelästyksen raukeus ja hän läksi ulos, luvaten käydä paikalla katsomassa, kuinka pullokopan oli käynyt.

— En minä viivy kau'an, sanoi hän ovelta mennessään — pyhi vaan päätäsi siihen raitiin, niinkau'an kuin saadaan oikea side.

Rikkeimet rillat oli jo viety pois tallin katokseen ja vaahtoinen, värisevä Pekka talliin.

Joppi kompuroi pimeässä katokseen.

Siellä oli miehiä rilloja tarkastamassa lyhdyn valolla.

— En olisi sentään niin hulluksi luullut sitä Joppia. On se näistä maksanut kolmesataa ainakin ja nyt ne ovat hajalla, sanoi yksi.

— Noo, myö tukkia lisää vaan, niin saa uudet, ja vielähän näistäkin korjaamalla saa, arveli toinen.

Mutta kolmas nauroi, että huonoa on paikatuilla kaluilla naimaan mennä, sillä varmaan se ne naimarattaikeeseen on ostanut, tai vaihtanut — kumminka puolin lienee tehnyt, koska vanhat turunkärkyt

ovat sinne jääneet.

Joppi yhtyi joukkoon.

Katumus oli vähällä saada vallan hänessä, nyt kun hän oikein huomasi mitenkä rillain oli käynyt, mutta kun hän koperoi istuimen alla olevaa laatikkoa ja huomasi pullojen siellä — kuin ihmeen kautta — säilyneen ehjinä, tuli hän ennalleen taas, ja sanoi pöyhkeästi:

— Ei meillä yhdet rillat paljoa tunnu, se ajaa rikkikin, joka rohkenee ja kenen kannattaa. Eikä niillä vaunusepillä siellä säälistä kalua näy olevankaan, Helsingistä ne olisi pitänyt heti ostaa vahvemmat — ja kaapaten kopan kainaloonsa, läksi hän takaisin kamariin.

Porstuaan tultuaan kuulosteli hän hetken tuvan oven takana.

Tuvassa oli sama väki jälellä vielä, mutta hiljaksen he siellä oleilivat. Soittaja rimputteli puoliääneen hanuriaan ja ainoastaan humalaiset puulaakin miehet pitivät kovempaa ääntä.

Joppi, taas hyväälle päälle tultuaan, huusi ovesta, että tanssikkaa te siellä, kun kumminkin mielenne tekee, älkääkä suotta höriskö. Kyllä se on silloin sallittu, kun minä sen sanon. — Mutta sinä Iita — onko se siellä — jahah — keitä sinä kahvia ja tuo tänne kamariin, joutuun.

— Täällä olisi valmiina meidän omaa kahviamme, jos saa isännälle tarjota.

— Onhan toki kahvia talossakin.

— Ei ole talossa papuakaan kotona; vai toiko isäntä kaupungista? kysyi piika.

— Äs! kaikkia minun nyt pitäisi muistaa, kahvin ostoja, kun on parempiakin asioita. Säilyi paikalla puotiin, Nuurperille, jaota leiviskä — ja sokeria topa myös. Tuossa on rahaa!

Hän meni tupaan sisään, pani koppansa lattialle, jossa se joutui monen ahnaan katseen alaiseksi, ja heitti housunsa taskusta setelin piialle, katsomatta sen tarkemmin mikä se oli.

— Mitä isäntä nyt ajattelee? Sehän on vallan mahdotonta, peninkulman matka pilkkosessa pimeässä, sanoi hämillään Iita, hypistellen seteliä kädessään.

— Niin kyllä, kyllähän se niin sentään onkin — mutta, sanoi hän hetkisen tuumittuaan — missä Jussi on? Vieläkö se on talossa?

— Täällä on, vastasi Jussi nurkasta.

— Tee sinä sitten vielä yksi palvelus vanhalle isännällesi, mutta ota hevonen ja rill — häkkirattaat, ja tuo Nuurperi tänne samassa. Sano hänelle, että Hinkkalan isännällä on hänelle aivan välttämätöntä asiaa — ja kyllä hänet kyyditetään täältä takaisin taas. Annappa Iita se raha tänne, kyllä minä maksan itse kauppiaalle.

Jussi, saatuaan hyvän ryyppyn, läksi mielellään tutulle taipaleelle, jota hän monta kertaa ennenkin oli sekä yöllä että päivällä Jopin asioilla ajanut, ja varmana siitä, että hän takaisin palattuaan saa lisää, hän melkein unohti katkeran mielensä Joppia kohtaan.

Muori oli juuri tukkoamassa Oskarin päätä, kun Joppi pulloineen astui kamariin. Hän säpsähti vähän, kun äiti sattui näkemään korin, sillä vaikka hän ei äidistään paljon väliä pitänyt, salasi hän sentään kernaasti yhtä ja toista häneltä kotona. Äidin äänetön surumielisyys kävi jonkun kerran hänen tunnollensa. Ja nytkin, kun hän äitinsä katseesta selvästi luki, että ei tässä nyt enään viinaa tarvittaisi, pani hän pullot kaappiin ja koetti lohdutella äitiään.

— Kyllä tämä oli aika hassutusta; tuli äidillekin tuollainen vaiva, puhukseli hän kaappia sulkeissaan, — mutta olkoot nyt pullot tuolla toisiin aikoihin.

— Mitä minun vaivoistani, kunhan sinusta kerrankin tulisi ihminen. Vaan hullummaksi näyt yhä tulevan — mikä lopuksi tulleeekaan, huokaili äiti, ja poistui kamarista sillä hyvällään.

5.

Tuvasta alkoi jo kuulua säännöllinen tanssin jyske, niin lujasti, että se hyvin tuntui kamarissa istujain ruumiissa. Sillä vaikka olivatkin tuvan lattianaluset vanhaa tervashonkaa, niin notkahtelivat ne kumminkin, kun parikymmentä vankkaa puolipohjaa ja vielä jossain tahdin käänteessä joku raudoitettu

korke hurjassa vauhdissa, yht'aikaa iskettiin lattiaan.

Joppi ja Oskari istuivat kauvan aikaa mietteissään, puhumatta mitään, mutta kun tanssi tuvan puolella hetkeksi lakkasi, alkaakseen taas heti toisessa tahdissa uudestaan, katkasi Joppi äänettömyyden ja sanoi vähän arastelevalla äänellä:

— Äiti muori näytti olleen pahoillaan tästä reisusta.

— Vieläpä hyvillään, että sanotkin! Hassuttele vähemmän! Olen kyllä nähnyt sinut hurjalla päällä ennenkin isommassa humalassa, mutta ethän mielestäni nyt ollut kuin tavallisessa hölkkäviinassa — —

— Paremminkin se olisi käynytkin, jos olisi ollut enemmän kurssia, keskeytti Oskarin Joppi. — Otetaanpa nyt ryyppy sen ropsun päälle, lisäsi hän, nousten seisaalleen.

— Anna jäädä nyt tällä kerralla. Enkä minä tohdikaan ottaa mitään, ett'en saa vielä veren vihoja, kun on tämä haava päässäni.

— Päh! ja vielä mitä vihoja. Usko sinä vanhoja paavia — mutta jos suoraan ajattelet niin kiitä onneasi, että sattui se haava lukuaiseesi. Kun olisi sattunut poskeesi, niin vuotaisi viinan maahan. Muistatko Anttila vainaata, kun markkinoilla kolhaistiin hänen poskensa halki? Se ukko ei pelännyt veren vihoja, vaan löi pikilapun poskeensa, jatkoi ryyppäämistään ja sanoi, että "kyllä se pitää taas". Heh heh! Vankka ukko!

— Elä vetele turhia, vastasi Oskari kärsimättömänä. — Säästä vähän pilapuheitasi, sillä jos tässä huonosti käy ja pitemmältä potemaan rupean, niin saatpa maksaa kipurahoja ja palkata miehen sijaani metsään — ja sitä et löydäkään ensimmäiseltä oksalta.

— Minä maksan jos tarvitaan ja jaksan kanssa, äyhkäsi Joppi.

— Enhän minä sitä senvuoksi sano, ett'et jaksaisi —

— No mitä puhut sitte turhia. Otetaan ryyppy vaan, muuten tässä muuttuu alakuloiseksi koko elämä. Onhan meillä hyvää konjakkia, parasta sorttia —

— Jos häntä sitten koetteeks' vähän ottaisi, koska tuntuu niin ihmeen tavalla hiukaisevankin, myönnytteli Oskari.

Ja he ottivat.

Sitten rupesivat he keskustelemaan matkan vaiheista, maistaen välillä, Joppi aina pohjaan saakka, kehuun joka ryyppyllä hyvää tavaraansa, mutta Oskari vaan hiukan hälväisten pikaria vailla ja haukaten vettä ja sokeria päälle. He kulkivat keskustelussaan koko matkansa kaupungista lähtien kotiin saakka, aivan siihen kamariin, missä nyt istuivat vastakkain, kahdenpuolen pöytää. Joppi ei ihan tarkkaan muistanut joka kohtaa, mutta Oskari muisti paremmin ja selvitteli Jopin hämäreitä paikkoja.

Rahaa oli Joppi saanut tuhat kuusisataa markkaa, jommoista tukkoa hän ei ikäänään ollut yht'aikaa taskuunsa pistänyt — ei lähestulkoonkaan. Sitä oli sitten kaupungissa jo koko lailla pehmitetty. Oli oltu "susiteetissa" ja Joppi huutanut pöytään pullon samppanjaakin, kun sattui siihen tulemaan kasööri, se sama puulaakin kasööri, joka rahat antoi. Se oli vasta ollut lysti mies! Oli ylistellyt Joppia ja kysellyt onko hänellä metsää enemmän — ja sitä kun oli, ettei se ensi tikissä lopahtanut.

Sitten oli Joppi ostanut rillat, ja ryyppättävää kotiin tuotavaksi. Vanhat, kotoiset turunkärkyt oli myöty muutamalle maitokuskille, ja iltamyöhällä lähdetty kotiin päin, aikeessa ajaa läpi yön, sillä Oskari oli pitänyt kiirettä. Mutta kun ilta oli kauhean pimeä ja väsymyksen tungettelä lähelle, oli poikettu pieni matka valtamaantiestä pois ja ajettu Sillanpään yöksi.

— Tuntuupa olevan tavallisen uljas ryyppymies se Sillanpään puuska, sanoi Oskari, kun oli matkamuistelmissa tullut siihen kohtaan, että yösjän hakijat jo oli viety vierasten kamariin ja tarjottu puuskalle kaupungin tulijaisia.

— On se jotensakin väkevä, myönsi Joppi. — Minä olen tuttu sen papan kanssa ennestään, ja sanoinhan sen sinulle jo sinne mennessämme. Vai muutenko meitä olisi yösydämminä sisään laskettu ja vieraskamariin kuletettu, oho!

— Mutta mitä pidit tytöstä? kysäsi hän silmää iskein.

— No ei se ainakaan näyttännyt pelkuri olevan miesten joukossa, ei vähääkään vauhko, vastasi Oskari.

— Vai ei se osaisi olla, joka on kaupungissa neulousskoulut ja muut käynyt — ja sillä onkin rahoja omassa hallussa, joihin ei tule emännän eikä puuskan mitään, lisäsi Joppi ikäänkuin koulunkäynnin

selvitykseksi.

— Ilmanko se näytti vähän veitikalta, sanoi Oskari. — Etkö muista, kun maata mentäissä uhkailit mennä hänen kamariinsa, kuinka makeasti hän nauroi, oli käyvinään tukkaasi kiinni ja sanoi, että "ei nyt sentään niin suutapahkaa passaa tulla".

— Oh, peijakas! huudahti Joppi hyvillään. Sitä kohtaapa en oikein muistakaan, taisin olla vähän liikaa. Mutta kuule, hyvä veli, pannaanpa veden sekaan, kuuman veden.

— Taitaisi se olla parempaa.

— On se. Ja Joppi kävi toimessa vettä.

Sitten he taas jatkoivat matkakertomustansa.

Tuvassa jatkui tanssi kiihkenevällä vauhdilla. Ovi porstuaan oli selkimäselällään ja siihen oli kokoontunut joutilasta väkeä, tanssimatonta, pientä poikaista ja muuta. Ja toisinaan tunkeili siitä joukon lomitse, työntäen pikku poikia sivulle, joku tanssipari ulos vilvoittelemaan. Lyhempi ihminen siitä ei nähnyt tupaan mitään, tunsu ainoastaan kasvoissansa sieltä tulvaavan lämpimän, hielle haiskahtavan höyryn, mutta joku pitempi mies saattoi ovensuussa seisojain ylitse hyvästi nähdä sekamylläkässä pyöriviä, ylös ja alas hyppelehtäviä lakkia ja lakkien alta punakoita, märkiä naamoja.

Kamarissa olijat huomasivat, että joku kolkutti oveen.

— Kuka siellä nyt, sanoi Joppi, ja meni katsomaan. — Ahaa, Nuurperi!

Oskari joutui koko lailla hämilleen, sillä Joppi ei ollut lainkaan muistanut puhua hänelle, että oli pannut kauppiasta noutamaan, ja sen nyt piti nähdä hänet sellaisessa tilassa.

— Tervetuloa, tervetuloa, arvoisa veli, puhui Joppi ovella. — Tässä ollaankin paremman seuran puutteessa, vaikka niinkuin näet, on täällä muuta joukkoa kyllä. Annoin heille luvan tanssia näin kisaviikolla. Käydään sisään vaan. Tuo sinä Jussi tavarat tänne ja toimita meille kuumaa vettä lisää, ole nyt passarina vielä tämä ilta.

Joppi, hyvällä puhetuulella ja niin suuren kuulijakunnan läsnäollessa olisi tainnut puhutella vierastaan vielä pitemmältäkin siinä avoimessa ovesa, mutta tämä astui sisään ja veti oven kiinni.

— Aa, täällähän on metsäherrojakin — vaan kuinka on laita, ovatko herrat tapelleet, kun noin on pää siteissä, he, he, kysyi hän heti, riisuessaan turkkiaan ja kalossiaan ovipielessä. Saatuaan kalossit jalastansa kääntyi hän keskilattialle, hykersi käsiään yhteen, ikäänkuin niitä olisi palellut, otti rintataskustaan punakirjavan nenäliinan, jolla pyyhkeili kasvojaan ja hiuksiaan, nosteli ja näpäytteli sormillaan takkinsa rintapieliä, ja levitti Jopin kamariin sellaisen tympäisevän hajuveden tuoksun, joka useita naisia seuraa kaikkialla, vaan jota jotkut miehetkin pitävät yhtenä hienouden ja herramaisuuden tunnusmerkeistä.

— Todellakin, mikä Alanderin päähän on sattunut? kysyi hän uudelleen, antaessaan Oskarille kättä.

Oskari oli hämillään hieman, rykäsi ja katsoi Joppiin.

— Tuo isäntähän se ajoi kumoon, sanoi hän, kun Hämeenlinnasta palattiin.

— Kerranko sitä hyvillä hevosilla kumoon ajetaan, kun herroiksi kuletaan, sanoi Joppi. — Pian sellainen vamma paranee, joutava naarmu, mutta piti sentään tukota.

— No niin, jahah! Tjaah! Sinä olit siis metsärahoja nostamassa?

— Olin, ja hyvin sitä heltisi. Ei muuta kuin nimensä piirtää. Ja suotta vallan onkin mädättää rahoja metsissä, niillä on kyllä parempiakin läpiä, niinkuin ma sen jo sanoin, vastasi Joppi kerskatén.

— Se on oikein, sanoi kauppias tyytyväisesti naurahtaen, eikä hän enempää sitä asiata jatkanut, sillä hänestä oli välttämättä oikein ja paikallaan se, että talonpojat metsiään möivät ja saivat rahaa. Eikä jatkaneet sitä asiata toisetkaan.

Kun Jussi oli tuonut lisää kuumaa vettä, tehtiin lasit.

Kauppias esteli ensin, kun sanoi katarrin yhä mahaava vaivaavan kesäisestä kylpymatkasta huolimatta, mutta melkein samassa tuokiassa hän sentään jo hypisteli sokeriastiata ja kaatoi vettä lasiin. — Oli tohtori sentään siellä kylpykaupungissa sanonut, kun hän sitä vartavasten kysyi, että kyllä lasin saa tehdä iltasilla, jos on oikein hyvää ainetta, selitti hän toisille.

Joppi, huomattuaan että Jussi oli jäänyt kamarin ovipieleen, käski tämänkin tuomaan itsellensä jotain astiata, että saisi palkkiota vaivoistaan.

— Minulla olisi muutakin asiaa, sanoi Jussi. Eiköhän tehtäisi nyt rätinkiä tässä samalla, kun kerran poismuutto tulee?

— Ne on pian tehty sellaiset rätingit — mutta onko sinulla itselläsi muistossasi, kuinka paljon olet vuosipalkkaasi saanut ja paljonko on saamatta? kysyi Joppi.

— Parsielit on kaikki saatuna, vaan rahoja en oikein muista, kun isäntä lupasi itse ne tarkoin pistää muistiin.

— Ja pennilleen ne ovatkin ylhäällä täällä, sanoi Joppi isäntämäisesti, aikoen käydä kaapissaan, mutta samalla hän kääntyikin takaisin Jussiin päin ja sanoi: "eikö sinulle kelpaakaan lasi, kun minä tarjoon".

Jussi nouti tuvasta tyhjän kahvikupin. Pujottelihe tanssivien välistä, pitäen kuppia kourassaan taskuun pistettynä.

— Kas kun on Jussissa miestä taas, kun pääsi herrain passariksi, pisti joku ohi pyörähtäessään.

Ei huomannut Jussi kuka se oli, meni vaan mitään vastaamatta kamariin.

Joppi oli sytyttänyt kynttilän pätkään valkean kaapin päälle ja seiso siinä selin toisiin, aivan tärkeän näköisenä katsellen jotain paperin palaa. Siinä piti olla muistiin kirjoitettuna kaikki Jussin rahaotit — oli Joppi sanonut toisille — vaikka ei siinä oikeastaan ollut paljoa parempia merkkiä kuin Markkulan ruokalaskussa, jossa pyöreät merkit olivat leipiä ja suorat viivat silakoita. Mutta joku selvä siitä sentään tuli, koska Joppi, rengin tultua takaisin, alkoi siitä lukea hänen tiliänsä. Ja se päättyi siten, että markan oli Jussi enään saatavaa ja toisen lupasi Joppi hänelle tämäniltaisista vaivoista. Sitten pisti hän paperin kaappinsa lootaan takaisin, otti Jussilta kupin ja sekoitti siihen vettä ja konjakkia — tai melkein paljasta konjakkia. — Ja tuosta saat vielä hyvän kupposen kaupan päälle, ota se nyt entisen isäntäsi muistoksi, lisäsi hän.

Jussi heitti yhdellä kulauksella kupillisen suuhunsa, purasi pöydältä sokeripalan päälle ja vetäytyi ovipieleen, johon jäi melkein toisten huomaamatta istumaan.

Moneen suuntaan pyörivät renkipahan ajatukset hänen istuissaan siinä hämärässä ovipielessä, ja katsellessa, kuinka toiset yhä äänekkäämpinä melusivat pöydän ääressä ja vetivät esiin kortit, alkaen "illan kuluksi" lyödä nakkia — viiden pennin nakkia aluksi. Toiselta puolen, seinän takaa, kuului katkeamatta tanssin jyske. — Hauska olisi ollut sielläkin, tuumaili hän, kun olisi olleet ajat niinkuin olivat ennen. Mutta siinä hän nyt vaan paikallaan istu.

Jonkunlainen hämärä odotus häntä siinä pidätti, vaikkei hän itsekään oikeastaan tiennyt mitä se oli, tai millä tavalla se päättyisi.

— Kun olisi saanut enemmän konjakkia ja päässyt nousuviinaan, niin kyllä sitten tietäisi mitä tekisi. — Se äskeinen kuppi kyllä alkoi panna verta liikkeelle, — vaan ei tarpeeksi — juuri sen verran, että tulikuuma siinä istuessa.

— Kyllä on tullut ylpeäksi sentään Joppi ja paisuu yhä nyt — jatkoi hän mietelmiään. — Kesällä, syksymmälläkin vielä, oltiin yhdessä ja ystäviä, kun pelailtiin. — Olisikohan se enään, jos kahden oltaisi, — ehkä olisi, jos minulla olisi rahaa, tai olisin jäänyt eteenpäin ja yhä pelailut. — Mutta minäpä en sittenkään olisi ystävä sen kanssa, kun tunnen sen juonet. — Ja se litakin, vaivainen henki!

— Kaksi markkaa! Toinen palkasta jälellä, toinen juomarahoiksi! — Oi saatana! mutisi hän melkein ääneensä hammasten välissä.

— Mutta minäpä kiellän ne pelihäviöt, kiellän jumaliste ja sanon etten ole saanut mitään — vielä tänä iltana tässä toisten kuullen. — Menen vaikka oikeuteen —.

Ja hän jäi yhä istumaan ja odottamaan tuolille.

Puhe kulki konjakin kera kuin rasva. Joppi alkoi jo olla hyvässä humalassa uudestaan ja hänen leveästi kahahtava naurunsa säesti yhtenäen toisten puhetta niinkuin rikkein läppä vanhassa positiivissa. Tukki-Oskari ja kauppias ryypivät varovammin, mutta oli sentään Oskarikin jo kokonaan unohtanut haavan päässänsä ja kauppiasta oli katari kadonnut ja hän pudotteli jo paperossin tuhkaa rinnoillensa, muistamatta pyyhkäistä sitä pois.

— Hä hä hä häh! hähätti Joppi, pistäen sokeria tyhjään lasiinsa, — vai osti lukkari itselleen supinnahkaturkin. Kyllä vaan olisi tarjennut laulaa lammasnahkoissakin, he he heeh!

— Niin, ja annas kun maksoi kaksisataa vanhasta rajasta, sanoi kauppias.

— Vie nyt jo tikulla pihalle! hulluko se on? — tuumi Oskari.

— Tai ei se sitä sentään vielä maksanut, mutta antoi se velkakirjan Simolle, jatkoi kauppias. — Ja aatelkaas, kun minä Pietarissa en tuosta maksanut kuin kaksi ja puoli sataa meidän rahassa, ja se on turkki.

— Ka kun en ollenkaan huomannut katsoakaan, sanoi Joppi, vaikka kyllä näin, että veljellä oli uusi turkki päällään. — Aai — tähän on parasta lajia. Vie tulimmainen kuinka hieno karva! Samaa tyyliä kuin kirkkoherrallakin —.

— Tämä on hienempi vielä.

— Ja kun ei vaan olisikin. Joppi tarkasteli turkkia. — Mutta rohkenetko panna peliin? Sitä kannattaa nakata! — Hevonen ja turkki, veli Nuurperi, kuule sinä hauska veli Nuurperi, ääh!

— Minä en pelaa tavarata koskaan, vaikka kyllä pientä rahanakkia näin illan kuluksi, niinkuin tiedät. Periaatteesta —

— Etkö pelaa?

— En —

— No myöthän sitten? tiuskasi Joppi.

— Se on toinen asia. Kauppamieshän minä olenkin, ja myön ja ostan aina, kuinka sopii vaan kulloinkin. — Morjesta, lasit jäähtyy!

— "Kippis", sanoi Haaran pojat kun talojaan joivat! — Myötkö omiin rahoihisi, niin ostan paikalla. Kannattaa se olla herrasturkki Jopillakin — kättä päälle!

— Kuinka minä hyvältä ystävältäni liikoja nylkisin, sanoi kauppias vakavasti, vaikka silmissä välähti mielihyvän ilme. — Samasta hinnasta saat, mutta pitää sinun katsoa lähtiessäni ylteni jotain lammasnahka-pahaa, tai muuta palttoota lainaksi, ett'en vilustu.

— Se on tietty, ja turkki on minun!

Ja paikalla veti Joppi turkin päällensä.

— Niin istuu kuin valettu, sanoivat toiset. — Herroiksi vallan! Kelpaa sillä naimaan lähteä!

Joppi, ottamatta turkkia päältään, kaivoi takkinsa povitaskusta lompakon, jonka löi kämmenestänsä toiseen, niin että maiskahti. Sitten tempasi hän sieltä, pitempään lukematta, viisi satamarkkasta ja heitti pöydälle, niin että yksi löyhkähti siitä lattialle.

— No no, sanoi Oskari ja otti sen ylös.

— Raha ei puutu, lue siitä veli Nuurperi! ärjäsi Joppi, silmät loistaen.

— Kolme riittää, vastasi kauppias, pane loput korjuusi. — Minä otan nämä kolme ja annan viisikymmentä takaisin. — Jaa, se sokeri ja kahvi joka tuotiin —

— Siitä sopii ottaa — aina vaan kuinka veli tahtoo.

Joppi pisti takaisin saamansa pienet rahat housunsa lakkariin ja heitti lompakon kaapin päälle.

Jussi oli ovinurkastansa, jossa hän yhä istui, seurannut tarkkaan Jopin liikkeitä. Hänen silmänsä alkoivat kiilua, kun hän näki Jopilla niin paljon rahaa, ja korvissa alkoi humista. Katse pysähtyi Jopin lompakkoon kaapin päälle. — Oli sillä rahaa, kehnolla, ja hänellä ei muuta kuin kaksi markkaa! Ja hän tuijotti lompakkoa silmiään räpäyttämättä, niinkuin kissa, joka tuntikausia voi maata hiiren lävellä, kääntämättä kertaakaan katsettaan siitä pois.

— Heitä turkki päältäsi, lämminhän täällä on takkisellaankin; vai luuletko vieväni sen pois, sanoi kauppias Jopille.

— Minulla on jo takkikin liikaa, menköön tuonne, tuumi Oskari, heittäen takkinsa vuoteelle.

— Ei huolta minun tähteni, tämä poika kestää kylmät ja kuumat, jos tarvitaan! sanoi Joppi. — Viime talvenakin, markkinareissulla, tanssin Miemalassa seitsemän valssia turkki päällä, ja se oli toista se.

Mutta kylläpä kuiskailivatkin tytöt keskenään, että mistähän noin reima poika mahtaa olla!

Hän hypähti istuiltaan ylös niin että tuoli kaatui. — Ja teen minä sen nytkin, jos tahdotte nähdä. — Onhan täällä tyttöjä ja musiikkia —

Hän ryntäsi tupaan, paraasen tanssin pyörteeseen, turkki leveänä, ja toiset perässä katsomaan.

Pari parilta vähitellen väistyi syrjään, karttaakseen Jopin tölmäyksiä, ja hetkisen päästä seisoi koko tanssiväki seinivierillä katselijoina ja Joppi yksin tanssasi.

Hiki valui virtana hänen hohtavan punaisella naamallaan ja keuhkot huohottivat kuin palkeet, kun hän leiskui nurkasta nurkkaan; ja kun yhden piian heitti, niin otti heti toisen.

Lopulta hän kompastui ja kaatui pesän eteen tyttöinensä niin että jyrähti.

Vimmastuneena karkasi hän ylös ja tahtoi paikalla tietoa, kuka oli rohjennut tehdä koiruutta hänelle, sillä ilman sitä hän ei olisi kaatunut. Hän tuskin sai puhetta. Ääni tuli aluksi niin ahtaasti, että se ainoastaan pihisi ja vinkui ja vaan toisinaan kovempaa kiljahti. Kun kaikki vakuuttivat, ett'ei kukaan ollut mitään koiranjuonta tehnyt, eikä olisi tahtonutkaan tehdä talon isännälle, joka oli ollut niin hyvä, että oli tullut heitä huvittamaan, julmistui Joppi kahta kauheammasti. Hän tempasi pesäha'an uunin nurkasta ja rupesi komentamaan joka sorkkaa tuvasta ulos.

— Älä hyvä veli tyhjystä noin vimmastu, koetteli Oskari lepytellä häntä.

— Tahdotko toisen läven päähäsi sinäkin, tukkijunkkari, kiljui Joppi heiluttaen pesähakaa.

Joukko katsoi parhaaksi poistua, vaikka tosin nurpeana.

Porilaiset tukkimiehet ainoastaan tekivät vastuksen, ollen enin humalassa ja tottuneempia tällaisiin yhteentörmäyksiin.

Jo heitti Joppi turkin päältään keskelle lattiata, ja julma tappelu olisi tainnut alkaa, mutta Oskari sai miehensä peräytymään pois, kuiskaten heille jotain korvaan.

Kauppias oli syljeskellen ja "fyskam'ia" popotellen (tuli aina ruotsia, kun hän jotain puhui tai laski itsekseen) lähtenyt tuvasta kamariin, hakien Jussia valjastamaan hevosta. Hän muisti Jussin olleen kamarissa, mutta se ei ollutkaan siellä. — Varmaan hän muisti väärin. — Yhdentekevä, ajatteli hän, tottapa täältä jonkun saa kyytiin, kun nyt ensin tarpeeksensa tappelevat.

Hän istui pöydän ääreen, ja kun siinä totiverstaat olivat paikoillaan, meni hänen kätensä aivan kuin itsestään lasiin ja hän pisti yksinään "palan päälle", hymyillen tyytyväisenä hyvästä turkkikaupastaan.

* * * * *

Siinä kiireisessä tanssiin lähdössä ei kukaan ollut laisinkaan huomannut, että Jussi jäi yksin kamariin, vaikka hän istui entisellä paikallaan ovinurkassa. Jäätyään yksin, kavahti hän seisaalleen ja kurkisti oven rakosesta eteiseen. Vaan havaittuaan, että jok'ikinen sieltä oli pakkautunut Jopin perässä tupaan, veti hän hiljaa oven kiinni. Koko hänen entinen huijauksensa Jopin kanssa liiti muutamassa silmänräpäyksessä läpi hänen ajunsa. — Juuri Jopin tähden hänen palkkansa on mennyt ja yhdessä se on pelattu ja juotu. — Nyt se pitää hyvänään kaikki, minkä hän on hävinnyt, eikä anna kuin yhden markan — ja tekee vielä itse kupin valmiiksi hänelle, työntäen kouraan kuin koiralle. — Päätös oli Jussilla paikalla kypsä. — Käräsiiköön Joppi vahingon, on sillä rahaa, eikä se niiden määrää muista, kun pitkin permantoa heittelee. —

Hän kuulosti vielä hetkisen ovelta — ja hypähti sitten varpaillaan kaapin luo, pöydän vieressä. Siinä se oli Jopin avoin lompakko ja sieltä näkyi punaisia rahan kulmia. Jussin alkoi kätet vavista ja sydän löi, niin että kuului omissa korvissa. Hän katsahti pöydälle, otti konjakkipullon ja kaatoi tyhjään lasiin. Kätet vapisivat, hän kaatoi sivu, pöydälle, mutta sai sentään otetuksi hyvän kulauksen — ja hän tempasi lompakon käteensä. Hätäilevällä kiireellä hän selaili rahoja, mutta siinä ei ollut kuin pelkkiä satamarkkasia. — Jos se huomaa kumminkin, kun ottaa niin paljon — mutta kun pienempää ei ole. —

Hän puristi yhden setelin kouransa ja heitti lompakon paikoilleen. — Pitää maistaa vielä. — Hän tavoitti uudestaan pulloa käteensä, mutta sattui katsomaan peittämättömään akkunaan. Lasista, pimeätä syysyötä vastaan, heijastui valkean valossa hänen oma kuvansa. Hän säpsähti kauheasti ja pullo jäi kajoamatta.

— Olikohan siellä vaan kukaan ikkunan takana —

Hän hiipi ulos ja tuli kenenkään huomaamatta pihalle.

Tultua valosta äkkiä ulos, tuntui pimeys vielä mustemmalla, se oli kun seinä edessä. Ei voinut kättänsä eroittaa. Hapuroiden tuli Jussi portaan pieleen ja seiso siinä.

— Ei hän oikein tiennyt mitä tehdä tai mihin mennä. — Pistäisiköhän rahan taskuunsa ja menisi rohkeasti tupaan tanssimaan. — Hän pisti jo kätensä taskuunsa, pitäen kumminkin yhä seteliä kourassaan. — Ei, se ei sovi, sillä jos Joppi huomaa, että raha on vailla, niin hänet paikalla synätään.

— Mutta jos hän yhtäkaikki vie sen takaisin, ennenkuin ketään tulee tuvasta ulos — heittää vaikka ovesta lattialle — niin luulee Joppi sen itseltänsä siihen vaan pudonneen. — Pitäköön omansa —

Hän hiipi portaille takaisin, mutta samassa alkoi tuvasta kuulua meteliä, ja miehiä tuli ulos.

Jussi loikahti takaisin pihalle ja alkoi pimeässä juosta kujan suuta kohti, mutta lankesi porttiin ja loukkasi polvensa. Hän nousi ylös ja aikoi mennä eteenpäin, pidellen polveansa, vaan samassa huomasi hän edessään jonkun mustan esineen, sillä silmä otti jo vähän erottaakseen esineitä toisistaan. Ja hän seisattui. — Siinä seisoo joku — kukahan se on — — Ei se ollut kuin vanha tuulen murtaman koivun pötkä aitovieressä, ja Jussi oli sen kyllä nähnyt joka päivä, mutta nyt se näytti ihan ihmiseltä. — Nyt ne tulevat sieltä jo tänne päin tanssijat — kuuluu selvään puhe ja astuntaa pihalla — —

Jussi heittäytyi aidan yli pellon puolelle ja kulki vähän matkaa piennarta alas noroon päin. Sitten kyykistyi hän poikkiaidan viereen ja alkoi kuunnella. Hän varoi, ett'ei häntä nähtäisi, sillä häneen tuli äkkiä se kumma luulo, että hänet voitaisiin nähdä — vaikka oli pilkko pimeä.

Jo kuului puhe aivan selvästi ja joukkoa tuli kujaan.

— Sika koko Joppi, kuului joku sanovan, — aivan syyttömästi syyttää!

Enempää hän ei kuullut, sillä kiroileminen ja laulun kulutus sotki puheen, mutta enempää hän ei tarvinnutkaan.

— Siinä se oli nyt! Joppi on heti huomannut ja alkanut syyttää tanssiväkeä.

Hän juoksi alemmas aitoviertä noroon, vaikka polvea koski pahasti. Ojanko norossa oli jäänriitteessä, mutta keskeltä se petti ja hän kastui vyötäisiään myöten. Huuh, kun tuli kylmä. — Hän tuli heinäladolle ojangan takana, kiskoi irti muutamia ovilautoja ja meni heiniin. Mutta oltuaan jonkun aikaa heinissä, tunsu hän, että housut ja saappaat alkoivat jäätyä. Ja le'uat löivät yhteen, että hampaat kalisi.

— Tämä on sietämätöntä, ajatteli Jussi. — Tuli mitä tuli, mutta ei tätäkään kestä — lämpimään pitää päästä. — Ja raha on pantava piiloon — synätkööt sitten — hän kieltää, eikä kukaan nähnyt — joll'ei siellä ikkunan takana ollut joku —

Hän pani tarkasti muistiinsa hirren, jonka halkeamaan kätki setelin, ja läksi varotellen taloon takaisin.

Kaikkialla oli hiljaista. Tupa oli jo pimeä. Jussi kiersi rakennuksen ympäri. Jopin kamarissa oli tuli, mutta akkuna oli sisäpuolelta peitetty. Hän kuuli sieltä äänestä puhetta ja näki jotain liikkuvia varjoja ikkunaverhon lävitse, mutta puheesta hän ei voinut saada selvää.

— Pakarissa olisi lämmin, ajatteli hän, — mutta siellä varmaan makaa se Vihtori — eräs vanha ukko, joka oli kisaviikon ollut päiväläisenä — ja se herää ja alkaa kysellä jotain.

Hän yritti mennä saunaan, mutta saunan ovi oli sisäpuolelta säpissä.

Täytyi mennä pakariin.

— Häh! kuka se? — kysäsi unen höperössä ukko, joka siellä makasi, niinkuin Jussi oli arvannut.

— Minä olen, vastasi Jussi. Läksin tästä illalla pimein päin metsän poikki Kulmalaan ja putosin ojaan — täytyi palatakseni. Huh huh!

— Kuka käskee pimeässä oikopolkuja koluamaan, murahti ukko ja veti peitettä ylemmäksi.

Mutta Jussi riisui tulta ottamatta saappaat ja housut jalastaan, heitti ne uunin päälle ja kiipesi itse perässä.

Hän valvoi koko loppupuolen yötä ja vasta aamulla, kun ukko talliin lähtiessään oli puhunut, kuinka isäntä illalla suuttui tanssijoille, rauhoittui hän niin paljon, että nukkui, ja makasi puoleen päivään.

Vaikea hänen kumminkin herättyään oli olla, ja kun joku katsoi häneen tai kysäsi jotain, pampahti rinnassa heti ankarasti ja hengitys kävi ahtaaksi. Eikä hän oikein ennalleen tahtonut rauhoittua, vaikka

hän kaikkien, yksin Jopinkin, toimista ja puheista kyllä varmaan huomasi, ett'ei koko asiasta tietty mitään. Ja turha hänen pelkonsa oli ollutkin, sillä Joppi ei ihan tarkoin muistanut alkujaankaan, kotiin tullessaan, rahojensa määrää, eikä tullut epäilleeksikään, että kukaan olisi voinut hänen lompakossaan käydä. Ja kun sitten vielä yöllä oli humalapäissä seteleitä moneen kertaan vaihdettu, pienitty ja pehmitetty, ei ollut kummaa, jos Joppi aamulla oli vieläkin tietämättömämpi, millä lailla mikin seteli oli kapertunut.

Jussi läksi illan suussa Hinkkalasta, vaatevähät pieneen myttyyn käärittyinä kainalossa, ja lupasi ottaa passin vallesmannilta ja lähteä ulkopitäjiin töihin.

6.

Heti kun maa oli siksi jäänyt, että rapakot ja korven onkalot miestä hyvin kannattivat, alkoi kirvesten pauke, huikkina ja kaatuvien puiden ryske kuulua Hinkkalan metsästä Teurossa.

Kirvesmiehiä oli, niinkuin tavallisesti puulaakin metsiin, kokoontunut läheltä ja kaukaa. Siinä oli kieleviä savolaisia, suurisuisia pohjalaisia, ja hämäläistä joukossa, oman paikan miestä, kaikki vankkoja, kokeneita, monivuotisia tukin kaatajia, tai kesäisiä uittomiehiä, joista useimman oli talvi tavannut kesätamineissa — ei rahan puutteesta, sillä sitä liikkui runsaasti — vaan sen vuoksi, että kesällä ei ruumis ollut suuria verhoja kaivannut — ja talvella se pakoitettiin kärsimään siinä toivossa, että se taas kevään tullen ja palkan ylentyessä saa sitä enemmän viinaa.

Hinkkalaan oli suuri osa heistä ottanut asuntonsa, niin että talo oli muodostunut oikeaksi kasarmiksi. Rivoja puheita, laulun renkutusta ja kortinlyöntiä kesti talon tuvassa melkein läpi yöt. Olutta hilattiin kirkolta "resukaupalla", ja usein kävi niin, että joku pullo lyötiin toisen miehen kalloon rikki, tahi kaapattiin halko nurkasta, tahi näytettiin, miten pohjalainen teräs välkähtää takkavalkean valossa — ja aina makasi joukosta joku potilaana, parannellen vammojansa.

Talon rengeille se oli erittäin hauskaa ajanvietettä, eivätkä he siihen väsyneet, vaan istuivat tuvassa koko pitkät talviset puhteet korvat hörössä, kohennellen puita leveäsuuisessa takassa; ja tuskin malttoivat he hevosia hoitaa. Ja päivät heiltä kului siihen, että toivat silloin tällöin havukuorman tukinlatvoista kotiin, ja nölkivät sitä pieneksi navetan katoksessa, kun piit olivat valitelleet navettaa niin märjäksi, ett'ei käymään päässyt, tai pienivät he polttopuita kuivasista ja tuoreista koivuista pakahtuvan edessä, että riittäisi loimuavaa takkavalkeata tukkimiehille iltakaudeksi, sillä polttopuu oli Hinkkalassa kokonaan joutunut kirveen nenään sittenkun vanha isäntä oli kuollut.

Tukki-Oskari oli lupauksensa mukaan ottanut pääkorttierinsa Jopin luokse, ja sieltä hän kävi vuoroin kaikissa puulaakin metsissä sillä paikkakunnalla, mittaamassa ja lukemassa katkotuita tukkia, muistikirja ja keltainen mittapuikko aina varmasti takin rintataskussa. Ja hänellä oli uuraana seurakumppanina Joppi, joka nyt vietti oikeita huolettomia herrasmiehen päiviä, kyyditellen orillansa Oskaria metsiin.

Melkein säännöllisesti oli heillä pyssyt ja koira ja evästä mukana, sillä kun oli muutoinkin mentävä joka päivä metsään, sopi niin mainion hyvästi tavoittaa saalista siinä samassa. Vaan syksyistä koiraa ei Jopilla enään ollut eikä samaa pyssyäkään, sillä hän oli niitä pelaillut, myönyt ja vaihtanut, ja taas välillä ostanut uusia, kun ei tahtonut milloinkaan saada oikein mieleisiään, hyviä. Niissä sattui aina olemaan joku vika, joku sellainen vajavuus, jota ei heti saadessaan ollut huomannut, vaan jonka sitte metsällä vasta huomasi, etupäässä siitä, ett'ei saanut tarpeeksi saalista.

Jotkut irvileuvat olivat sanoneet syyn olleen Jopissa itsessään, mutta sen otti Joppi pahaksi loukkaukseksi. Suuttuipa hän jahtivoutiinkin niin, että heistä tuli pitkäksi ajaksi vihamiehet, kun tämä leikillään oli luvannut sakoittaa Jopin eläinräkkäyksestä, väittäen ettei koko kulmakunnalla kohta ollut terveraajaista otusta, sittenkun Jopista oli tullut jahtimies. Kaikki muka saivat häneltä siipeensä eroituksetta. Mutta siitä Joppi oli suuttunut, sydäntynyt ja vannonut tänä talvena Oskarin kanssa vielä ampuvansa ilveksiä, ja näyttävänsä tuollaisille mokomille, kateille "häntäherroille" — niinkuin hän sanoi — kuinka jahtia käydään.

Ja kun satoi lumen maahan, niin oleili hän metsässä vielä entistään ahkerammin, melkein aina Teurossa. Sillä jos siellä oli muutenkin niin miehekästä kävellä isäntänä Oskarin rinnalla ja katsella kuinka omaa metsää kaadettiin, niin piti siellä nyt lumen tultua vielä erittäin vaania ilveksen jälkiä. Ja kymmenen markkaa oli Joppi luvannut heti sille hakkuumiehistä, joka hänelle ilmoittaisi tuoreet ilveksen jälet. — Mutta tulivatko ilvekset sinne? kyllä ne kaikkosivat pienempääkin meteliä!

Useasti istuivat he Oskarin kanssa metsässä nuotiolla, jonka hakkuumiehet olivat päivällistiloilleen

tehneet. Ja kun mäet kajahteli kirvesten iskuista ja kun miehet tuhkasivat puitten rytinällä kaatuessa, oli se Jopista niin hauskaa, suorastaan niin mieltä ylentävää, että hän kavahti seisaalleen kannon päästä ja sanoi melkein liikutetulla äänellä kumppanilleen: "tämä on niin hauskaa, Oskari. Otetaan ryppy —"

Mutta kun Joppi olisi tajunnut honkain surumielisen puheen, kun ne siinä kivikkoharjulla tuulen käsissä valitellen ja päitään kumarrellen haastelivat omaa kieltänsä, tahi kun hän olisi ymmärtänyt harmajanaavaisten kuusten syvän kohinan harjun alla korvessa, olisi hän ehkä voinut toisella tavalla ilmaista hauskuutensa niiden kaatumisesta. Vaan hän, aivan samoin kuin kaatajatkin kaikki, oli hetken ilakoiva, reuhaava lapsi, jolla ei ollut mitään syvempää harkintaa toimiensa pohjana, eikä itse koettanut sitä mistään saadakaan. Että puutkin voisivat puhua jotain, sitä ei Joppi olisi koskaan osannut ajatellakaan, vielä vähemmin hän olisi voinut niiden puhetta ymmärtää. Sillä hänellä pitää olla huomio ja tajunta teroitettuina, pitää olla syvä harrastus asiaan, joka voi tulkita viisaan luojaan suurta kirjaa ja ymmärtää metsien kohahtavia sanoja.

Ja niin saivat puut itseksensä puhua viimeiset puhuttavansa, tuulen viedä aukealle suolle ja toisiin metsiin.

Ja kuuset korvessa kohisivat näin: "meidän ensimmäiset esi-isämme ovat tässä samassa paikassa imeneet juurensa kiinni jäykkään, laihaan saveen, ja siihen nälkää nähden ja kituen sortuneet — mutta suku on jatkunut yhä — ja niin on maatunut tähän samoille kasvintiloille polvi polven päälle, imien uusi polvi aina enemmän voimaa entisten mädänneistä rungoista. Meillä ei ole enään puutetta — me tunnemme juurillamme savisen jankon päällä jo lihavan mullan — ja siksi olemmekin näin reheviä. Tässä on jo väkevyttä ylitse meidän tarpeemme ja voisi meidän jälkeemme kaatumatiloillamme aaltoilla keltainen ruis, tuottaen huolettoman ravinnon monelle luomakunnan paremmalle eläjälle — eikä voimaa puuttuisi nyt, koska meidän runkomme muutetaan heliseväksi rahaksi — mutta onko miestä toimeen — —"

Ja vanhat tasalatvalset hongat mäellä viuhuen valittivat: "kun te tietäisitte, te, jotka siellä allamme hihkutte, mikä katala asukas pitää tyyssijaansa tuolla Kilpisuossa — ja jos te tahtoisitte, niin te jotain tekisitte —. Me olemme sen tunteneet hyvin pienistä vesoista saakka, siitä saakka, kuin uletuimme kurkistamaan kivien ylitse suolle, ja me kammoksumme sitä aina, vaikkei se meille itsellemme pysty vahinkoa tekemään — sen voima on tehoton meidän karkeaan pintaamme, joka kestää talven kireimmän viiman — mutta me vihaamme sitä sen kamalan jälen tähden, minkä se jättää tuonne etäälle kyläin vainioille. — Se piiloutuu joka kevät suohonsa sammalen alle ja kun se kesäiltoina saa korviinsa emonsa kuiskaukset — joka kuuluu asuvan kaukana pohjan jäävuorilla — lähtee se liikkeelle, yhtyäkseen vanhimpansa kanssa yötiseen hävitysretkeen — auttaaksensa emoansa pahoissa töissä. — Monena satana kesäyönä olemme me nähneet sen hiipivän piilostansa niinkuin aaveen — kylmänä — kuuraisena — ja isonevan yhä silmäimme kantamiin saakka niityille ja pelloille. — On vihlonut sydäntämme, kun päivän kirkastuessa sitten olemme nähneet, mitenkä se kurja kylmällä yöllisellä syleilyllään on ryöstänyt vihannuuden reheviltä kasveilta, niinkuin impeyden vielä varttuvalta neidolta. — Ja kun aurinko aamulla on luonut säteilevän katseensa heihin — on heidän päänsä ollut nukuksissa ja kasvonsa kalman kalpeat. — Ja kun ihmiset ovat lähteneet asunnoistansa, olemme me peltojen pientareilta kuulleet monta karmaisevaa kirousta — monta huokausta — ja nähneet monen kyynelen sekaantuvan kastehelmiin maassa — —. Tätä kamalaa näkyä on meidän pitänyt ikämme katsella — voimatta sitä estää, vaikka olemme kaiken vanhuutemme lämmönkin avuksi panneet —. Tarvittaisi uljaita miehiä, jotka sen hirviön lopettaisivat — kaivaisivat, hävittäisivät ja perustuksineen penkoisivat sen asuinsijan tuolla suolla. — Me annamme ilolla henkemme avuksi, kun tietäisimme vaan, että meidän vesojamme ja nuorempiamme säästettäisiin — ja että he kerran tältä karuiselta mäeltä saisivat nähdä iloisempia näkyjä kuin me — — —."

Haa-uu-ii-rräts! kaatui samassa vanha honka, saatuaan kuoliniskun — kaatui kiviröykkiöiseen mäkeen, työntäen tyven korkealle. Latva ja oksat menivät räiskyen tuhansiksi pirstaleiksi ja paljas runko makasi siinä valkealla lumella, tyvi ilmassa.

— Hii-ih! huusivat kaatajat — se on hyvää pärepuuta kun niin heitti tyveänsä.

— On sitä joka lajia minun metsässäni, huusi vastaan Joppi nuotiolta, jossa hän kyykyllään lämmitti taskumattiaan, sanoen pakaisevan suuta, kun se oli jäänyt kannon nenään.

— Kyllä tämä on hauskaa, sanoi hän kääntyen Oskariin — otetaanpa kerran resu olutta tänne metsään, niin saa antaa noille miehille. Ne ovat niin peijakkaan lystiä poikia.

— Kutka sitten, joll'ei ne, sanoi Oskari asiantuntevasti. — Otetaan vaan resu, saahan tässä hyvin lämmitettyä, ett'ei yskää tule.

— Menisköhän ne hakemaan, en viitsisi itse, kun on niin mukava olo tässä valkealla? Ottakoot hevoseni torpasta.

— Anna joku lantti, niin lähtevät mielellään vaikka kuka. — Hoi Soikkeli, tules tänne! huusi Oskari.

Kyllä sitä on niinkuin sotaherra! Huutaa vaan ja jo toinen juoksee — ajatteli Joppi.

Olutta saatiin, ja noudettiin sitä usein jälestäkinpäin metsään. Siitä sukeutui talven mittaan oikea sananparsa, että "hei pojat, tämä on hauskaa, otetaan resu taas".

Ja jos sitä juotiin metsässä, niin juotiin kotona enemmän vielä, ja useat tukkimiehistäkin olivat niin olueen ahneita, että sitä piti olla yhtenä sianläskin paineeksi.

Niin hummattiin Hinkkalassa ja Hinkkalan metsässä, ja vietettiin vanhain honkain hautajaisia koko aika kuin niitä kaadettiin.

Mutta kun iloinen joulu oli vietetty ja loppiaisesta alkoi "härkäpäivät ja reikäleipä", rupesi Joppi huomaamaan, että rahakin kuluu. Hänelle oli tullut tavaksi sanoa, että kyllähän jokamies rahaa saa, kun tahtoo, mutta kaikki eivät osaa sitä oikein käyttää — herroiksi, mutta nyt hän hoksasi käyttäneensä sitä hieman liikaa, eikä ollut hänellä jällellä kahdesta tuhannesta paljon muuta kuin rikkeimet rillat, turkki, koira ja pari pyssyä, sekä muuta yhtä ja toista.

— Mennyt kuin mennyt, tuumi hän huolettomana. — Saapa keväällä toista — ja onhan tavaraa.

Ja kun Oskari pyhään jälestä oli kuuluuttanut hevosmiehiä metsään, pani Joppikin molemmat renkinsä hinaamaan tukkia joelle. — Ainahan sieltäkin joku penni herahaa, sanoi hän, — kun ei ole tässä kotonakaan mitään kiirettä. Itse hän ajoi pukkire'ellä renkien perästä, Oskari takana — metsään.

Sattuivat siinä ahtaassa kujassa juuri heidän edelleen kääntymään naapurin pojat, vetäen navettalantaa pellolle kasaan, ja Jopin oli vaikea päästä oriillaan ohitse.

— Pois alta, sontakuskit, tahi lasketaan mäsäksi, huusi Joppi.

Toiset eivät olleet kuulevinaan — ajakoon perässä laukulle saakka sen muutaman sylon.

— Tie auki, kuuletteko! Eihän tässä voi perässä käyttää — panette koko kylän haisemaan.

— Siitähän leviää teidänkin pellolle, vastasi perimmäinen poika, veitikkamaisesti katsahtaen taakseen.

— Huuti, mukula! Pidä huoli omistasi vaan, tiuskasi Joppi, ja oli sotkettaa pojan hevosellaan, kun hän siinä edellä käveli kuormansa perässä, pitäen kahin sarvista molemmin käsin kiinni — mutta samassa kääntyivät he jo laukusta pellolle ja Joppi sai vapaasti huristaa eteenpäin.

— Riivatun suupalttia poikia tuolla naapurin äijällä, sanoi hän, kääntyen Oskariin.

Tukinajo kävi kovalla kilvalla, sillä usealle oli sellainen raha-ajo kovin mieleistä ja tuottavaa, kun sai aina selvän rahan heti kouraansa — ja muutenkin se oli hauskaa suuressa miesjoukossa.

Pari viikkoa niitä oli jo ajettu, kun eräänä aamuna Hinkkalassa tuli renki isännän puheille siinä tuumassa, että kuinkahan päin nyt aletaan toimia, kun heinät ovat lopussa, eikä ole suurin muutakaan rehua jällellä. —

Se oli Jopista kumma kuuluma, että rehu alkaa loppua, ja vasta oltiin Paavaliin tulossa — joka vanhain sanan mukaan "jakaa karjanruuan kahtia". Ei hän muistanut isävinaan ostelleen, kuin jonkun kerran ihan keväällä, jos oli sattunut myöhäinen kevät — vaikka kyllä niukkuutta oli sekin aina valitellut.

Joppi sydäntyi rengille ja koko väelle. — Ne ovat häntä pettäneet — se ei ole muuten mahdollista. — Ne ovat tehneet vääryyttä hänelle ja haaskanneet hänen tavaransa —

Hän juoksi vihasta puhkuen hengästyksissään tallit ja navetat ja ladot, huusi ja kiroili.

Hän ei ollut navetassa käynyt milloinkaan, ja kun hän nyt juoksi sinne kovalla huudolla ja mehkalla, niin pelästyivät lehmät, rupesivat rynkäilemään ja reuhtomaan. Sonni riipasihe huonosta vitsakytkyestä irti, mölähti pahasti, kaapasi sorkallaan sontaa, niin että sitä lensi ympäri navetan, ja töyttäsi isännän päälle. Joppi sai hädintuskin vältettyä puskun, tempasi havupuun ovipielestä ja iski sonnia päähän.

— Saatanan elukka, huusi hän, ja löi lyömistään, kiertäen ympäri navettaa selkä edellä.

Olisi tainnut sonni hänet keihästä sarviinsa, kun hän vimmassaan ei älynnyt juosta pakoon, mutta piijat paiskasivat hädissään molemmat ovenpuoliskot selkiselälleen ja saivat ajettua sonnin ulos.

— Te olette samallaisia lehmiä täällä kaikki, te niinkuin nuo toisetkin, ärjyi Joppi piioille. — Täällä

lehmät syövät heiniä, makaavat heinissä ja sontivat heiniin, ja te katselette päältä —. Mitä tämä on, häh? Sanoppa! Ja hän otti olkitukon lehmän takaa ja heitti piian silmille.

— Olkiahahan ne ovat, sanoi piika, itkuun puhkeamaisillaan.

— Olkoot vaikka olkiakin — olenko minä käskenyt olkia sontaan panemaan.

— Mutta kun ei ole saatu havuja tarpeeksi ja täällä on ollut niin märkää, rohkeni piika väittää.

— Vai ei havuja — vai ei havuja, matki Joppi, tarkastellen lehmäin alusia — ja hän löysi sieltä oikeita heiniä.

— Onko tämä vaksia sitten, häh?

— Menee niitä aina alle joku tukko, selitti piika, kun ne ovat huonosti tehtyjä kesällä, tunkkaisia —

— Sinä ole itse tunkkainen, lätys, senvuoksi ne eivät syö. —

— Mutta onko isäntä käynyt täällä katsomassa, kuinka ne syövät ja mitä ne syövät, ja syödä niiden pitäisi — tuon kantaneen kumminkin, kun miehet tahtovat maitoa joka päivä.

— Olkoot maidotta! Ja kas sellainen maito kannattaa ajaa heiniä sontaan. Kyllä minä teidät — ja selvän minä tästä teen — panen lihaksi joka sorkan ja ajan teidät talostani pois.

— Siunaa ja varjele tätä komentoa, sanoi piika toiselle, Jopin rientäessä läähöttäen talliin.

Renki seisoi ovella.

— Te lurjukset olette syöttäneet hevosille liikaa.

— Ei ne liikoja ole saaneet, eikä viime aikoina tarpeeksikaan, paitse Pekka —

— Ja sekin on sentään kuin rukki, ja ensi viikolla sillä pitäisi markkinoille — —. Voi yhtäkaikki, voi tuhannen kertaa! Pitääkö minun nyt lähteä teidän tähtenne rehun ostoon.

— Ei kaiketi se meidän syyimme ole, että rehu loppuu. Isäntä vainaan aikana ei kuulunut olleen kuin kaksi hevosta ja näitä on neljä —

— Elä venkaile, se ei sinuun kuulu vaikka olisi neljäkymmentä.

— No ei kuulukaan, ja kuolkoot vaikka nälkään minusta nähden, mutta sen minä sanon, ett'ei niillä enään tukkia mäestä viedä.

Joppi oli niin äkäinen, että olisi käynyt renkiin kiinni, jollei toinen renki olisi samassa sattunut tulemaan talliin.

Hän meni suutuksissaan kamariinsa takaisin ja alkoi tuumia, mitä nyt olisi tehtävä, sillä pahalta näytti todellakin asiain tila.

Hän oli huomannut, että paljon ne olivat haaskanneet heiniä hukkaankin, mutta se ei nyt enään siitä miksikään muuttunut. Mutta hän ei sentään ymmärtänyt, mitä varten niin oli tehty. — Palkolliset puolestaan olivat kyllä ymmärtäneet oman etunsa. He pääsivät vähemmällä vaivalla, kun työnsivät aika kasan kerralla eteen. Ei tarvinnut sitten niin usein käydä ruokkimassa, ja oli tuumittu, että jos elukka siitä ajoi huonompia jalkoihinsakin, niin ajakoon.

Jo alkoi Joppia vähän kaduttaa, että oli niin jyrkästi seurannut isävainansa kauppakirjaa, ja heti eroittanut äitinsä talontoimesta pois, erikseen asumaan. Olisihan se voinut sentään pitää jotain hoitoa navetassa, koska karjanrehu ennenkin riitti, ja vähällä piti, ett'ei hän lähtenyt jo äitinsä puheille. — Mutta ei, hän ei sittenkään mene — päätti hän uudelleen. — Olisi häpeä nyt vasta häneltä apua hakea, ja toisekseen, jos äidin yhteen liittyisi, olisi vapaus poissa taas, niinkuin ennenkin. Siltä pitäisi aina salata ja piiloitella yhtä ja toista. — Häpeä on ostaa rehuakin näin aikaiseen, ja kun nyt riittäisi edes rahat sellaisiin. — Mutta kun ei ole rahaa enään tuskin muuta kuin markkinareissuun. — Kun ei huomannut tehdä sellaista kauppaa, että sen metsän hinnan olisi saanut kaikki yht'aikaa — —

Häntä alkoi taas tuskastuttaa talon pito.

— Kyllä tämä sittenkin on yhtä saakelin vätystystä, mutisi hän itsekseen. — Ollapa herra, niinkuin esimerkiksi nuo virkamiehet. Ei ole tappelemista palkollisten kanssa, eikä karjanrehuja haettava. Joka on virkaan päässyt, se nostaa ruunulta rahaa vaan niinkuin roskaa, ja elelee.

Mutta siinä ei nyt sillä kertaa mikään muu auttanut, kuin panna miehet loppuilla rahoilla, joita oli

markkinoita varten säästännyt, hakemaan olkia ja kauroja, sillä heiniä hän ei päättänyt ostaa, koska kuuluivat kallistuneen. Ja eläähän hevoset ja karja jauhospullakin lopun talven, tuumaili hän.

Kun Oskari illalla palasi Jussilan metsästä, missä oli yksinään ollut mittauksilla, pyysi Joppi häneltä pari sataa markkaa etukäteen lainaksi. — Sillä nyt on käynyt niin tuhannen hullusti, sanoi hän, ett'ei auta muu, ja markkinoille meno on aivan välttämätöntä, vaihettamaan Pekka pois, koska se on saanut patin jalkaansa.

7.

Talvimarkkinain aattopäivänä — jotka markkinat tavallisesti ovat Kallenpäivän aikaan tammikuulla — ovat Joppi ja Oskari yhdessä matkalla Hämeenlinnaan, Joppi vaihettamaan parempaan pattijalkaa orittansa, ja Oskari muuten markkinoita katsomaan ja hakemaan rahaa lisää tukinajoa varten.

Joppia veti luontonsa joka markkinoille vastustamattomasti. Ne olivat hänen lempimatkojansa ja oli hän niihin jo nuoresta pojasta tottunut ja ihastunut. Isä oli antanut hänen mennä — ja niin oli hän jo aikaiseen niillä matkoilla päässyt Hattelmalassa ja Punaportilla markkinahuijauksen, kortinpelin ja hevosvaihdon makuun, eikä häntä sittemmin koko ikänään voinut mikään voima pidättää markkinoille menemästä. — Hän joskus kerskaili itsekkin sitä, että jo sillä ijällä oli kehittynyt niin eteväksi markkinamieheksi. Ja totta se olikin, sillä tarkimmilleen hän tiesi, missä paikassa mikin Hollolan tai Asikkalan hevoshuijari tavallisesti piti korttiera, missä oli paras ja turvallisin korttia lyödä, ja mistä sai hankituksi itsellensä yönaikana pienellä lisämaksulla nuijan viinaa, sittenkuin puodit ja ravintolat oli sulettu.

Vankkana hän istui nytkin rekensä perässä, supinahkaturkissaan, pitkä varret saappaat kumikalosseihin pistettynä, ja ajoi varovasti Pekkaa, ett'ei se hikaantuisi ja siitä pörröttyisi, sillä sen täytyi huomenna olla välttämättä sileän, jos mieli saada hyvän kaupan.

Ja varma hän oli myös, että hän hyvän kaupan tekisi, sillä pattia Pekan jalassa oli mahdoton kenenkään huomata, kun hän oli patin päältä polttanut karvan kuumalla raudalla lyhemmäksi, ja hangannut sen sitten poltetulla korkilla sileäksi ja kiiltäväksi. Ja kun Pekka oli ollut laihanpuoleinen, oli Joppi syöttänyt sillä ennen lähtöään alunaa, josta se paisui ja tuli turpeaksi. — Keino, jonka hän oli oppinut eräältä vanhalta hollolaiselta, ja jota hän piti erityisenä salaisuutenaan, ilmaisematta sitä edes parhaille ystävilleen.

Iltahämyssä saapuivat markkinamiehet kaupunkiin ja pysähtyivät Myllymäkeen. Siinä oli Jopilla tuttava kauppias, jonka luona hän oli monasti ollut ja jonka talliin nytkin sai hevosensa yöksi.

— Se on niin hyvä, kun saa hevosensa varmaan paikkaan, oli hän sanonut Oskarille, — kyllähän miehet aina toimeen tulevat.

Itse he läksivät kaupunkiin tapailemaan markkinatuttavia ja hakemaan ajoissa yösijaa, sillä kauppialla ei ollut miehille tilaa. Lähtiessä oli Joppi sentään varmuuden vuoksi pannut rautavitjat hevosensa kaulaan ja lukinnut sen niillä kiinni.

Kaupungin kestikievariin he suuntasivat käyntinsä, ja kun siellä vielä oli kamaria saatavissa, niin hyyräsivät he yhden omiin hoteihinsa, ja menivät kapakan puolelle katsomaan kylmästä tultua jotain suuhunsa.

Siellä oli kaikki huoneet humalaisia täynnä ja pöydät lainehti viinaa, olutta ja kaikenlaista juomatavaraa, ja vaikka palvelijoita oli kuin "Vilkkilän kissoja", piti heidän sentään hiessäpäin juosta, ennenkuin saivat jokaisen janoisen, juotavata huutavan markkinamiehen suun tukituksi.

Jopin ja Oskarin piti seisaallaan ryypätä tuutingit tiskin ääressä, sillä istuintilaa ei ollut enään.

Oskari ehdoitti, että mentäisiin omaan kamariin ja tilattaisi sinne — mutta silloin sattui Jopin silmä joukossa erääseen markkinamieheen, joka veti niin hänen huomionsa puoleensa, ett'ei hän malttanutkaan lähteä.

Se oli pitkä, tummanverinen mies, lammasnahkaturkki yllä, remelillä kiinni vedettynä, suuri karvalakki päässä ja piiska kainalossa, kulkien ympäri aivan kuin olisi kiireellä tullut jotakuta hakemaan. Hän näytti olevan aikalailla humalassa, päättäen reuhtovista ja horjuvista liikkeistä — mutta kumma kyllä, hän horjui sentään siellä toisten joukossa ja pöytien välitse niin osavasti, ett'ei hän kertaakaan loukannut ketään eikä tehnyt mitään vahinkoa — josta voi tulla siihen varmaan luuloon, että hän tekeytyi humalaisemmaksi, kuin mitä oli.

Kulkien ympäri huoneita pöydästä pöytään, aivan kuin olisi ollut tuttava koko sekalaisen seurakunnan kanssa, kyseli hän yhtenä hollolaiseksi murtaen, että "onks' siin' pöyläss' sellaiest' miest' joka rohkenie hevoist' vaihtaa". Useassa pöydässä näytti hänellä sentään olleen likeisiä ystäviäkin, sillä hän istahti hetkeksi jonkun polvelle puhuen hyvin tuttavallisesti tämän kanssa suusta suuhun, tai vieden suunsa aivan toisen korvaan, kuiskaten jotain, silmät omituisesti vilkkuen. Mutta kauvan hän ei malttanut olla yhdessä kohti.

— Katsopa tuota miestä, sanoi Joppi Oskarille. — Se on Pennalan Niku Hollolasta, parhaita hevostmiehiä, mitä minä tunnen. Se velikulta pelasi minulta viime talvimarkkinoilla toista sataa Hattalmalassa — ja tekisipä melkein mieleni niistä sitä nyt. — Tuttava se on kaikkein kanssa — kumma kun et sinä tunne? — Näetkö, kuinka kulkee ympäri kuin kotonaan, heh!

— Vaan näkyvätpä sille suuttuvan tuossa pöydässä, osoitti Oskari.

— Ne on niitä pöyhkeitä Hauholaisia, kyllä minä tunnen nekin miehet — vaan ei ole pelkoa, että Niku kiikkiin joutuu, kyllä se osaa vastata ja osaa välttää myös. Niku huomasi Jopin ja tuli luo.

— No, Joppi, vaihdatko hevosta tällä reissulla? — hyvää iltaa sentään.

— Onko sulla hyvä, että kannattaa vastata? kysyi Joppi.

— Karva kuin silkkiä ja kintut kuin vieteriterästä —

— Missä se on?

— Tuolla on pihalla.

— Ei sitä sentään pimeinpäin vaihdeta. Missä sinulla on korttieri?

— Myllymäessä, vanhassa paikassa.

— Jaha! — Mutta jos lähtäis koettamaan —

— Vaikka paikalla, sanoi Niku ja lyödi ravahutti piiskan varrella saapasvarteensa.

He läksivät ulos, Oskari perässä.

Pihalle tultua, ja Nikun hevosta irti päästäessä, kuiskasi Joppi Oskarille:

— Minä menen ilman piruuttani sen rekeen — vai tuletko mukaan sinäkin?

— Ei minua haluta, eläkä huoli sinäkään suotta lähteä nyt.

— Kyllä minä menen, päätti Joppi ja heittäytyi puoleksi pitkälleen Nikun rekeen, ja Niku ajoi Myllymäkeen, erään syrjäisemmän, pahanpäiväisen talorähjän pihaan, johon seisatti. Siinä korjasi hän hevosensa jonkunlaiseen vajantapaiseen pihan perällä, jossa kuului olleen muitakin kylmissään hörhöttäviä hevosia, ja Joppi jäi siksi aikaa seisomaan rakennuksen eteen.

Ainoastaan yksi ovi näkyi vievän rakennukseen sisään, sen päästä, suoraan pihalta. Sivuseinällä olevat pienet, neliruutuiset ikkunat olivat sisäpuolelta niin peitossa, ett'ei valonsädettäköön päässyt pihalle, vaan että siellä sisässä sentään oli elämää aikalailla, sen saattoi päättää siitä yhtämittäisestä, epäselvästä horinasta, joka sieltä kuului niinkuin ampiaispesästä.

Jopin vielä seistessä pihalla, aukeni äkkiä ovi, aivan kuin jonkun sisällisen voiman pakoituksesta — tahi niinkuin aukenee höyrypillin läppä — ja heitti hetkiseksi pihalle valonloimuksen — kovan, sekasotkuisen äänen rähäyksen ja vaaleana usvana kylmään ilmaan kohahtavan höyrypilven — vaan samassa kun se sulkeutui, kuului sieltä sisältä pihalle vaan entinen tukautettu sorina.

Joku mies oli tullut ulos ja useita ääniä oli huutanut hänen peräänsä, että: "muista nyt, pullo mieheen — —"

Joppi oli hyvästi erottanut miehen valoisassa ovesa ja se oli näyttänyt ihmeen tutulta, vaan kun ovi oli äkkiä taas sulkeutunut, jäi se kohta hänen silmiinsä valon huikaisun vuoksi entistään pimeämmäksi, eikä hän voinut ollenkaan huomata, mihin mies oli kadonnut.

— Ihmeesti tutun näköinen mies, mutisi hän astuessaan Nikun perässä huoneeseen sisään.

Se oli jotensakin avara huone, mutta niin matala, että pitkän miehen otti melkein pää kattoon. Sen takana mahtoi olla pari pienempää huonetta, koska peräseinässä oli kaksi ovea, ja useampaa huonetta ei koko rakennuksessa ollutkaan. Joka kohta kantoi merkkiä tavattomasta rappeutumisesta ja

likaisuudesta, ja piti olla tavallista vankempi nenävärkki, että saattoi pahoinvoimatta olla hetkenkään siellä sisällä, sillä niin täynnä oli lattian ja la'en väli mädännyttä oluen ja tupakan hajua, kuin ainoastaan huonoimmassa nurkkakapakassa saattaa olla. Mutta siltä istui Jopin ja Nikun sisäänastuessa siellä joukko iloisia markkinamiehiä keskellä huonetta, vanhanaikuisen, kuluneen, pyöreän pöydän ympärillä, lyöden korttia ja latkien olutta. Parin tyhjän olutlaatikon päällä seinivieressä nukkui mies, ja toinen väsähtänyt matkantekijä makasi peräseinällä, ovien välissä olevan pienemmän pöydän alla lattialla, kuorsaten kauheasti.

Juuri kuin ulkoa tulijat astuivat sisään, tuli toisesta peräovesta etummaiseen huoneeseen selkä edellä vanha, paljaspäinen, kiiltävänkuluneeseen sortuukkitakkiin puettu mies, riidellen armottomasti häntä ulostyöntävän akan kanssa. Akan "nuuskakamarin" katto oli joskus menneisyydessä painunut niin pahasti sisään, että hänen puheensa tuli yksinomaan kurkusta, ja vaikka sitä sentähden oli melkein mahdoton ymmärtää, saattoi kumminkin heidän riidastaan huomata, että siinä oli talon isäntä ja emäntä. Sillä isäntä oli pistänyt muutaman olutpullon hinnan omaan taskuunsa, salaa akalta, ja siitä nyt oli tora, koska akka tahtoi välttämättä pitää itseoikeutettua kasöörin virkaansa loukkaamattomana. —

Joppi tuntui olleen hyvin tervetullut tähän hauskaan seuraan ja useammat tervehtivät häntä kuin vanhaa tuttua.

Nikulle ei puhuttu mitään ja hän istui kuin isäntä omaan pöytänsä.

— Ei Koskinen ole tullut? — kysyi hän.

— Ei, vastasi yksi joukosta, — eikä se tänä iltana sieltä tulekaan.

— No nyt on piru merrassa —

— Huomenna on asia raastuvassa esissä ja haaste saatiin joka mies.

— Kirottu poliisi!

— Ne väittävät vaan, että hevonen on varastettu ja että tuntomerkit lyövät yhteen sen Hausjärveltä varastetun hevosen kanssa, jota on kuuluutettu —

— Hoo pojat! — minäpä näytän toteen, että Koskinen on sen rehellisesti tunnetulta mieheltä ostanut —

Samassa tuli joku sisään.

Joppi istui selin oveen, eikä huomannut tulijaa, ennenkuin se alkoi puhua. Hän kääntyi hämmästyneenä oveen päin ja näki edessään oman entisen renkinsä, Jussin, joka kaivoi pulloja taskustaan ja asetteli pöydälle.

— Mutta kuinka on Jussi täällä?

Sillä seikalla on oma historiansa.

Jussi oli syksyllä Hinkkalasta lähdettyään kuleksinut siellä täällä tukkimetsissä Hämeenlinnan ympäristössä, säilyttäen satamarkkaistaan takkinsa vuorin väliin neulottuna. Vaan pitempää aikaa ei hän yksillä paikoilla ollut viipynyt, sillä palkka hänen mielestään ei ollut tarpeeksi riittävä missään, ja niin etsi hän yhtenänsä uusia työmaita, pelaten ja tuhlaten ansionsa mitä sai, ja jättäen pieniä ruokavelkoja jälkeensä joka paikkaan. Satamarkkaistansa ei hän ollut tohtinut särkeä, peläten epäluuloa, vaan kun hän lopulta oli kyllästynyt sitä povessaan kantamaan ja takkikin oli alkanut jo niin ränstyä, että sen piilopaikkaa oli pitänyt monasti muutella, oli hän loppiaisen jälkeen, vähää ennen markkinoita, tullut kaupunkiin. Mutta kun sielläkään — rikkisissä vaatteissa ollen — ei ollut rohjennut missään kauppapuodissa tai muussa julkisessa paikassa vetää rahaansa esille, oli hän lopulta joutunut siihen paikkaan Myllymäessä, missä hän nyt on, ja saanut siinä hyviä, auttavia apumiehiä. Raha oli pienitty ilman suurempaa pulaa, Jussi hankkinut itselleen parempaa vaatetta, ja jäänyt rahoineen siihen mielestään ylen hauskaan paikkaan viettämään joutilaita herraspäiviä.

Kun sitten markkinat lähenivät, ehdotteli talon väki yksissä tuumin Jussille, että ruvettaisiin kaikin puulaakiin, ennenkuin hänen rahansa loppuu, ja hankittaisi markkina-ajaksi hyvää ansiota, josta Jussillekin lankeisi hyöty hänen osuutensa mukaan. Tuuma oli Jussista ollut mainio ja hän oli paikalla ollut taipuvainen niin helppoon rahan ansioon.

Hankittiin sitten viinaa niin paljon kuin saatiin, lisättiin sitä hiukkasen vedellä, ja korkkailtiin tyhjiin olutpulloihin valmiiksi kauppatavaraksi. Koko varasto kätettiin vanhaan perunakuoppaan ulkokuonerähjän takana, ja odotettiin markkinoita. Kaupan piti käydä Jussin nimessä ja tulisi hän hoitamaan sen anniskelua. Oluen anniskeluun oli emäntä jo kauan sitten hankkinut itselleen oikeudet

kaupungilta.

Sinne kuoppaansa oli Jussi silloin juuri ollut menossa, kun Joppi hänen pihalla näki ulos tulevan, ja sieltä hän nyt astui pulloineen takaisin huoneeseen.

— Mistä sinä Jussi tänne — mitä sinulla niissä pulloissa on? — kysäsi Joppi yhteen kyytiin, ja toinen vastasi, että hän on markkinoilla niinkuin isäntäkin, kun on oma herransa nyt — ja mitä pulloihin tulee, niin tottapa antanevat toiset maistaa.

Sitä maistettiin, kaadettiin olutlasiin vaan, ja se oli viinaa.

Kun Joppikin tahtoi puolestansa tarjota, kysyi hän Jussilta, mistä sitä saa?

Ei sanonut Jussi sitä hänellä itsellään olevan, mutta noutamaan hän kyllä menee vanhalle isännälleen, jos saa ryypyn vaivastaan.

— Mitä se maksaa?

— Kaksi markkaa nuija.

— Onpa tupla hinta, mutta hae häntä pari nuijaa sentään, tuossa on raha. — Eihän sitä muualtakaan halvemmalla saa näin myöhällä enään, sanoi Joppi.

Hierottiin siinä välillä sitten vähän hevoskauppoja, mutta kun jokainen kehui omaansa parhaaksi ja "kaikki siat ovat pimeässä mustia", heitettiin kaupat päättämättömiksi aamuun ja alettiin uudelleen lyödä nakkia.

Jussi tuli peliin mukaan.

— Hyvinpä sinä olet rahoissasi, sanoi Joppi.

— On se toista, kuin renkimiehenä, vastasi Jussi, vetäen taskustaan osansa pöytään.

Ja hän on kovin mielissään, että pääsee kerran koettamaan Jopin kanssa isommassa seurassa. — Nyt sitä ei auta vääryyden teko — nyt siltä on puserrettava entiset häviöt takaisin — juuri tällä paikalla — tässä pöydässä — hän on oppinut pelaamaan hänkin jo, ja tietää milloinka nakkaa — —

Peli kävi kiihkeällä innolla. Miesten silmät kiiluivat savuavan lampun valossa verisinä, lihakset vavahtelivat kasvoissa, käsi puristi kuumeentapaisesti likaisia korttia. Kuului kirouksia ja pirullista, voitonilosta rähähtävää naurua. Jonkun oli kasvot aivan kalpeat, toisen taas punaisenhohtavat ja hikiset. — Tuska, kiihko ja voitonhimo olivat yhä nousemassa.

Hetken aikaa näytti onni suosivan Jussia, ja hän voitti pienempiä summia, riemuiten sisimmässään, kun näki Jopin häviävän.

Mutta se kääntyi pian ja kohta pyyhkieli Joppi pelin toisensa perästä pöydältä taskuunsa, leveästi nauraen ja istuen rehevänä, kyynärpäät pöydällä, toisten pannessa rahaa kassaan.

Jussi oli saanut ison "pietin" ja sekin meni Jopin taskuun.

Hän puri hammasta ja alaleuka alkoi pahasti vavahdella. — Haa, saatana! ajatteli hän. — Pitääkö sen nytkin voittaman minulta —

Hän pani kiihkeänä "pietinsä" uudestaan kassaan — ja huomasi kauhukseen, että siihen ne menivätkin jo hänen rahansa kaikki. Kortit jaettiin, vaan kukaan muu ei nakannut kuin Joppi — ja niin joutuivat isäntä ja entinen renki uudelleen kahden peliin.

Joppi vei heti ensimmäisen tikin.

Jussi oli niin vimmatussa kiihkossa, että koko ruumis vapisi. — Siinä oli nyt ainoat rahat menossa samalle miehelle, joka kerran ennen jo oli tehnyt hänestä paljaan.

Joppi sai toisenkin tikin, ja Jussilta oli valtti lopussa. — Nyt se voittaa taas — sillä on valtti kädessä varmaan —

Jussi oli koko pelinajan ollut kohona irti tuolista, pöydän yli kumartuneena, ja tarkastanut Jopin kouraa, missä hän korttiaan piti, niin että oli ollut pelkkänä silmänä koko mies.

Yht'äkkiä iskee hän ylitse pöydän molemmin käsin Jopin ranteeseen kiinni niin että pulloja kaatuu —

— Roisto, kirahtaa hän hammasten välistä — sinulla on liikoja korttia taas.

— Se on vale, hellitä! Ei ole kuin valttikymppä ja voitto on minun, — ja hän kahmasee toisella kädellään rahat pöydältä ja vie taskuunsa.

— Elä vie rahaa ennenkuin näytät korttisi —

— Hellitä, kirottu, kyllähän sitten näet, karjasee hurjasti Joppi.

— Ei helitä kätesi nyt, ennenkuin avaat kourasi — avatkaa sen koura, miehet, ja syynätkää, se on ennenkin —

Mutta samassa iskee Joppi vapaalla nyrkillään Jussia rintaan niin että tämä kaatuu ja mukana menee koko pöytä, pullot, lasit ja lamput, kovalla helinällä, ja huone jää pilkkoisen pimeäksi.

Isäntäväki riensi kamarista, ja kun ovi aukeni, tuli uudestaan valoa huoneeseen.

Mutta Jussi oli kavahtanut lattialta ylös. Hänen ajunsa läpi on silmänräpäyksessä kulkenut kaikki se vääryys ja vahinko, jonka hän viime vuonna kärsi Jopin tähden — ja nyt vielä tämä viimeinen iso tappio — suora ryöväys — ja tämä lyönti — ja hän on temmannut puukon tupestaan ja töyttää raivossa Jopin päälle.

Sen huomasiivat toiset ja karattiin Jussin käteen. Vaan ei voitu enään ehkäistä voimakasta iskua, saatettiin se vaan harhaan — ja puukko tunkeutui päätä myöten Nikun olkaan.

— Ai jumala! — se otti minuun, huusi Niku, vaipuen alas.

Yleinen hämmennys syntyi.

Ei ollut kukaan siinä mylläkässä kuullut, mitenkä toisessa kamarissa avattiin akkuna, ja kaksi naisen ääntä kirkui poliisia.

Niitä liikkuu ahkerasti Myllymäen kulmalla markkina-aikana sotilaspatrullin kanssa.

Kapakkahuoneessa toiset olivat kovana Jussille, toiset parhaallaan vetivät puukkoa Nikun olkapäästä, mihin se oli jäänyt töröttämään, kun ovi äkkiä temmattiin auki ja siitä näkyi kaksi painettia. Poliisi ja kaksi sotamiestä kiväärin kädessä, kumartui matalasta ovesta sisään.

Ne tekivät pian selvän asioista.

Niku pannaan omaan rekeensä ja viedään läänin lasarettiin sidottavaksi — tahi kuolemaan, sillä kukaan ei voinut varmaan päättää kuinka kävisi, koska haava näytti pahalta. —

Muu joukko kaikki, jok'ikinen viedään poliisikamariin, sekin poikkinenä emäntä, vaikka hän paraansa päästä koettaa panna vastaan ja sättiä poliisia. Nukkuvatkin potkitaan ylös — ja he tekevät seuraa unenpöperöisinä — silmiään hieroen, syljeskellen ja haukotellen — vaikka eivät tajua koko tästä komennosta mitään. Kaikki muut käyvät vapaina, mutta Jussia vartioidaan, ja vedetään kädet selän taakse kiinni setolkkaremmilla, jonka poliisi ottaa Nikun hevosenkaluista, muristen, että täältä jo tänään vietiin mies ja hevonen ja nyt viedään koko roska perässä. — Kun piru virittäisi tuleen koko hökkelin.

Poliisikamarissa manataan ja tuomitaan koko tämä matoinen maailma pataluhaksi, mutta erittäinkin vielä nämä markkinat, jolloin ei saa pahaakaan rauhaa yöllä eikä päivällä. Pidetään lyhyt poliisitutkinto, jossa selviää, että Jussi yksin on ollut syytä koko tapaukseen, ja tulee vielä sekin ilmi, että hän on kulettanut markkinamiehille viinaa. Jussi koettaa puollustautua urheana — ei ymmärrä ollenkaan asemansa vaarallisuutta — ja ajaa syyn Jopin ja isäntäväen päälle. Puhuu vääryydestä korttipelissä ja yhteisestä viinakaupasta.

Mutta joka mies väittää yhdestä suusta, ett'ei ole ollenkaan pelattukaan, kuin leikin vuoksi. Ja isäntäkö olisi ruvennut viinaa myömään, joka tuntee lain — pois se!

Kaikkien nimet ja kotipaikka merkitään paperiin ja koko joukko käsketään poistumaan, vaan pitämään varansa, jos asia sattuisi jo markkinain loppupäivinä olemaan raastuvan oikeudessa esillä. Ainoastaan humalaisimmat pannaan yöksi putkaan.

Jussi on tähän saakka ollut jotenkin rauhallinen, mutta kun hän näkee, että toiset alkavat poistua, eikä häntä lasketakaan, ja kun hän kuulee kahleitten kalinaa ja huomaa, kuinka parrakas, tuimannäköinen poliisi niitä kantaa salin poikki häntä kohden, herää hän äkkiä tajuunsa kuin unesta ja joutuu täydelliseen epätoivoon. — Riistävätkö ne häneltä vapauden nyt? Hän nyyhkyttää ja pyytää — hän jo ääneensä itkee — heittäytyy polvilleen ja rukoilee pyhän Jumalan nimessä, että hänet päästettäisiin pois — hän tulee takaisin vaikka jo aamulla raastupaan — hän kärsii mitä siitä tulee, jos hänelle mitään tulee siitä — sillä se oli niiden syy — kaikki oli niiden toisten syy — hän tekee vaikka

mitä, kun hän vaan saa nyt mennä — —

Mutta hänet riuhtaistaan itkustaan huolimatta seisaalleen, pannaan kahleet käsiin ja jalkoihin, ja viedään melkein kantamalla ja raastamalla vielä samana yönä linnaan.

Joppi läksi käymään torin poikki ja kääntyi keskievariin tapaamaan Oskaria, mutta ei löytänyt häntä sieltä, ei ravintolan puolelta, eikä kamarista. Kamarin avain oli paikoillaan naulassaan ovi pielessä ja vuoteet liikuttamattomina.

— Mihinkä ihmeesen se olisi mennyt, kun ei vielä ole palannut ja on tuossa paikassa jo puoliyö? tuumaili Joppi. — Mutta kyllä se on haettava käsiin, on saattanut joutua hyvinkin hauskaan seuraan.

Hän aprikoi keskievarin portilla, seisoen kadulla. Tuumaili sinne ja tänne, mihin päin siitä alkaisi suunnata kulkuansa, että löytäisi etsittävänsä — sillä välttämättä nyt pitäisi nähdä, millaisessa lystissä Oskari on, ja päästä seuraan.

Äkkiä pälkähti päähän, että pitää aivan ensimmäiseksi käydä katsomaan susiteetista, sillä siellähän oli syksylläkin oltu yhdessä sen kasöörin kanssa, jota Oskarin nytkin oli pitänyt tavata.

Kadut olivat jo melkein tyhjät. Ainoastaan markkinakulkuvahtia astuskeli hiljalleen siellä täällä keskikatua, parittain, kiväärit olalla, keskenään jutellen päivän tapahtumia, ja joku markkinamies, joka oli saanut päänsä tarpeeksi täyteen, hoippui käytävää pitkin, muistutellen korttieripaikkaansa.

Kulkuvahti antoi heidän paraansa mukaan luovia eteenpäin, kunhan eivät vaan pitäneet niin suurta melua, että siitä kaupunkilaisten yörauha häiriytyisi, sillä oman mukavuutensakin vuoksi he eivät olleet erittäin hanakoita ketään putkaan viemään, ja toisekseen, ei siellä olisi enään ollut tilaakaan.

Joppi kiirehti askeliaan, ja juuri kun hän lähellä matkansa päämäärää oli astumassa sen kadun poikki, joka vie torilta linnalle, kuuli hän ääntä ja meteliä torilta päin, ja tarkemmin kuunneltuaan huomasi hän, että siinä vietiin Jussia.

Jussi teki kovaa vastarintaa, — sillä vapaus on ihmiselle rakkain kaikesta — mutta ei siinä auttanut. Kulkuvahti juoksi avuksi, ja Joppi kuuli sanottavan, että "viedään se yksi mies vaikka kantamalla — pahennat sinä tällä vaan asiaasi —"

Pieni säälin huokaus kävi Jopin rinnasta, mutta ainoastaan ohimennen — sillä samassa hän muisti, kuinka huonosti tämä markkinamatka olisi voinut päättyä, joll'ei isku olisi sattunut Nikuun. — Menkööt omaa menoaan he, hänellä on myös oma tiensä, ajatteli hän, ja jatkoi kulkuaan oikein mielihyvissään siitä, että oli toisen kustannuksella oman nahkansa pelastanut.

Hän astui seurahuoneen isoon saliin sisään. Se oli korkea ja kaikuva kuin kirkko, ja oli siellä vielä — puoliyön aikaan — äänekäs seurakunta hartaassa toimessa.

Siellä istui tukkiherroja, monenlaisia liikemiehiä, kauppamiehiä, hevosmiehiä, kaupungin virkamiehiä ja lihavia, kaksileukaisia Hämeen rusthollaria ja mahtavia kartanon omistajia — hyllyvätä lihaa, jota ei huoli eikä työ ollut pakoittanut missään määrättyissä rajoissa pysymään.

Afääreistä puhuttiin ja niitä tehtiin. Keskusteltiin hevoskaupoista ja metsäkaupoista — ja juotiin — pääasiassa vaan juotiin —

Omituista todellakin aineellisuuden kiertokulku tässä maailmassa! Tuhansia tukkia, monta kaunista hongikkoa kokonaan, siellä nieltiin kurkuista alas. Ne olivat ennen hiljalleen kulkea kahnustaneet kuukausia — kokonaisia vuosia — purojamme, jokiamme ja siintäviä järviemme selkiä myöten maasta pois, toisinaan hyvinkin vastahakoisesti ahtaissa uomapaikoissa — ja nyt, saatuaan toisen olinmuodon konjakissa, viinissä, liköörissä ja korkeakaulaisissa sampanjapulloissa — nyt ne menivät solahtaen vaan iloisten tukkiherrain ja topakoitten maanomistajain mahaan — eikä siinä oksat vastaan kärränneet —

Ja myöjät olivat iloisia ja ostajat iloisempia vielä.

Joppi jäi salin ovelle seisomaan, ihmeissään siitä komeudesta, mikä täällä kohtasi silmää, ja alkoi katseineen kulkea ympäri pöydästä pöytään, että jos näkisi Oskarin siellä. Hän oli ensi kertaa markkinamatkoillaan, näin ison liikkeen aikana, sattunut tähän paikkaan.

— Voi kumminkin tätä elämää — tätä iloa! ajatteli hän ja joutui jonkunlaiseen huumaustilaan seistessään siinä ovelle, niin ett'ei kohta enään muistanutkaan asiaansa. — Vaahtopäät lasit, kauniit pullot, häikäisevä valo, korkkien moksahdus — ja koko ilma, joka tulvi salista vastaan ovelle, oli niin puoleensa vetävä, että hän seisoi paikoillaan vaan hehkuvien silmin, katsellen elämää edessään niinkuin kaunista panoraamaa — hengittäen syvästi —

Joku mies nousee siellä eräästä pöydästä ja lähtee käymään häntä kohti — katsellen häneen — —

— Kah, Oskari! Olethan sinä täällä, sanoo Joppi iloisesti, kun toinen jo on tullut aivan tykö. Minä jo ajattelin, että mihinkä sinä — —

— Täällähän minä olen ollut koko illan — ja täällä sitä olla pitää. Tule pois meidän pöytään, siinä on rahamiehiä Keuruulta ja Orihvedeltä saakka — hauskoja miehiä kerrassaan — ja meidän kasööri.

— Sopiiko sinne tulla?

— Tottakai, omallaan täällä jokainen ottaa.

Siinä oli pöydässä parhaallaan puhe metsistä.

— Vetoa minä lyön siitä, etteikö Palomäen kankaasta makseta viisikymmentä tuhatta, sanoi eräs joukosta, lihava suurimahainen isäntä, hienoissa verkavaatteissa, lyöden kämmentä pöytään. — Sitä on jo kyselty ja tässä taas porilainen kyselee.

— Enhän tiedä vielä mitään luvata, sanoi se porilainen herra, jolta Joppikin syksyllä oli rahat saanut, — mutta jos metsä on niinkuin sanotte —

— No isompi se on kuin viime vuotinen lohko.

— Mutta Ikkola puhuu nyt turhia, sanoi toinen nuorempi, hienomman näköinen isäntä, — koska minä koko Suonpään palstasta en saanut kuin kolmekymmentä viisi —

— Lyödään veto; minä rohkenen. Viisi pulloa.

— Sampanjaako?

— Tietysti — ja sittepä nähdään kun herrat tulee katsomaan. Juodaan se paikalla, kyllä minä otan, ja velon sitten Huhdasmäkeä, kun olen voittanut.

— Ja minä maksan myös silloin kuin häviinkin, vastasi toinen lujasti.

Tukkiherra nauroi makeasti, sytyttäen sikaria.

— Onpa hauska nähdä, kumpi herroista voittaa —

Joppi on katsellut miestä ja toista — totisena kovin — ja kuunnellut melkein henkeään pidättäen. — Voi toisen kerran! — Puhuukohan ne vaan totta — mutta löisikö ne pilalla noin isoa vetoa — —.

Kyyppäri toi sampanjaa.

— Tämä Ikkola se on erinomainen tekemään hyviä kauppvoja, alkoi kolmas, pyylevä isäntä puhua, kun oli ensimmäiset lasit kallistettu. — Tänne tullessa ennätti Tampereella ostamaan polkuhinnasta oriin, josta minä olisin maksanut kaksituhatta empimättä.

— Ihanko totta? kysäsi joku.

— Totta vallan. Pohjanmaan parhaita juoksijoita, ja toinen petteessä möi.

— Sillä minä jään kilpa-ajoihin ja otan ensi palkinnon, sanoi jäykkänä Ikkola, pyyhäisten leukansa poimuja, joihin oli äsken suupielestä valahtanut sampanjan vaahtoa —

— Pitäisipä se nähdä, sanoi tukkiherra innostuneena, minua niin huvittaa hyvät hevoset.

— Saapi sitä katsoa, — täällä se on tallissa — vaan en minä nyt viitsi tästä lähteä yösydännä.

Mutta toinen kiusasi itsepäisesti lähtemään ja näyttämään sitä.

— No kun tahtonet, niin haetetaan se tänne, sanoi Ikkola, jonka päähän pisti hauska juoni. — Kyyppäri! huusi hän.

— Mitä pite olla herr Ikkolall'?

— Käske niitä renkiä tuomaan minun orittani tänne saliin, tuossa on vaivastasi, — ja hän tarjosi takanaan seisovalle kyyppärielle viisimarkkaista olkansa ylitse.

Mies sai suuret silmät ja suu lensi auki.

— Herrijess! Ei se passaa, herr Ikkola.

— Mutta sen pitää passata. Minä tahdon tarjota pullon sampanjaa sillekin, markkinain maistimiksi.

Joppi on kuin puusta pudonnut ja vähän säikähtänyt. — Ne on miehiä, oih, oih! — ja hänen tekisi jo mieli työntää kyyppäri hakemaan sitä oritta ja mennä itse auttamaan.

— Mutt' jos herr Ikkola tahto, niin me viädä sille stalliin — sotkee kyyppäri.

Mutta Ikkola on nyt kerran saanut päähänsä, että hän näyttää oriinsa mahtavasti, koska sitä nähdä tahdotaan, eikä anna perään, ennenkuin saadaan ravintolan isännältä itseltään lupa tuoda hevonen eteiseen saakka, mutta ei etemmäksi, maksosta eikä mistään.

Ori tuotiin eteiseen ja koko sali pakkautui katsomaan, kuinka sen suuhun miesvoimalla kaadettiin sampanjaa. — Yleinen riemu, raikuva nauru ja kättentaputus seurasi tätä näytelmää, ja Ikkola käydä väänsi tyytyväisenä, kädet housuintaskussa, pöytään takaisin.

Tämän välinäytöksen päätyttyä veti Joppi Oskarin syrjään.

— Anna hyvä veli vielä parisataa, jos tässä hyvinkin tarvitsisi.

— Joo, se ei tule kysymykseen, mutta tehdään sentään pieni paperi, sanoi Oskari, ja kääntyen salin ovelle, huusi hän: "Pylkkänen, tuleppa tänne."

— Tuossahan on paperia tiskillä — tämä Hinkkala ottaa minulta kaksi sataa — jaa, pannaan se entinen yhteen — neljäsataa markkaa, jotka minä saan nostaa puulaakilta, hänelle tulevista metsärahoista. Pistä sinä paperi.

— Pannaanko korkoa?

— Ei panna, tutulta mieheltä.

Juoma-ainetta tilattiin nyt joka pöytään vielä hyvät satsit, kun tettiin, ettei pitemmälle enään anneta näin myöhällä.

Ja kun Joppi näki, kuinka huolettomasti siinä tiliä tehtäessä heiteltiin isoja setelirahoja pöytään, huomasi hän häpeäkseen olevansa vielä aivan jälellä oikeista miehistä. — Mutta kyllä hänkin vielä — tulevilla markkinoilla. — Mikä pakko hänen on nahjustella ja lainailla pikkusummia — hän ottaa ja myö koko takapalstan — päästä päähän, isot puut kaikki, mitä vaan puulaakille kelpaa — jää hänelle sittenkin vielä yli oman tarpeen.

Kolme päivää he olivat Oskarin kanssa markkinoilla. Joppi vaihto ja möi hevosta ja osti välillä, kunnes lopulta oli saanut mielestensä tarpeeksi hyvän ja virheettömän.

Kolmantena päivänä oli poliisi käynyt hakemassa häntä raastupaan, todistamaan Myllymäen puukotusjutussa.

Lääkärin todistuksen mukaan ei Nikun haava ollut vaarallinen, sillä puukko oli tunkeutunut pitkin pintaa. Mutta yhtäkaikki tuomittiin Jussi vuodeksi kuritushuoneeseen ja viinansakkoon, jonka hän ensin sai suorittaa vesikopissa.

8.

On kulunut joitakuuta vuosia siitä, kun Hinkkalan Joppi möi ensimmäisen metsälohkonsa ja tuli huomaamaan, miten helpolla siitä sai rahaa.

Sen jälestä on hän myönyt koko metsänsä, niin että tukkipuita ei ole enään ollenkaan, eikä juuri hirsikään. Rahaa siitä on lähtenyt koko joukon toistakymmentä tuhatta, mutta melkein samaa mukaa se on kulunut kuin on tullutkin, eikä säästöä ole summiakaan enään.

Maat eivät ole entisestään parantuneet, pikemmin päinvastoin, sillä lantaa on tehty laiskasti ja isäntävainaan ajoilta peltoihin jäänyt voima on imetty loppuun. Mutta sen sijaan on talon ulkoasu, rakennukset, muuttuneet ja komistuneet niin, että sitä tuskin entiseksi tuntee. Ainoastaan muorin eläketupa pihan laidassa — muori elää vielä — on ennallaan sammaltuneessa painokatossaan. Ja sitäkin on Joppi jo usein hankkinut muuttamaan sivummalle, kun se hänen mielestään rumentaa talon uljaan ulkonäön, vaan siihen se sentään vielä on jäänyt paikoilleen seisomaan. Kattoa on muorin omalla kustannuksellaan pitänyt jonkun kerran korjata, kun se on alkanut vuotaa. Joppi ei ole tehnyt sitä, on vaan sanonut muorille, että kuka sitä vanhaa rämää viitsii paikkailla, kun se kumminkin on kerran siitä kokonaan muutettava pois.

Ja muutenkin oli Joppi joskus harmissaan ilmaissut vastenmielisyytensä koko eläkkeenkin maksusta — kun on talossa itsessäänkin menoa niin paljon — ja lausuillut, ett'ei kenenkään hullun pidä ottaa taloa, jossa on eläke, joka saattaa hyvässä lykyssä elää kauvemmin aikaa kuin itse talon pitäjä. — Niin hän oli monen kuullen puhunut ja senvuoksi muorin mökki oli tainnut siihen paikoilleen jäädäkin. Jos muori itse olisi sen siitä siirtänyt pois, olisi Joppi tainnut olla vallan hyvillään.

Mutta asuinrakennuksen oli hän pannut herraskuntoon.

Vanhan salin päähän oli jatkettu kaksi kamaria, ja niiden alle, kivijalkaan, tehty maitokamari. Koko rakennus oli päältä vuorattu ja maalattu ja pantu asfalttikattoon, sillä Joppi oli sanonut sen edullisemmaksi kuin pärekaton, nykyään kun puista maksettiin niin hyvästi.

Ikkunat oli isonnettu, ja laitettu uusi komea eteinen, jossa seinät olivat yhtenä lasina. Sisäpuolella oli kaikki seinät tapiseerattu, katot ja lattiat maalattu, tehty kaakeliuunit ja hankittu kaupungista komeat huonekalut, muhkeat ikkunan verhot ja lattiamatot, sekä salin peräseinälle, kamarinovien väliin, iso peili, josta näki koko kuvansa, kun astui sisään.

Sanalla sanoen, koko talo on muuttunut oikeaksi herrastaloksi, joka ensimmäiseksi pistää silmään kylään tullessa, sillä toiset talot ovat pysyneet jokseenkin ennallaan, yhtä harmaina. Ja Joppi niitä aina pilkkaileekin ja sanoo olevansa ainoa mies Metsäkylässä, joka osaa ihmisittäin elää, niinkuin muualla maailmassa, vaan että toiset siellä kylässä vielä elävät vanhassa tyhmyydessään, sirkkain kanssa. Eikä ole hän viitsinyt naapuriensa kanssa seurustellakaan enään, mokomien tyhmien kollojen.

Toisen Hinkkalan kanssa on sattunut suoraa riitaakin. Se ukko on Jopin mielestä aina niin turhan tarkka ja saivarteleva, riitelee yhtenään raja-aidoista, yhteisistä viemäriojista ja sen semmoisista, ett'ei ehdi kuin niitä korjaillemaan ja kaivamaan. Ja poikansa opettaa samallaisiksi — purisivat pennin halki, jos hampaat pystyisi. — Häviisivät edes siitä talostaan! Ja eiköhän kohta pudonnekin katto sisään, niin jääväthän loukkuun. Vaan ei ne juuttaat taida hävitä, sillä on niillä rahoja, vähän ainakin, vaikka eivätkä ymmärrä niitä käyttä. Missä homehtunevat kirstujen pohjilla. Paljoko mahtoivat viime vuonna saada, kun jonkuisen puun möivät — kappaleluvulla. — Ei niitä paljoa tainnut rätkähtää, kosk'eivät ole kehdanneet edes kellekään sanoa — —

Sillä tavalla mielti Joppi naapurin väestä — ja hän suoraan halveksi sellaisia nahjustajia.

Itse on Joppi näiden muutamain vuosien kuluessa myös muuttunut paljon. Hän oli jo nuorena lihavanlanta ja punaverinen, mutta nyt hän on lihonut vielä enemmän, niin että tuskin kävellä jaksaa. Kasvot ovat turponeet ja kohistuneet, niin ett'ei ajoittaisin juuri silmiä näy, ja saaneet tummanpunaisen värin, varsinkin nenän seutu. Ääni on tullut entistään käheämmäksi, niin että puhe käy raskaasti, ja yhtenään ryittää. Joppi sanoo sen rykimisen nousevan vatsasta, kun hänelläkin on vatsakatarrin — joka tauti useammin näyttää seuraavan herrasmiehiä — ja jo oli hän eräänä kesänä hankkinut kylpymatkallekin, vaan se jäi muiden hommain tähden sikseen. Kaikkeen tähän tulee vielä lisäksi se muutos, että Joppi on nainut mies, ja on ollut jo neljättä vuotta.

Hän oli kaupunkimatkoillaan poikkeillut niin usein Sillanpäähän, että siitä lopulta oli syntynyt naimiskaupat Alman kanssa. Ja mahtavan emännän hän oli saanutkin, sillä Alma oli tottunut herrastamaan ja rahoilla elämään hänkin, sitten kun oli tullut täysi-ikäiseksi ja saanut perintörahasa, viisituhatta, holhojaltaan omaan huostaansa.

Tultuaan Hinkkalaan, oli hän heti näyttänyt kyläläisille, mistä hän käy. Sillä vaikka Joppi jo ennen häitä oli tehnyt suuria korjauksia talossa, vaati emäntä heti niitä vielä parantamaan. Oli pitänyt paljon purkaa entistä ja rakentaa uutta sijaan emännän ma'un mukaan, sillä hän oli sanonut, että "miks'ei meillä niinkuin muillakin paremmilla ihmisillä, ei tämä tällaisena meille kelpaa".

Sitä isoisuutta oli jotkut vanhat, yksinkertaisemmat ihmiset nauraneet ja tuumineet Jopin naimisesta, että "vakka kantensa valitsee, vakan kansi kantimensa", mutta kun nuoren pariskunnan korville sattui sellaiset takapuheet, olivat he yhdestä suusta sanoneet, että se lähtee kateudesta sellainen puhe, sillä heidän kannattaa elää ihmisiksi. Ja kannattihan heidän, sitä ei kukaan kieltänyt, sillä rahaa oli lähtenyt metsästä, minkä vaan kääntää ehti.

Ja siltä se näytti, että heidän oli kannattanut panna rahaa moneen muuhunkin paikkaan, ei vaan rakennuksiin ja komeihin huonekaluihin, sillä palkollisia oli lisätty, hevosia ja karjaa oli lisätty — ja niille kannatti ostaa rehua, kun oma ei milloinkaan riittänyt. Joppi, kun ei "ennättänyt, eikä terveytensä vuoksi oikein jaksanutkaan" — kuten hän sanoi — talonsa töitä johtaa, oli ottanut vouden, jolle piti maksaa hyvä palkka. "Pehtuoriksi" sitä Joppi itse aina kutsui, niinkuin kartanopaikoissakin oli kuullut, vaan ei se nimi päässyt yleisempään käytäntöön. Se oli muuten miehekseen nuori, iloinen velikulta, joka ei suinkaan antanut Jopin itseään nenästä johtaa. Hän kyyditteli Joppia tämän juomamatkoilla ja pelasivat he usein yhdessä Jopin humalassa ollessa korttia — jota vanhaa tapaansa Joppi ei ollut

suinkaan unohtanut. Silloin saivat rengit tehdä töitä parhaan tahtonsa ja ymmärryksensä mukaan, ja kun sattui käymään huonosti, syytti "pehtuori" jumalan ilmoja, huonoa siementä, ja mitä milloinkin. Ja Joppi tuumasi, että "minkä sille voi, hyvä vaan, ett'ei kohdannut köyhää".

Paitse tavallista talossa tarvittavaa hevoslukua, ruokki Joppi kesän talven tallissa kahta juoksijaa, joilla oli monet kerrat koettanut kilpa-ajoissakin palkintoa saada, kumminkaan onnistumatta vielä. — Mutta onnistuu se kerran, oli hän väittänyt, kun oli juoksijatammastaan saanut varsan, jota jo koulattiin. Ja ottaa hän vielä kruunun palkinnon. Hän ei hellitä, ennenkuin näyttää palkintoherroille, kuinka ajetaan, ja naurakoot sitten vielä, niinkuin nauroivat silloin, kun hän tapaturmassa ajoi radalla kumoon. — Ja varsa oli ankara menemään. Se oli jo nähty Sääksijärvellä, kirkonkylän alla, mihin pitäjään hevosmiehet olivat teettäneet radan, ja missä sitä oli käyty voudin kanssa opettamassa. Sitä oli jäällä ja keskieverin pihalla jo monet kerrat ylistetty, sen onneksi oli kieverin kamarissa monta yökautta juoda humuutettu, ja pantu sen nimeksi "Punssi".

Lehmien luku oli navetassa emännän tultua lisätty kymmenestä viiteentoista, sillä emäntä oli paikalla taloon tultuaan kysynyt montako on lehmää, ja kun oli vastattu, että kymmenen on, oli hän tahtonut tietoa montako naapurissa on. Ja kun oli kuullut siellä olevan saman määrän, oli hän sanonut, niskaansa heittäen, että "se ei sovi, meillä pitää olla viisitoista, koska tuollaisessakin talon rähjässä on kymmenen". Ja niin oli hankittu viisi lehmää lisää. Se luku pysyi sitten muuttumatta, kun ei oltu lisätty naapurissakaan.

Nälkää se karjajoukko kyllä usein näki, mutta upealta kuului sellainen kellojen solina keväällä, laitumelle ajettaissa, kun melkein jokainen oli kellokas — niinkuin paikoin muuallakin on tapana — ja ainahan ne jaksoivat sen verran astuskella, että kello kalahteli. Myytävää siitä ei lähtenyt särpimen puolta, mutta tuli omiksi tarpeiksi sentään — paitse talvella joskus, jolloin piti ostaa voita. Ja jos olisi jotain ylijäämää tullutkin, niin myömättä se olisi jäänyt, sillä Alma oli nauranut naapurinkin emäntää, että tämä viitsi käydä kaupalla muutamaa voinaulaa. "Sen vertaisista lehmistään viitsivät myödä särvintä ja näkevät itse nälkää", oli hän sanonut. Ja vaikka ei maitoa talossa summiakaan ollut, oli Alma sentään tahtonut laittamaan erityisen maitokamarin.

Kun Riuttan maisteri oli rakennuttanut asuinpytingin alle korkeaan kivijalkaan meijerihuoneen, oli Hinkkalassakin tehty samalla tavalla, ja kun ne uudet kamarit rakennuksen päässä olivat joutuneet varsin vieruun paikkaan, tehtiin niiden alle kivijalkaan huone, pantiin siihen ovi päädyistä, ja ikkuna, varustettiin se hyllyillä ja kutsuttiin sitten aina sitä meijeriksi. Maitoa ei siellä juuri käytetty, mutta Joppi ei voinut sitä kyllin kiittää oluen ja muiden juomatavarain säilytyspaikkana. Ja monta helteistä kesäpäivää oli hän siellä istunut jonkun ystävänsä, tahi "pehtuorinsa" kanssa tupakoiden ja juoden olutta, vaikka nykyajan meijerien ankarat puhtauden säännöt eivät oikein taitaisi sellaista menettelyä hyväksyä.

Sen saman meijerin tähden oli Jopille sattunut ensimmäinen ankarampi riita emäntänsä kanssa, ja kun he kerran hyvään alkuun pääsivät, jatkui sitä sitten melkein yhtenä. Alma oli sattunut lähtemään kylään, johonkin etemmäs, ja oli pistänyt meijerinavaimen taskuunsa. Joppi sai sillä aikaa vieraita, eikä auttanut muu kuin särkeä lasi.

Siitä oli tullut sellainen tora, että Joppi teetti itselleen oman avaimen — ja jonkun aikaa kävi kaikki hyvin. Mutta sitten oli tullut uusi riita, kun Joppi oli särkenyt kerran Alman viinipullon sinne meijerin lattialle, ja silloin oli Alma teettänyt kokonaan uuden lukon, hyvin juonikkaalla avaimella. Vaan selvittiin siitäkin sentään ja lauhduttiin taas joksikuksi aikaa.

Tämä seikka olkoon sentähden ohimennen mainittu, että se oli ollut ensimmäinen kerta, kun he olivat kumpikin koko kiivaan luontonsa päävoimalla hyökänneet toistensa kimppuun, ja se oli tapahtunut heti toisena vuonna heidän häittänsä jälkeen. Ja alusta pitäen olikin kyllä voinut huomata, että heidän välilleen kerran oli puhkeava täysi sota, kun vaan sattuu joku tarpeeksi pätevä syy sen julistamiseen, sillä he olivat kärtyisiä kumpikin ja olivat jo useasti kiistelleet kovasti keskenään, kun oli mielipiteet jossain asiassa sattuneet olemaan eriäviä.

Ja oli seikkoja, joissa ne aina olivat eriäviä. Sillä vaikka he luonteeltaan molemmat olivat komeutta rakastavia ja yksimielisiä siitä, mitä talon ja heidän itsensä isoiseen ulkoasuun tuli, niin oli kummallakin sentään toistaan kohtaan sellainen mieli, että "kun sinä tuhlaat yksin kaikki, niin minulle ei jää mitään". Se oli jonkunlaista kateutta sen yhteisen komeuden alla, ja siitä riitti riitaa, kun kerran oli alkuun päästy.

Siihen sattui sitten vielä asioita, jotka antoivat emännälle aihetta yhä kiivaampiin kahakoihin Jopin kanssa, mutta myöskin sellaiset aseet käsiin, että hän niillä aina Jopin nolasi ja saattoi raivoon. Ja kun Joppi oli joutunut häviölle, läksi hän vihapäissään ajelemaan kylille ja juomaan retuamaan, jolloin Alma tavallisesti ajoi toisella hevosella jälestä ottamaan selkoa mihin se menee — ja tärväämään rahaa hänkin puolestaan, siinä tuumassa, että "kun sinä kerran, niin miks'en minäkin" — niinkuin toisensa

kiusalla kumpikin.

Oli kielitty Almalle, että siellä jossain mökissä vanhempainsa kanssa asui Iita niminen tyttö, joka Jopin nuorena miehenä ollessa oli ollut Hinkkalassa piikana, ja josta aikoinaan oli käynyt sellainen huhu, että Joppi oli aikonut hänet naida. — Taisi olla tuulesta temmattu se naimajuttu, mutta se oli varma asia, että yksinään ei Iita ollut Hinkkalasta lähtenyt, kun Joppi hänet kesken vuotta oli ajanut talostaan pois, ja kun hänen häpeänalaisena oli sitten pitänyt turvautua köyhäin vanhempainsa luokse asumaan, oli hän kohta sen jälkeen saanut pojan ja nauttinut vaivaishoidon apua. Kunnanesimies oli kyllä patistanut Iitaa käymään Hinkkalan Jopin kimppuun, mutta se oli jäänyt tekemättä, kun ei ollut todistajia, ja kun tyttö kerran maantiellä oli yhdyttänyt Jopin, ja pyytänyt pojalleen jotain elannon apua, oli Joppi ollut potkaista hänet ojaan.

Tästä Iitan jutusta oli emäntä saanut sellaisen valttiässän, joka aina sopi lyödä pöytään riidassa Jopin kanssa, ja oli hän sitä yhä kulumattomana käyttänyt jo kolme vuotta, sillä neljäs syksy on jo käsissä heidän naimisestaan.

* * * * *

On sateinen syyskuun päivä. Joppi on tullut kyliltä kotiin emännän mielestä taas liiaksi humalassa ja hukannut rahaa, jota häneltä usein "hukkui". Siitä on emäntä ruvennut löylyyttämään häntä vanhaan nuottiin. Joppi taas on suuttunut siitä, että Alma muka piti tarpeettoman kauvan neulojanaista töissään, tärväten hänen kanssaan niin paljon kahvia, ett'ei ennättänyt kuin tuomaan leiviskän toisensa perään. Molemmiin puolin väitellään ensin, sitten kiivastutaan yhä enemmän, syydetään haukkumasanoja toistensa silmille, ja lopulta potkaisee Alma oven auki ja huutaa Jopille:

— Mene ulos, sika — mene sinne huorasi tykö, sieltä kai sitä nytkin tulit kotiin tappelamaan. Teetä sille leninkiä — teetä silkistä — kyllä minä tulen omillani toimeen ja teen omani kanssa mitä tahdon.

— Ett'ei jo leukasikin väsy tuota samaa asiaa tuhansiin kertoihin jankuttamasta, sinä hassu vaivainen, sanoo vastaan Joppi. — Enkö ole sinulle sanonut, ett'ei minulla ole mitään tekemistä kenenkään naisen kanssa — ja nielkään tulimmaisoin helvetti koko hamesakin —

— Etkä sinä väsy minulle valehtelemasta. Ulos, roikko!

— Ne ne valehtelevat, jotka niitä kieliä —

— Ei säälliset ihmiset valehtele.

— Valehtelevatpa, jumal'avita, tiuskaa Joppi, käy tuolin selkälautaan kiinni, ja paiskaa lattiaan niin että jalka kätkee tuolista.

— Herra jumala, sitä hullua, kirkaisee Alma. — Tule Fiina sieltä kamarista joutuin hätiin, se särkee kaikki minun kauniit mööpelini, jotka itse olen ostanut.

— Nimitäpä yksikin säällinen ihminen, joka sen on sanonut, että minulla on leipäsusia, nimitä kerrankin yksi, hihkuu Joppi.

— Kyllä sinä pahat tekosi itsekin tiedät —

— No kun tiedän niin tiedän, se on hyvä se, sanoo Joppi ja rientää niin tulisesti kaapin luo, ettei Alma ehdi edes kaappaamaan avainta hänen kädestään, ja tempaa sieltä kaapin laatikosta tukon rahaa taskuunsa, viimeistä metsärahaa.

— Hevonen puihin, pehtoori, karjasee hän porstuassa.

Alma riitelee vastaan ja "pehtoori" on vähän epätietoinen, mutta Jopin komento on kova ja hänen kasvonsa mustuvat.

— "Punssi" valjaihinkin, huutaa hän toistain, kun näkee miehen epäröivän, ja tämän täytyy valjastaa sama hevonen, jonka juuri märkänä on päästänyt aseista. — Mutta onhan isäntää toteltava, ajattelee hän, muistaahan se niin usein palkitakin.

Joppi lyö oritta selkään, ja lähtee hihkaisten pihasta sellaisella voimalla, että säikäleet lentää portintolpasta ja rattaat kulkevat pitkän matkaa toisella pyörällä vaan. Hän heitäkseen koko painollaan yläpuolelle istuinta ja on vähällä pudota, kun pyörät taas ottavat äkkiä entisen tasapainonsa; ja kujasta kuuluu hänen kulotuksensa, että "isolla vaan sanoi Rannanjärvi, kun ajeli vieterillä — — —"

Mutta Alma riensi hengästyneenä sisään, alkoi kiireellä pukea päällensä ja käski voudin valjastaa toista hevosta, sillä hänen täytyy paikalla lähteä ottamaan selkoa, mihin se riiviö taas niin kovin humalaisena menee — hänen täytyy lähteä. — Pysyisi kotona, vaikka sitten joisikin kuoliaaksi kerran

itsensä, mutta kun aina pitää olla se kova kiihko kylään rahoja tuhlaamaan, torui hän vielä lähtiessään Fiinalle, neulojalle, joka melkein yhtenä oli Hoikkalassa emännän töissä. — Katso sinä nyt lapsia, lisäsi hän ovelta.

Vouti hymähteli ja katseli emännän jälkeen, mutta kun hän tuli porstuaan ja oli kääntymässä tuvan puolelle, kuiskasi Fiina salinoven raosta, että "tule tänne, täällä on vielä kahvi lämpimänä — —"

Niin, Hinkkalaisilla oli lapsia myös. Sillä vaikka he olivatkin olleet riitaisia, vallitsi heidän välillään sentään niin paljon sopua, että perhe oli lisääntynyt vahvasti ja oli yhä lisääntymässä. Viime vuonna se oli lisääntynyt kahdella yht'aikaa, leveäposkisia poikia molemmat, "oikeita papan poikia", oli Jopin tapa sanoa hyvällä päällä ollessaan joskus. Ne oleilivat vielä isoimman osan aikaansa kehdoissa piian hoidettavina, mutta kaksi vanhempaa, tyttö ja poika, teki jo hävitysretkiä pitkin huoneita, jättäen selviä merkkiä verkaisiin tuolinpäällystöihin, seinäpapereihin ja muihin arempiin kohtiin.

Emäntä tuli kotiin ensimmäisenä illalla. Saatuaan selvän, mihin Joppi oli ajanut, oli hän pyörtänyt ympäri. Tuttavissaan hän sentään oli käynyt, parilla kauppiaalla, värjärillä ja jahtivoudin matamia katsomassa, tutkaissut kylän kuulumiset ja tehnyt selvän Metsänkylän asioista, ostellut kangasta, kahvia, vehnäistä ja suuren pussin karamellia lapsille, sekä muuta talouden tarvetta, ja sitten lähtenyt vasta ajamaan kotiin.

Hän oli tiellä vakavasti päättänyt voittaa voudin puolelleen kahakoissaan Joppia vastaan, sillä siitä voi olla apua. — Mitä sen nytkään olisi tarvinnut hevosta valjastaa, eikä se raukka kumminkaan itse olisi sitä kyennyt tekemään, ajatteli hän, ja kutsui heti kotiin päästyään voudin yhteen seuraan saliin. Hän tarjosi sille konjakkiakin teen sekaan, ja toinen oli ylen myöntäväinen emännän esityksiin ja lupasi hyvää asiaa auttaa, mikä vaan hänen vallassaan olisi. Juteltiin hyvillä mielin kaikki, Fiina kolmantena, ja emäntä puhui kuulumisia kirkolta päin, lipeästi, sujuvasti, höystäen tapahtumia aina vähän oman kuvituksensa mukaisiksi.

Lapsille oli annettu koko karamellipussi omaan haltuunsa yht'aikaa. Ne olivat sen hajoittaneet salin lattialle ja leikkivät siinä suutaan massutellen ja heitellen toisiaan pyöreillä, tahmeilla makeispalluroilla, kunnes lopulta tuli riita, kummanko isompi puoli piti oleman.

— Älä tina tika vie minun taramelliäni, sanoi toinen ja kävi kynsin toisen käsiin kiinni, niin että veri lähti.

— Ai ai ai, toi Väinö on temmonen roitto, varattaa minulta ja repii, parkui toinen.

Äiti eroitti riitelijät, antaen tukkapölyä, mutta samassa hän nauroi ja sanoi:

— Oi voi niitä lapsia! Mikä pitää kaikkia suuhunkin tuoman. On niistäkin sentään jotain hauskuutta!

Mutta sillä aikaa on Joppi tullut huomaamatta kotiin. Hän on ollut niin humalassa, että on torkkunut pää polvien välissä rattailla, hevonen on kulkenut loppumatkan kävellen ja seisattunut tallin eteen. Siinä on Joppi herännyt, huomannut olevansa kotona, ja kömpinyt huoneeseen, jättäen hevosen siihen sille hyvälleen. Hän on kompuroinnut suoraa päätä saliin, kun on sieltä nähnyt tulen, ja hänen turtuneet, unenpöperöiset silmänsä ovat heti ovelta huomanneet, että joku mieshenkilö siellä istuu emännän ja neulojan kanssa perällä, pöydän ääressä. Hän alkaa heti ovensuussa sähistä ja pihistä kuin kissa ja lähentelee pöytää horjuen, poroisena, lakki silmillä, palttoo ja takki avonaisena, ja kasaa kaikki lattiamatot kulkiessaan.

— Jassoo, vai tällä tavalla — vai sitävarten minua käskettiin ovesta ulos — hääh! kähittää hän, hapuilee sormet narrillaan pöytää, tuijottaen epämääräisesti eteensä, saa pöytäliinasta kiinni ja vetäisee kaikki lattialle.

Alma saa kauheasti paraisten lampun käteensä ja se pelastuu.

Joppi tekisi tuhoja nyt, jos olisi vähänkään selvemmällä päällä, mutta hän on niin rentona, että hänet kolmen hengen voimalla viedään kiroamisestaan huolimatta porstuakamariin ja riisutaan siellä vuoteelle, johon hän pahaa märinätä pitäen ja kättään huitoen nukkuu.

Siksi tarkka oli kumminkin vielä hänen muistinsa, että hän aamulla muisti pehtoorinsa olleen emännän seurassa salissa, ja siitä hän sai hyvän syyn epäluuloon Almaa vastaan ja jonkunlaisen vastapainon hänen syytöksilleen. Ja kohmeloryppyjä ottaissaan hän sitä jo pisteli emännälle, josta eilinen riita jatkui taas.

Mutta voutia vastaan alkoi hän kaivella kaikellaisia syitä huolimattomuudesta ja muusta semmoisesta, ja pani lopulta hänet kesken vuotta palveluksestaan pois.

Voudin ei olisi ollut mitään pakkoa lähteä, kun ei suorastaan ollut mitään rikkonut, mutta kun Joppi

ylimielisenä maksoi hänelle koko vuoden palkan ja vielä lisän kanssa, niin lähti hän mielellään, ja Joppi hankki heti itselleen toisen voudin, akallisen miehen, ja pani palkkaa enemmän vielä kuin entiselle.

Sillä tavalla eletään ja torataan nyt Hinkkalassa, päivä kerrassaan, huomisesta huolimatta, vaivatta saaduilla rahoilla, eikä kumpikaan siinä humussa ole tullut ajatelleeksi millä tavalla saataisiin toista, jos ne kerran sattuisivat loppumaan.

9.

Kun joululähestyminen, viides jo heidän naimisissa ollessaan, alkaa Joppi vähitellen hyvittelä emäntäänsä, ja sopu — vaikka pakollinen — vallitsee aviopuolisoihin välillä taas jonkun aikaa. Sillä siinä joulun aattopäivinä pitää Jopin välttämättä päästä Tuomaanmarkkinoille Hämeenlinnaan, ja sitä varten on nyt Almaa hyvittelävä, että pääsisi rauhassa lähtemään — yksin, koettamaan onneaan taas ja tuomaan joulutarvetta. Joppi muistaa viimeisen markkinareisunsa: kun hän kotoa oli lähtenyt pahalla päällä, niin oli Alma ajaa kaanittanut perässä, ja silloin oli koko markkinalyhti ollut pilalla. Ja sellainen tapaus on kaikin mokomin vältettävä.

Hän koettaa nyt parastansa koko joulun edun, voittaaksensa Alman luottamuksen — vaikk'ei pitemmällekään, kunhan edes lähtöön saakka. Kova koettelemus se on ollut ja paljon vaatinut itsensäkieltämystä Jopilta, kun on täytynyt tyytyä Almaan ja kylästäkin lähteä jo puolihumalassa kotiin. On näet kuljettu kaikessa sovussa yhdessä tuttavien luona, käskemässä niitä Tapanina Hinkkalaan, jolloin vietetään Joosepin päiviä. Niitä on aina ennenkin Tapanina vietetty, vaikka Jooseppi oikeastaan on ennen joulua, mutta sentään selitetään tarkkaan nytkin mitä varten niin tapahtuu, sillä Jopin on mentävä kaupunkiin juuri samaan aikaan, ja ihmisillä yleensä on kullakin omat joulukiireensä kotonaan ennen pyhiä.

Joppi pääsi sillä kerralla lähtemään rauhassa eikä takaa-ajajaa kuulunut. Ja jotenkuten hyvässä tilassa hän saapui kotiin. Oli emännälleen ostanut uuden silkkisen leninkikankaan ja hienon karvalakin — sillä "se näyttää niin nopomaiselta sentään, että sinä liina päässä kuljet, niinkuin mitkä tahansa muutkin muijat", sanoi hän — "ja tämän leninkin, sen pitää olla Tapaniin valmiin".

— No nyt sinä Joppi oikein mies olit pitkistä ajoista —

— Enkö ole sitten aina ollut mies — onko ollut puutetta meillä?

— Ei, ei, en minä sitä senpuolesta sanonut, muuten vaan, kiirehti emäntä, ja oli niin hyvillään, että jo istui Jopin polvelle ja taputti hänen pulleaa, parransängestä poskeaan. — Tarvitsisitpa oikein saada puolikupposen kylmästä tultuasi, mutta ei täällä ole kotona enään mitään. Ota nyt omista tuomistasi, mutta pannaan ne sitten tarkkaan säästöön jouluksi.

— Mistä sitä nyt ottaa, kun ei linnalta saanutkaan mitään muuta, kuin holipompelia, sanoi Joppi.

— Mitä? Mitä se on?

— Jotain uutta lajia juomaa, vaan en minä siitä tykännyt, eikä oikeita tavaroita enään markkina-aikana saa. Mikä uusi lainpykälä lienee taas ihmisten harmiksi tekaistu.

— Mutta herra siunaa! huudahti Alma hätäntyneenä, nousten seisaalleen ja lyöden käsiään yhteen.
— Mikä meidät nyt perii, kun vieraat jo on kaikki kutsuttu?

— Ei taida olla hätää sentään, vastasi Joppi itsetietoisella äänenpainolla. Laittakoot he lakiaan vaan, kyllä rahalla saa sittenkin. Minä lähetin sieltä Helsinkiin pulloja ja rahan, ja aattona pitäisi tulla.

— No jumalankiitos! Minä jo hätäennyin, että jos sellainen häpeä olisi tullut — —

Aattona oli Joppi noutamassa joulukonjakit kotiin asemalta. Siellä oli makasiini puolillaan juhla-ainetta ja hakijoita paljon. Neljän kannun kori oli konjakkia Jopille ja kaksineuvoinen kori viiniä, vaimoväen tarpeeksi — suurin lähetys, mitä sillä kerralla kellekään oli tullut.

Mitä ennen joskus oli tavaralahetyksiä rautateitse Jopille saapunut, oli niihin aina ollut päällekirjoitettuna vaan "tilallinen", mutta nyt sattui sellainen ihme ja merkkitapaus hänen mielestään, että koppien päälle oli kirjoitettu "herra Jooseppi Hinkkala". Ja sama kauppias, joka juomat lähetti, oli ilman niitä vielä lähettänyt postissa kauniin kortin, onnentoivotuksen jouluksi, ja siinäkin oli päällä "herra".

Kun asemapäällikkö luukustansa postia jakaen huusi — "herra Hinkkala", niin oikein vavahteli Jopin

käsi, kasvoille lensi mielihyvän puna ja hän katsahdelti salaviihkaa ympärilleen, minkä vaikutuksen tämä tapaus tekisi muihin läsnäoleviin. — Häntäkin huudetaan jo julkisesti, joukon kuullen herraksi! Vaan miksikä ei — siinä kuin muitakin, monasti köyhempiäkin miehiä, ajatteli hän hyvillään, katsellen siinä sitä kaunista paperilappua. Oikein veti niskaa sankaan, kun hän väkijoukossa käveli edestakaisin odotushuoneen lattialla, ja silmä vilahteli väkiseltä peiliin, joka oli seinässä, pöydän yläpuolella.

Ja kun juna oli mennyt ja posti ja muut tavarat jaettu ulos, meni Joppi asemapäällikön puheille.

Sen miehen ylpeys oli Joppia aina ennen hänen asemalla käydessään suututtanut, kun se pää jäykkänä jakeli postia tai työnsi ihmisten käteen pilettejä siitä luukustaan, tahi junaa odotellessaan käveli sivulleen katsomatta asemasiltaa edestakaisin, kädet seljän takana, ja suorana kuin korento — juuri kuin muita ihmisiä ei olisi maailmassa ollutkaan.

Nyt astui Joppi rohkeasti konttooriin, vaikka ovelsa seisoi että "pääsy kielletty", ja kysyi saisiko "inspektorille" tarjota pienen joulunaukun — hyvää tavaraa. Ja kun se jäykkä herra paikalla oli suostuvainen ja kohteliaana tarjosi Jopille istuinta, ihastui Joppi ja huomasi paikalla, ett'ei se ylpeä olekaan, vaikka hän on luullut — se on miesten parhaita, kun vaan kerran jutteille sattuu.

Pullo avattiin ja ryyppyjä otettiin useampia, vaikka pehtoori jokaista ryyppyä ottaessaan naurahti ja sanoi, että "kun ei vaan tulisi liikaa". Joppi käski häntä kaikin mokomin tulemaan Tapanina heille, katsomaan kerran heidänkin taloa, ja tämä lupasi varmaan, kiitti ja puristeli Jopin kättä. Ja kun Joppi lopulta rupesi lähtöä tekemään, komensi se kohtelias herra asemamiehen kantamaan korit rekeen ja hyvin asettamaan, ett'eivät vaan millään muotoa särkyisi — ja sitten läksi Joppi pyrynä ajamaan kotiin päin, ylen tyytyväisenä siitä, että oli taas yksi tuttava lisää, pitäjän parhaita herroja.

Mutta kun hän pääsi Metsäkylän tienhaaraan, ei hän kääntynytäkään kotiin, vaan riipasi hevosensa menemään valtatieä suoraan eteenpäin, kirkonkylään. Siellä piti käydä vielä kutsuja uusimassa ja näyttämässä niitä muhkeita pullokoria, joissa oli päällekirjoitettuna "herra Hinkkala", ja avata vielä yksi "fin hvit cognac", ja tehdä hyvän ystäväin kanssa joulun alkajaisiksi muutamia kahvilökäreitä.

Kun hän sitten illalla saunaanmenon aikana ja emännän jo hankkiessa hakemaan, saapui re'essä maaten ja laulaa määrtäen kotipihaan, syttyi siitä taas riidan tuhakka, jota jatkettiin vaihtelevalla onnella koko joulu, melkein Tapanin iltaan, siihen saakka kun ensimmäisten vierasten kulkuset lasiporstuan eteen helähtivät.

Jopin oli nenänvarsi vähän ruvella ja Alman uusi silkkileninki oli sattunut repeämään helmasta, mutta kumpaistakin oli paikkailtu kiireessä parhaan mukaan, ja olikin onnistuttu siinä hämmästyttävän hyvin.

Molemmille tuli vierasten tultua aika kiire, ja kumpikin koetti paraansa mukaan ottaa niitä vastaan, iloisena ja kohteliaana.

Joppi seisoo portaalla paljain päin ja komentaa renkejä riisumaan hevosia ja viemään talliin, sekä varustamaan heiniä eteen. Ja kun joku sanoo tulijoista, että on siellä re'essä heiniä, ottaa Joppi siitä loukkaantuakseen ja sanoo että "on niitä meilläkin heiniä — ja mitä täällä metsäkylissä sitten muuta olisi". Hän nauraa rähättää hyvillä mielin ja johdattaa vieraita sisään katsomaan, että "jos sentään löytyisi jotain muutakin".

Kaikki ovat tulleet ketä on kutsuttu, ja on tullut vielä vallesmannikin rouvineen, vaikk'ei ole kutsuttukaan. On tullut vallan ehjästä paraastaan katsomaan, ajelemaan Tapania, kun on kuullut kuinka Hinkkalan talo on tullut komeaksi sitten hänen viime näkemänsä — hänellä kun ei vuosikausiin ole ollut itsellään mitään asiata sinne rauhaiseen Metsäkylään.

— Mikä mainio mies, ajattelee Joppi. — Mutta miks'eikä herrat tulisi, kun pitävät vertaisenaan — ja jos joskus olisi niiden kanssa ollut pientä riidan kaninaakin, niin leppyvät ne pian ja tulevat katsomaan, kun kuulevat, että on tullut tavaraa kotiin — hyvää helsinkiläistä. Herrat ovat sentään aina herroja!

Ja Alma on ihastuksissaan hänkin, että sitten viime Tapanin on taas tullut kaksi sellaista mahtimiestä heille lisää vieraisiksi, kuin vallesmanni ja inspehtoori rouvineen. Hän liikkuu kahisevassa leningissään, nauravalla suulla, ja huutaa toisinaan ovelta Joppia — "pappaa" — puheilleen ja kyselee tältä kahdenkesken, suurella luotolla, mitä milloinkin on tarjottava ja milloin totilaitokset sopii kuljettaa köykistä saliin.

Sitä hetkeä odottavatkin herrat innokkaina, heittäen vaanivia katseita oven puoleen aina kun siitä kuletaan, että milloinkä sieltä alkaisi kuulua se tuttu helinä, joka syntyy, kun tyhjä lasi tarjottimelle ahdettuina helähtelevät yhteen piian niitä kantaessa esiin — —

Se seikka illemmalla vähän ahdistaa Alman rintaa uuden silkkiliivin alla, kun pelkää Jopin tulevan

liaksi humalaan ja tekevän jonkun häpeän. Mutta kun hän huomaa joka miehen humaltuvan samalla mitalla ja näkee, kuinka herrat jo, Joppia olalle taputtaen ja syleillen kehuvat hänen hyviä toimiaan ja komeita rakennuksiaan, niin rauhoittuu hän, mieli muuttuu kokonaan ja hän oikein pitää Jopista taas, kun tämä niin miehevästi puhuu, nauraa ja levittelee käsiään, herrain keskellä lattialla teiskaten.

Ja kun Joppi käy porstuakamarista hakemassa lisää ainetta, niin Alma rientää sinne hänen peräänsä puhumaan siitä suuresta ilosta ja siitä yhteisestä voitosta, minkä he taas tänä iltana saavat. Molempain ajatukset sattuvat yhteen, kuin samaan naulaan. — Näkevätpä ne, että meilläkin eletään, niinkuin muuallakin paremmissa ihmisissä — vallesmannikin näkee ja inspehtoori — ja sitten on taas toistain niin mukava mennä niidenkin luo —

— Näitkö, kuinka katselivat sitäkin joulukorttia pöydällä sanoi Alma innostuneena.

— Kyllä sitä sopii katsella, sillä ei sitä lähetetä joka miehelle. Pitääkin tilata kuusi kannua yht'aikaa ennenkuin sellaisen saa — ja sitten on vielä "herra" siinä kufärtissä — —

— Ja hyvä oli, että otit niin paljon, kun siitä jo etukäteen tuhlasit, junkkari, sanoi Alma, ollen toruvinaan Joppia.

— Tiedänhän minä aina asiat oikein päin asettaa — tiedän mitä tarvitaan. Toimita nyt vettä lisää —

Miesten puhe totipöydässä kääntyy siihen suuntaan, mikä sillä hetkellä on päivän tärkein keskusteluaine: metsäkauppoihin.

Aika on muutamaan vuoteen muuttunut siksi, että melkein joka kolmas mies on metsäkauppias ja — harvaa poikkeusta lukuunottamatta — joka mies myö, kellä vaan metsää on. Kun tukkimetsät ovat harvenneet, on isketty kiinni pienempiin metsiin, ja näyttää siltä, kuin koko maailma olisi yht'äkkiä saanut sellaisen puu-aineen nälän, että sitä ori mahdoton tyydyttää. Kaikki se puree pieneksi vaan, mikä puun nimellistä on. Tuntuu aivan kuin sen hampaita olisi jollain tavalla alkanut syyhyttää, niin että sillä yhä piti olla jotain kovaa purtavaa — niinkuin seimenpurijalla hevosella. Ja maakauppiaat, rautatien virkamiehet, entiset tukkijunkkarit, ja joukossa monet talollisetkin — kaikki tekivät vaan kilvan metsäkauppoja ja jokainen koetti paisuttaa omaa kukkaroaan niin paljon kuin mahdollista, toinen paremmalla, toinen huonommalla onnella. Tehtiin halkoja, propsipuita, puolapuita, hollanninpölkkyjä, ja hilattiin loppuja metsiä senkin seitsemän nimisinä puuaineina rautatielle, joka nyt oli muuttunut siksi valtavaksi suoneksi, mitä myöten pienempi puutavara virtasi merenrantaan. Joku löytyi joukossa sentään, niinkuin esimerkiksi Joppi-Hinkkalan naapuri, joka möi metsäänsä varovasti, harvennellen ja perkkailien vaan, ja pysyi kovakorvaisena keinottelijain viettelyksille, mutta sellaiset miehet leimattiin kitsaiksi tyhmyreiksi, jotka mädättävät omaa tavaraansa; ja niitä pilkattiin.

Inspehtoori alkoi puhua siitä, mitenkä halot tänä syksynä ovat Helsingissä kallistuneet. — Taitaa tulla siitä, sanoi hän, että ne eivät läheltä saa, vai mikä lienee, mutta ei minun muistiini ole siellä niin paljon halkosylestä maksettu, kun jo kaksinkymmenin markoin maksavat. Kannattaisi jo melkein panna hirsiiä haloiksi.

— No ainakin paremmin kuin että niitä uittopuulaakille myö, sanoi joku toinen joukosta, sillä ne ovat vieneet tukit melkein ilmaiseen.

— Varsinkin puoleen hintaan, sanoi vallesmanni, kun eivät myöjät ole ymmärtäneet edes puitansa lukea, muuta kuin myöneet summassa vaan, heti ensi tarjoukseen. Mutta sillpä ovatkin nyt sahainomistajat uittoväyläin suissa miljonääriä ja moni entinen tukkijunkkari tekee nyt omin päin metsäkauppoja, niin että soi, vaikk'ei ollut penniä taskussa kun rupesi tukkia mittailemaan.

— Niinkuin tuo Alanderkin, sanoi asemapäällikkö. Tavallinen keksimies oli vaan ennen tukinuitossa, ja nyt on rikkaampi kuin meistä kukaan. Kulkee ympäri kuin kiljuva jalopeura, etsien kenenkä saisi vielä pettäöksensä. Se on tämän syksyn tehnyt halkokauppoja, saanut metsiä siitä aseman seutuvilta ja pistää kauniita voittoja taskuunsa. Taitaisi tehdä tuhoja, joll'en minä olisi ruvennut vähän nostamaan hintoja.

— Omilla rahoillaanko se Oskari jo tekee metsäkauppoja? kysäsi äkkiä Joppi, joka kaiken aikaa oli kuunnellut puhetta vallan hämmästyneen näköisenä.

— Omillaan tietysti.

— Ja minä olen ajatellut, että se yhä porilaiselle ostaa —

— Se antoi aikaa sitten palttua porilaiselle — jo viime kesänä, kun huomasi omat harjaksensa kyllin pitkiksi.

— Ohhoh! vai sillä tavalla se käykin. Enpä minä ole sattunut kuulemaan; mikä lempo, ett'ei se minun korvilleni ole ennen sattunut — hm — hm, ymähteli Joppi.

— Ei sitä tiedä vielä moni muukaan, sillä hän on niin kauan täälläpäin monissa pitäjissä tehnyt kauppaa puulaakin nimessä, ja saanut niin hyvän luoton, että kaupan luullaan vielä menevän entistä menoa. Minä tiedän asian ja olen ruvennut vähän kiusaamaan häntä. Siksi onkin Alander minulle suutuksissaan, kun olen joskus sattunut hänen tielleen kaupoissa, jutteli inspehtori.

— Niin tosiaankin. Sinustahan on tullut oikea halkopatruuna, sanoi vallesmanni. — Veteleekö se?

— Aina siitä vähän lisätuloa lähtee. Ja levereeraan minä muutakin puutavaraa.

— Mutta kuinka sinä ennätät?

— Pidän apulaista, joskus asemalla, joskus metsässä, kuinka sattuu. Eikä ole ollut tappion vaaraa minulla mitään vielä, kun olen toimitannut niin paljon valtiolle, ja se määrää hinnat jo vuotta ennen. — Onko Hinkkalalla vielä myödä metsää? kysyi hän, kääntyen Joppiin.

— Hm, onhan sitä. Kyllähän sitä on paljonkin vielä, mutta minä en taida myödä, vastasi Joppi aatoksissaan, ja vähällä piti, ett'ei hän siihen lisännyt, että "hakkuutan itse ja panen voitot omaan taskuuni", vaan sanomatta hän sen kumminkin jätti.

— Kannattaisiko täältä saakka? kysäsi hän, yhä kovin miettävän näköisenä.

— Miks'ei, vaan eihän tietysti kannata täällä sitä maksaa ajon vuoksi, kuin lähempänä rautatietä.

— Ei niin, tietystikään, mutisi Joppi, vaan ajatteli samassa, että kyllä minä sinun yskäsi ymmärrän. Ottaisit halvasta hyvin sinäkin, vaan etpä saakkaan.

Niin olivat herrat totipöydässä nykyisistä metsäkaupoista keskustelleet, ja Joppi oli kuunnellut tarkkana, äänettömänä melkein. Hän ei ollut vuosikauten enään, senjälkeen kuin viimeiset tukit aina seitsentuumaisiin saakka hänen metsästään oli joelle ajettu, ajatellut metsäkaupoista mitään, ei juuri sitä eikä tätä; mutta nyt alkoi uuden aatoksen kipinä hänessä kyteä.

Kamalalta tuntui ajatella, että olisikohan häntäkin tukkikaupoissa petetty. — Ei! sitä ei kestä ajatella, ja sen ajatuksen hän sillä kertaa tukautti heittämällä lasinsa pohjaan ja rientämällä uuden tekoon. Mutta toinen kylki siitä kipinästä rupesi sen sijaan hehkumaan yhä kovemmin vaan.

— Siitä pienestä mestästä hän voi nyt itse kiertää rahaa vielä vallan läämältä — ei myö kellekään, vaan hakkuuttaa itse. Se puoli ajatusta pyrki jo hulmahtamaan ilmielekkiin vielä samana iltana ja sotkemaan kaikki, muut toimet, mutta vierasten tähden täytyi sentään pakoittaa sitä pysymään alallaan, muistaa isännän velvollisuudet ja kehoittaa herroja tekemään yhä uusia laseja.

Mutta aamulla alkoi Joppi kokoilla ajatuksiaan uudelleen taas ja sai ne sille tolalle, jota myöten ne illalla olivat alkaneet luisua. Vaan nyt ne sotkeutuivat sekaisin, tuli toista ja toista vuoroin. Hän tuli tuskalliseksi, levottomaksi. Ei hän puhunut juuri mitään kellekään. Kulki kartanolla, kävi tallissa ja murahteli siellä kärtyisästi rengeille jotain, meni tupaan ja joi kaljaa, meni taas takaisin ulos ja kävi pakaritupaan, murjottaen yhä, ähkien ja pyyhkiellen otsaansa, työntäen lakkiaan korvalta toiselle.

— Joko ne viime talviset tukinlatvat tulivat kaikki kokoon? kysyi hän voudiltaan, tultuaan pakariin.

— Koossa ne ovat jo kaikki, vastasi vouti, mutta niitä on niin paljon, ett'ei niitä tänä talvena ehditä kotiin ajamaan, ja siellä on vielä sitäkin vanhempia, vaikka polttaisi koko kylä. Mutta jos navettaakin ruvetaan ajamaan —

— Ei niitä viimeisiä, niitä ehjempitä latvoja ajetaan kotiin, jatkoi Joppi omaa ajatustaan, keskeyttäen toisen puheen — poltetaan niitä vanhempia itse.

— Kyllä siellä on niitäkin, niinkuin siltaa.

— Hyvä että jäi edes latvat, mutisi Joppi ja läksi ulos taas.

Vouti ei oikein ymmärtänyt isännän tuumaa.

— Jokohan ovat taas riidelleet sen yötisen lystin päälle, ajatteli hän, kun niin näytti sekaantuneelta.

Ei maitannut ruokakaan Jopille oikein murkinaa syötäessä, vaikka oli hyviä kohmeloruokia kyllä, yötisiä jätteitä. — Voi totisesti sentään, kuinka ihmisen pitää oleman hullun, sanoi hän tuskallisella äänellä, laskien veitsen lautaselle ja käyden molemmin käsin päähänsä.

— No mikä sinun nyt tuli — mistä nyt niin äkkiä itsesi hulluksi huomaat, vai muitako tarkoitat? kysäsi ihmeissään emäntä, joka juuri oli puhua rupattanut, kuinka rouvat illalla melkein katein silmin olivat katselleet hänen uutta leninkiään, ja kiitellyt Fiinaa, joka sellaisella kiireellä sen sai niin mainion

hyvästi istumaan.

— Minun mielestäni olet tänä aamuna näyttänyt hyvin hiljaiselta ja viisaalta, sikseen kuin joskus ennen, vaikka yöllä sinä nukkuissasi kyllä pidit sellaista mehkaa tukeista ja haloista, että minua kamotti, jatkoi hän.

— Siinäpä se juuri on. Olen viime aikoina alkanut vähän epäillä, että jotain kieroutta siinä asiassa täytyy olla —

— Missä ihmeen asiassa — mitä hullutuksia sinä puhut?

— Sitä minä puhun, että olen antanut itseäni pettää — ja nyt vasta huomaan sen. Hohhoo! Hullu, joka antaa narrata itseään! — Jälempänä sitä aina viisastuu, vaikka oikeastaan pitäisi olla viisas vähän ennemmin. — Kyllä osasi se Oskarikin peijata, roisto — enmä paremminkaan tule ja sano — ja minä vielä viime talvena pidin miestä parhaana ystävänä.

— Oletko antanut Oskarin taas pelata itseltäsi? Sitähän olen sinulle aina laulanut, että juot joka matkalla liiaksi ja ryhdyt peliin — ja tuhlaat kaikki rahat. Ajattelepa, jos loppuisivat, niin mikä meidät sitten ottaa?

— Ei lopu, metsä kasvaa maatessakin, ja ne ovat pieniä meillä korttihäviöt. Mutta ne ovat pettäneet, sikamaisesti petkuttaneet minua, Oskari ja koko puulaaki. Vallesmanni juuri sanoi illalla, että puolesta hinnasta ne ovat vieneet ihmisten metsät ja tulleet miljunäreiksi, ja nyt on Oskarillakin jo niin paljon koossa, että omillaan metsäkauppoja tekee, voittaen yhä lisää vaan. Jo minä jotain sellaista olen aavistanut — ja kuullut huhuiltavankin, mutta illalla sen vasta kuulin oikein mieheltä, joka asian tietää. Miks'ei vallesmanni tietäisi, mitä ne niistä ovat itse saaneet, vaikk'ei me tiedetä. Kyllä se poika tietää. — Voi totisesti, voi! Aattelepa, kun olisi täyden hinnan saanut, niin olisi puolta enemmän rahaa, tahi toinen puoli tukkia jälellä! Ja siitä kelpaisi reväistä, koska kuuluu puutavara niin kallistuvan.

— Vasta aika katua. Miksi möit halvasta?

— Miksi möit — kas se on viisas kysymys! Miksi möit! Saakeli! Tiesinkö minä silloin halvasta myöväni, ja myöä minun täytyi, niinkuin itsekin ymmärrät. Talo oli korjattava, ja monta muuta välttämätöntä menoa, vallan välttämätöntä, jos tahdotaan ihmisiksi elää. — Ei tässä ole tuhlettua, elä sanokaan sitä. — Vai olisiko sinusta haus Kempaa asua mädissä huonerähjissä, niinkuin naapurit tuossa, ett'ei tiedä mitä seinää milloinkin pöngittäisi, tahi millä hetkellä löytäisi itsensä satimesta —

— Jumala varjeltoon, johan minä häpeisin silmät päästäni, sanoi Alma, jonka mielestä Joppi siinä asiassa puhui vallan viisaasti.

— Tai olisiko se ollut parempi — jatkoi Joppi — että minä olisin kävellä nahjustanut tallukoissa ja paikatassa takissa sontakuorman perässä — ja olisitko sinä tahtonut vähentää piikoja, säästääkseen muutamia markkoja vuodessa, ja kulkea itse navetassa kintut sonnassa, niin että olisimme haisseet samalle sonnalle molemmat —

— Hyi, mitä puhut! Silloin minä en olisi tähän taloon tullut.

— Siinäpä se. Enkä minä olisi liioin sinua tänne tuonut, joll'ei talo olisi ollut kunnossa — ja siihen minä tietysti jo tarvitsin rahaa ennen sinun tuloasi — ja nyt sinä tuumaat, että miksikä möit.

— Niin minkätähden annoit mennä halvasta? Olisit muilta kysellyt.

— Ja muut olivat sitten viisaita! Yhtä tyhmiä ovat nytkin vielä useat — ja se onkin hyvä juuri, etteivät kaikki viisastu yhtä haavaa tässä maailmassa. Se on riivatun hyvä ja lysti asia se. Sen se on onni, joka pääsee herrain joukkoon, ja kuulee niiltä aina ennen muita monta hyvää seikkaa.

Joppi alkoi tulla paremmalle päälle ajatellessaan, että juuri se monen tietämättömyys asioista vielä, se tyhmyys, joka hänenkin ennen petti, nyt voi koitua hänelle hyödyksi.

— Minä tiedän jotain nyt, jatkoi hän iloisemmin. — Joppi tietää jotain, eikä hellitä, ennenkuin ovat tulleet omat häviöt takaisin, kaksinkerroin — ja hän löi kämmentä pöydän syrjään. — Entistä rahaa on vielä paljon, omasta metsästä tulee lisää, minä alan tehdä kauppoja niillä ja voitaa — piru ollakseen, minä voitaa, koska voittavat muutkin, ja kannattaa vielä apulaista pitää.

Hän nousi ylös ja alkoi kävellä edestakaisin lattialla, kädet selän takana, juuri niinkuin oli nähnyt inspehtorin tekevän asemasillalla.

— Ei tarvitse Tukki-Oskarin luulla, että hän on ainoa, joka ymmärtää metsäkauppoja tehdä, eikä kenenkään muunkaan. Kyllä minä niille näytän vielä. Hoo! täällä löytyy myös jotain täällä kallossa, kun

vaan liikkeelle päästetään, ja Hinkkalan Joppi pystyy aina siihen, kuin toinenkin mies. — Korjata voitot omaan taskuunsa, sehän on kaikkein helpoin asia! Tulimmaisat tuhat, ett'ei ole pitänyt ennen huomata!

— Aiotko sinä nyt sitten ruveta tekemään metsäkauppoja, vai mitä sinä intoilet? kysyi Alma.

— Paikalla! sanoi Joppi, polkien jalkaansa. — Nyt sitä koettaa pitää, jos koettaa — takoa kun rauta vielä on kuuma, sillä vuoden päästä voivat kallistaa metsiänsä —

— Mutta jos pettävät sinua taas? Etköhän tyydy omiisi ja anna olla —

— Voi tyhmyyttä, sanoi Joppi, ja naurahti halveksivasti. — Mutta mitä akat ymmärtää!

— Ymmärtää ne niin paljon, että antavat miesten tuhлата ja juoda rahansa, iski Alma närkkäästi Jopin pistokseen.

— Akka, elä rakenna riitaa nyt, sanoi Joppi ankarana, nyt on aatokseni tärkeämmillä aloilla. Kuinka minua kukaan voi pettää, kun minä itse ostan? Minä ostan itse nyt, enkä myö, kuuletko sinä. Juuri minä itse — hän löi kämmenellään rintaansa — ja petän myöjiä, puhtaasti vallan, koska on itseänikin petetty. Sinun muutama tuhantesi on pian takaisin saatu. Ja yhä kävellen lattialla, jatkoi hän kasvavalla innolla, kuinka hän muutaman vuoden päästä on voittanut suuria summia ja on sitten vasta oikein rikas. Ja kun oikein hyvin käy, niin he vielä muuttavat Helsinkiin — jota joskus ennenkin on tuumailtu — ostavat sieltä talon, niinkuin joku muukin on tehnyt, ja jättävät koko tämän maan roskan — tai pitää Joppi tämän talon jahtimainaan — Niillä tuumillaan sai Joppi emäntänsäkin lopulta innostumaan asiaansa niin, että hän unohti omat perurahansa, ja he sovinnossa tuumailivat, että on sitä rahaa, mikä heillä vielä on jäljellä, ajoissa koetettava kartuttaa.

10.

Joppi hakkauttaa samana talvena vielä haloiksi kaikki kuivat tukin latvat, ja pystyvä metsää ensi talven varaksi.

Halkoja lähtee vahvasti, sillä pieni metsä on paikoin aika sakeaa, ja Hinkkalan mäet Teuron kulmalla alkavat tulla lakeiksi. Sinne jää vaan havuja ja risuja maantäydeltä, tuhanteen ristiin, ja pystyyn tuulen leikkikepiksi joku vaivainen puunlima, jota hakkaajat eivät viitsi pinoonsa pätkiä. Joppi riennättää hakkuuta tulisella kiireellä, että saisi sinä talvena vielä lisää rahoja tehdäkseen metsäkauppoja muiden kanssa. Ja kun lunta on paljon, lisää hän maksua halkosyleltä ja saa mielihyväkseen miehiä siirtymään Oskarinkin hakkuilta rautatienpuolella omaan metsäänsä. Hän johtaa itse hakkuutöitä ja ostaa kauppiaalta taskukirjan ja keltaisen mittapuikon, käy joka lau'antai mittaamassa puut ja maksaa miehille muhkeana palkan — eikä riitele kaikista pikkuseikoista ja vajavuuksista hakkaajien kanssa, niinkuin muut kuuluivat tekevän.

Kirkolla ajaa hän särkemässä rahaa, setelin toisensa perään, sillä pientä rahaa pitää olla paljon hakkaajille. Ja kun on lanttia ja pientä hopeata sekaisin vaan housuntaskussa, on sieltä niin mukava nyppäillä niitä, kun toisinaan satutaan lyömään nakkia kievarin kamarissa. Ei siinä tarvitse pitää erittäin tarkkaa laskua, kun on tasku täynnä; sieltä ottaa vaan ja sinne työntää, että helähtää, jos on voittanut.

Omat hevoset ovat halkojen ajossa ja palkkahevosia paljon. Ajo tuli kyllä kalliiksi pitkän matkan vuoksi, mutta lasi Joppi siitä sentään tulevan hintaa puillekin — ja olihan omillekin hevosille hyvä ansio.

Kun oli osa ajettu, läksi hän niitä itse kauppaamaan Helsinkiin, perehtyäkseen halkokauppoihin.

Mutta siellä tingittiin hintaa alhaalle, kun huomattiin halot sinistyneiksi, maasta hakatuiksi, ja lopulta piti siihen jättää, mitä kaupunkilainen maksoi. Useita päiviä hän niitä siellä möi, mutta ei hän oikein saanut selkoa, paljonko niistä jäi omaan kukkaroon syleltä, kun rahoja tuli iltasella kaupungilla kulkeissa liikutelluksi. — Kyllä niistä sentään jotain tuli hyötyäkin, päätteli hän — ja olishan ne latvapuut kumminkin mädänneet maassakin. — Mutta älähän huoli, tuumi hän, kun hän ensi talvena alkaa lappaa niitä hyviä halkoja sieltä! Nytkin saivat hyvistä haloista toiset usean markan syleltä enemmän.

Hän ajattaa sentään samana talvena kuivashalot kaikki, tekee useoita Helsingin matkoja, ja tuo tavarata kotiin joka matkalla, kaikkea, mitä syntinen sielu tarvitsee — ja paljonhan sitä tarvitsee, kun vaan on millä saa.

Kaupunkilaisen, jonkun puukauppiaan, olisi kyllä voinut saada niitä myömään, vaan kun niitä ei vielä

senkään enempää ollut, möi ne vähät itsekin. Ja oli niin hauskaa muutenkin aina istua lököttää junassa ja jutella toisten matkustajain kanssa — niitä kun aina tuli jutteille, kysyen, että "mihinkä herra matkustaa"?

Mutta tulevan talven varaksi hän jo tinkaili myöjää, tahi suoraa ostajaa, kun hän rupeaa lähettämään suuria summia "alas", niinkuin hän oli oppinut kaupunkilaisiksi sanomaan. Ja niitä löytyi kumpaakin lajia vaikka kuinka paljon — hävinneitä maamiehiä enimmäkseen, jotka koettelivat onneaan kaupungissa — ja oli sanottu Jopille, että antaa tulla "alas" vaan, vaikka tuhansia syliä, kyllä siellä kelpaa, sillä puute on ollut hyvistä puista tämänkin talven.

Siitä sai Joppi uutta intoa yhä ja pani palstaa lakeaksi ojalta aikain kotiin päin, minkä ennätti. Ja hän ajeli siellä metsässä tehden laskujaan ja summaillen, kuinka monta syltä kustakin mäestä tai korven poukamasta oli tullut, kun piti saada tarkka selko siitä, että muilta ostaissaan sitten tietäisi varmaan, mitä kulloinkin kannattaisi luvata. Sillä ostamaan hän rupeaa nyt, ei hakkuuta omaa metsää kotopuolelta enään, se kun on liian kaukana ja kun tarvitsee sentään vähän itsekin; ja joka Helsingin matkan perästä se ostohalu tulistuu.

Vaan samassa suhteessa kasvaa myös vastustus hänen kauppatuumilleen.

Siellä alkoi keväämmällä useampia miehiä kulkea samoilla asioilla, Tukki-Oskari etupäässä, ja he kävivät kaikki halkometsät Teuron ojaa pitkin Isoltajoelta aina Kilpisuohon saakka, haluten niin suuria metsälohkoja kuin mahdollista. Ja mihin vaan Joppi meni, oli siellä hänen edellään jo käynyt kaupanhierojia, vaikka kaikkialla olivat kaupat vielä auki. Näytti siltä, kuin he vaan varustaisivat itseään, ja sitten yhdellä iskulla ottaisivat kaikki, koko paikkakunnan paljaaksi.

Muutamalla talolla — kirkonkylän metsätaloja — oli ihan ojan rannassa lohko, viisikymmentä tynnörinalaa laajuudelleen, ja sitä mielivät ostajat erityisesti. Oskari oli isännälle tarjonnut viisituhatta markkaa siitä, kun saa puhtaaksi hakata, mutta isäntä vaati kuusituhatta ja joka kymmenen sylen päähän yhden siemenpuun pystyyn, kuuden tuumaisia puita. Tämän sai Joppi tietää, kun oli käynyt isännän puheilla hänkin kyselemässä, eikö tämä möisi sitä hänelle, ja isäntä oli sanonut, että on sellainen ja sellainen tarjous siitä jo tehty. Joppi ajattelemaan, että nyt on otollinen hetki iskeä kiinni. Hän tietää nipistä nappiin, että silloin, kun ne pojat tarjoovat viisituhatta, on metsä kymmenen arvoinen, ja ne siemenpuut eivät paljoa merkitse. Se metsä on otettava heti, tuumi hän, ennenkuin ne ehtivät, ja maksettava mitä isäntä hakee. Kaksituhatta voi hän maksaa paikalla, sillä niin paljon riittää rahoista vielä hyvin, ja lopun hakattua sitten. Ja hän tekee tarkkoja laskuja. Kyllä nyt puut nousevat hinnoissa varmaan, kun niillä on sellainen into ostoan. — Mutta luulevatkohan niin salaa kauppoja tekevänsä, ett'ei Joppi saisi urkituksi ja vetäisi nenästä, tuumii hän, ja menee toistain isännän luo.

— Vai että sinäkin rupesit ihan tosissasi metsäkauppiaksi?
Huomasitko omista myynneistäsi, että se kannattaa? kysyi isäntä, vanha kuiva ukko, pistäen tupakkaa piippuunsa ja tarjoten pussia Jopille.

Jopilla ei ollut piippua — eikä hän piippua pokakaan, se ry'ittää niin pahasti, sanoo hän, ja virittää itseltänsä paperossin.

— Ei häntä niin tarkimmilleen vielä tiedä, kuinka hyvin se kannattaa, mutta sen tiedän varmaan, että paremman koron siitä rahoilleen saa, kuin pankissa, kun vaan vähän vaivaa näkee. Ja aikaa on minulla kyllä.

— Soo, entä talon toimet? kysäsee isäntä.

— Ne menee kuin tupakka, minulla on hyvä pehtoori nyt, sanoi Joppi.

— Soo'o!

— Enkä minä itse voisi työmailla kulkeakaan, on ilmestynyt sellaista ahdistusta ja leiniäkin.

— Mutta oletpa lihava ja vankan näköinen.

— Mutta ei ole terveys sentään hyvä.

— Niin, ei siitä liiasta lihastakaan ole. Minä olen aina ollut tällainen tikku. Ei minussa liha paina, mutta kyllä luo sentään luistaa vielä koko lailla. Syksyllä vielä niitin kauraa poikain kanssa kilpaa ja kävin riihillä.

Miesparka! tuumi Joppi itsekseen, ja on metsää yllinkyllin ja iso talo.

— Tuliko teille paljon kauron viimesyöksynä? kysyi isäntä,

— En minä niitä muista, mitä lie tullut, vastasi Joppi, alkaen tuskastua ukon monista joutavista kysymyksistä.

— Soo! Meillä pojat pistää aina muistiin. On talvella sitten niin hyvä kuluttaa.

Ukko oli kyllä kuullut yhtä ja toista Jopin talonpidosta, mutta häntä sentään huvitti kysellä häneltä itseltään jotakin.

— No kuinka sen kaupan kanssa sitten tehdään? kysyi Joppi, keskeyttäen isännän enemmän kyselemiset.

— Jaa, mitä minun sillä väliä on kelle myön, kun vaan rahat saan. Ja jaksanethan sinäkin tuon ostaa?

— Ei sitten kukaan, jollen minä.

— Niin, olethan saanut rahoja paljon, ja tuumaat nyt käyttää niitä. Viisi ja puoli ne panivat viimeiseksi hinnaksi ja ne siemenpuut pystyyn, mutta en minä sellaista metsää anna alle kuuden. Jo minä lupasin siemenpuut korvesta sentään heittääkin, kun meidän vanhin poika puhukselee sitä ojittaakseen, jos metsä hakataan, mutta mäkiin pitää jättää. Silleen se kauppa sitten jäi, ja lupailivat lähteä vielä muualta kuulemaan. Vaan pantiin siihen kahden viikon odotus, että jos puoli tai toinen muuttaisi päätänsä. — Mikähän ostointo niillä nyt on?

Joppi oli kyllä sen innon tietävinään, ja senkin, että vielä ne maksavat kuusituhatta täyteen ukolle, jos ennättävät. Mutta Oskari on häntä jo tarpeeksi pettänyt, hän antaa vastavuoroa nyt — jos vaan saa sen ukko-kyyhkysen suostumaan siihen, että odottaa enempiä rahoja ensi talveen.

— Tiesi heidän intonsa, vastasi Joppi vaan lyhyeen. Mutta tekaistaan me nyt kauppa valmiiksi että paukahtaa, niin pääsette pitemmistä tuumimisista. Minä maksan sen kuusituhatta täyteen ja jätän mäkiin ne ainaiset siemenpuunne, vaikka tuskinpa niistä mitään hyötyä mahtaa olla.

— Soo, ei taida olla, sanoi isäntä, mutta ovat vaari minua viisaammat niin sanoneet, niin joutavathan jäädä.

— Jätetään, jätetään herrantähden, sanoo Joppi, jota isännän venyttäminen alkaa yhä enemmän tuskastuttaa. — Mutta ettehan te tietysti vaadi koko rahaa yht'aikaa?

— Enhän minä, paitse hakkuun mukaan. Kaksi tuhatta vaadin heti nyt ja kontrahti tehdään kahdeksi vuodeksi, tästä lukien.

Mainio kauppa! tuumi Joppi. Välikirja teetettiin ja siihen vaati ukko kahden markan sakon jokaisesta luvattomasta puusta, mikä kaadettaisi.

— Vanhuuttaan se on hassahtanut, sanoi Joppi kirjan tekijälle, vaan olkoon hänen tahtonsa.

Ja nyt oli Joppi täysi metsäpatruuna ja nyt hän oli paikkaava kaiken sen vahingon, mitä itse oli puulaakilta kärsinyt.

Hän pani keväällä vielä alkuun hakkauksen ostometsässään ja oli Oskaria ja hänen miehiään kohtaan niin koppava, ett'ei hyvää päivää tehnyt vastaan sattuessa.

Mutta Oskari, kuultuaan Jopin metsäkaupan, oli he sanonut, että "nyt sen miesparan kävi hullusti kumminkin. Mihinkä se ne puut siitä hinnasta panee? — Löi se nyt poroon kouransa, mutta lyököön, koska yrittää meille kiusaa tehdä" —

Sillä siinä metsäkaupassa oli toinen mutka, joka todella tulikin turmioksi Jopille. Mutta siitä ei tiennyt vielä kukaan elävä henki mitään, paitse Oskari ja pari kolme rahamiestä, jotka yhdessä hommasivat tiilitehdasta rautatien varteen, eräälle etempänä olevalle asemalle, mihin soveltui uitto Teurosta. He voivat saada sinne tiilipuut kulkemaan tavattoman halvalla jokea pitkin, ja sen vuoksi sopi heidän tarjota paljota enemmän kuin muussa tapauksessa, ja olivat sen tehneetkin, säilyttääkseen ne metsät itselleen muilta ostajilta. Vaan ennenkuin he rupesivat tuumaansa toteuttamaan, tahtoivat he ottaa tarkan selvän siitä, kuinka kauvaksi aikaa sen hyvän uiton varrella tiilipuita riittäisi, ja miten pitkältä saisivat hakkuu-aikaa siellä.

* * * * *

Keväällä oli Joppi vielä saanut viimeisistä puistaan niin paljon rahaa, että hyvästikin eläen riitti kesän ylitse, eikä sitä oltu säästeltykään, kun toista oli niin paljon toivossa.

Mutta syksyn tullen muuttuivat asiat kummallisen äkkiä aivan toiseksi, kuin mitä Joppi oli osannut aavistaa. Hän huomasi kauhukseen, ett'ei metsänosto käykään niin helposti laatuun, kuin sen myynti, ja

jota pitemmälle syksy kului, sitä enemmän helmeili ahdistuksen hiki hänen otsallaan. Hänen iloisuutensa ja huolettomuutensa oli kadonnut kuin pyyhkäisemällä, ja kaikessa siinä harmissa Alma häntä vielä yhtenäen torui ja soimaili.

Ja koko tämä pula, tämä hyvien toiveiden odottamaton ja äkkinäinen käänne tuli siitä, että halot olivat kovissa hinnoissa, vaan ei kuulunut lunta, että olisi saanut metsistä ulos, ja huhuja kulki, että kun lumen sataa, niin ne varmaan halpenevat. Ja toinen pulma oli siinä, että jos luntakin tulee lopulta, niin paljonko niitä omilla hevosilla ajaa, kun ei ollut rahaa muilla ajattaa. Raha oli metsässä kiinni. Ei voinut jatkaa keväällä aloitettua hakkuutakaan ostometsässä nyt, kun juuri olisi ollut paras aika hakata. Siellä lähempänä asemaa koluuttavat rattailta halkoja rautatielle ja kiertävät rahaa! — "Vaan saako näistä meidän mäistä sitten", tuskittelee Joppi, ja se on tuskaa tuskan päälle.

Jo hän teki uhissaan senkin yrityksen, mutta särki kahdet rattaat ja yhdeltä hevoselta taittui jalka, niin että se piti nuijata ja kuopata Teuron korpeen.

Tämä alkaa nyt Jopista olla vallan käsittämätöntä. Niin hyvät toiveet, ja nyt ne menevät jo myttyyn.

Hän istuu eräänä aamuna vuoteen laidalla ja vanuttelee pörröisessä päässään asiain nykyistä tilaa. Ei ole viitsinyt vielä vetää edes housuja jalkaansa, tuumii siinä vaan, rykii, syljeskelee ja kynsii niskaansa. Ennen niin reima Joppi on nyt vallan saamaton. Ei ole tullut käydyksi enään kylilläkään moneen päivään. Kahvikin on taas lopussa, ja yhden kerran on jo pitänyt ottaa kauppiaalta velaksi.

Alma äkäilee, että on haljeta.

— Lähde nyt johonkin siitä, kötys, tiuskasee hän, heittäen housut Jopin silmille. Viisituhatta toin taloon tuhlataksesi, etkä viitsi sinä nyt edes sen vertaa, että toisit kahvia kotiin. Jo minä häpeän piikojakin, kun pitää aamukahvitta olla.

— Hae niillä tuhansillasi itse nyt, kyllä niillä pitäisi yhden aamukahvin saaman!

— Hae! Hullu, mitä puhut! Sinun suustasiko?

— Vaikka sieltäkin sitten, mutta jätä minut rauhaan, sanoo kovin tuskastuneena Joppi. — Ja eikö ole tuhlattu minun rahaani, enemmän paljo, jos sinä sen siksi otat. Mutta minulla on sentään vielä jäljelläkin, eikä sinulla vaivaisella ole mitään muuta kuin se hävytön suusi.

— Sinulla —

— On talo ja tavarat, ja rahaa metsissä kiinni yli sinun ymmärryksesi.

— Ota sieltä sitten! Hevosen raatoja, ja särkyneitä rattaita!

— Ka, ka, sitä kiukkua! — Kyllä minä otankin, mutta anna helvetissä sen verran rauhaa, että saan edes tuumia, mistä nuorasta ensiksi nykäsen.

— Sinun vielä piti niihin metsäkauppoihin ruveta, ääliöimen.

— Ja sinun piti olla samaa mieltä silloin, viisaan muka! — Vielä niistä selvittää, kun ehditään, mutta tämä syksy on kirottu. Koettavat ne nyt tehdä kiusaa minulle Jumala ja ihmiset, mutta minä en sitä pitemmälle kärsi, en päivääkään. Talo on minun ja auttakoon se nyt isäntäänsä tällä kertaa pulasta, ei sen ole sitä vielä tarvinnut tehdäkään.

— Kahvia sinun saada pitää, vaikka siinä uisit.

— Ethän vaan aikone myöä taloa hassutuksiisi? hätäili Alma.

Mutta Jopilta ei saanut sanaakaan enään. Hän oli vaiti vallan toisen kiusaksi, puki kiireellä päälleen ja läksi kylään.

Hän ajoi kirkolle, Nuurperille, ja alkoi tälle kautta rantain ja kovin nolona puhua nykyistä pulaansa. — Kaikki kävisi muuten hyvin, mutta tämä pitkä, lumeton syksy tekee suurimman kiusan. Hänellä on niin ja niin monen tuhannen puut hakattuna ja on hakkaamattakin paljon, vaan tämä satunnainen rahapula estää nyt kaikki toimet. Ja kaikki tuumansa ja toimensa uskoi hän tarkimmilleen kauppiaille.

— Puutavaraa tarvitaan nyt Helsingissä joka lajia, se tekee kauppansa siellä, kun vaan sitä sinne saa, sanoi hän.

— Ja alkavat jo käydä itsekin sitä ostelemassa täältä mailta. Hyvä merkki, että on niillä tarve, myönsi kauppamies.

Ja Joppi mielestään tekee mainiot kaupat vieläkin, kun vaan tämän pienen pulan pääsisi oheamaan; eikä tätäkään olisi, joll'ei puulaaki häntä ensin olisi päässyt petteämään. Mutta jos nyt veli Nuurperi auttaisi häntä, niin hän panisi vaikka talonsa panttiin. — On siinä taloa — ei ole koko pitäjässä montakaan muhkeampaa, vaan on sen laitos vienyt rahaakin —

Kauppias myöntää kaikki olevan totta, eikä pidä ollenkaan ihmeenä, että Jopilta talonsa korjaus on vienyt paljon rahaa, sillä ei ne hävinneet talot ole niin helpolla korjattavia. Sekin on hänen mielestään totta vallan, että puulaaki oli liian halvalla saanut Jopin tukkimetsän, mutta ei se asia ollut enään autettavissa muulla, kuin juuri sillä vallan viisaalla tuumalla, jonka Joppi nyt oli keksinyt, että mittaa samalla mitalla takaisin, millä itsekin oli saanut. Tekee kauppoja ja ansaitsee niillä, sillä kauppa se on, joka sittenkin vetelee, eikä maanpito, kun vaan oikein ymmärtää kauppaa tehdä. Ja mitä siihen nykyiseen rahapulaan tulee, niin se ei saa tehdä keskeytystä asiain hyvässä juoksussa. Hän kyllä auttaa.

Joppi ihastuu kauppiaan hyvästä puheesta, ja lupaa maksaa takaisin heti talvella, kun vaan saa.

Vaan kauppias ei sano olevan mitään kiirettä, jos Joppi varmuuden vuoksi talonsa intekkiin panee. Ja hänen mielestään on selvintä, että Joppi ottaa heti isomman summan, niin voi paremmin puuliikettään jatkaa, ett'ei siihen taas satu tällaista seisautusta.

Kaikki on erinomaisen viisasta tuumaa Jopin mielestä, ja kun kerran on helppo saanti, niin helppo, ett'ei tarvitse kuin nimensä piirtää, ottaa hän kuusituhatta markkaa että rymähtää, ja antaa taloonsa kiinnityksen. — Kaikki tulee käymään hänen mielestään hyvin nyt, eikä hän voi kylliksi kiittää sitä hyvää veljeä Nuurperia tästä auttavaisuudesta.

Kauppias aavisti kyllä, mihin suuntaan Jopin asiat nyt jo olivat menossa, mutta hänestä se oli yhdentekevä, kun tiesi, että Hinkkalan talosta joka hetki saa kuusituhatta markkaa siinä löytyvien hyvien tekomaitten vuoksi — sillä löytyi niitä sellaisiakin miehiä, jotka rakastivat maata raivata — ja niin antoi hän täydellä luotolla Jopille rahat. Ja kuka tahansa olisi antanut samoin aivan, ensimmäistä kiinnitystä ja hyvää korkoa vastaan, saati kauppiamies, joka kaiken muun lisäksi tiesi vielä, että jommoinenkin osa niitä samoja rahoja oli heruva hänelle itselleen takaisin taas heidän keskinäisissä kaupoissaan.

Nyt alkaa Joppi touhuta uudella innolla. Hän ostaa metsää lisää — hyvissä ajoissa, tuumii hän — ajattaa puita lumen tultua kovalla voimalla, ja kun liike on levinyt näin suurenmoiseksi, ottaa hän itselleen apumiehen, "vartesmannin". Itse ajalee hän juoksijallaan vaan metsissä, pukkiireellä ja renki takana — ja jakelee rahoja, joita kehuu olevan niin, että niillä vaikka talonsa vuoraisi. Hän käy kilpa-ajoissakin Hämeenlinnassa, vaan kun ei saa palkintoa, ajaa Mikkelin markkinoille ostamaan parempaa juoksijaa yhä.

Koko talvi menee yhdessä humussa. Kestiä pidetään ja kesteissä käydään, yhdessä ja yksittäin.

Almakin on leppyisämpi ja luulee asiain menevän hyvin, kun ei puutosta huomaa, vaikka kovin kiukuissaan hän oli ensin ollut, kuultuaan Jopin lainan oton. Ja tavallinen tervetulijais-kähäkkä sentään aina käydään Jopin tullessa humalassa kotiin puunmittauksilta tahi kaupunkimatkoilta.

Rahaa tulee ja toista menee, eikä Joppi tiedä voittaako hän vai tappaa. Mutta se on pääasia, että hyvin riittää ja saa kulkea komeasti metsäherrana.

Mutta kun taas talvikausi on mennyt ja Joppi keväällä on Helsingissä tekemässä lopputilejä lähettämistään puutavaroista, tulee vasta kovin pulma ja viimeinen ankara isku hänen päällensä, kuin ukkosen vasama. Hän huomaa, ett'ei hän kotona tulekaan ollenkaan tolkkuaan niillä rahoilla, mitä hänellä enään on saamatta. Hän ei saakaan niillä maksetuksi ostometsiä, ei lähellekään.

— Missä nyt on vika, tuumii hän nolona ja hiki päässä kaupunkilaisen kamarissa.

Hänellä ei ollut mitään kirjanpitoa, että olisi voinut tietää mitä kustakin lohosta oli tullut. Kaikki oli käynyt umpimähkää vaan, niinkuin pimeässä. Ja jos hänellä olisi oikea toimi ollut, olisi hän selvään nähnyt jo siitä ensimmäisestä isosta metsästä hävinneensä ainakin puolet, ja muistakin pienemmistä kaupoistaan aikalailla.

Vaan nyt hän ei tiedä mitään muuta, kuin että rahaa hänen mielestään tulee tavattoman vähän enään — menee melkein kaupungin laskuihin.

— Kuinka Jumalan tähden tämä näin käy? sanoo hän kauhistuneena.

— Jaa, sitä on minun mahdoton tietää, vastaa puukauppias. — Kyllä laskut tässä ovat oikeat, vaikka kelle näytettäisi, ja tässä on sitäpaitse vielä rahtikirjat. Tämä summa tässä näin tulee vähennystä, kun kaikki hirret ja pirot olivat pälhityt pilalle. Enhän minä voi niistä välikirjan mukaan maksaa, ettekä

tekään voi vaatia.

— Enhän minä vaadikaan. — Sikoja nekin hakkuumiehet, koko porsaita, että tekivät minulle sellaisen vahingon. Ja sekin vartesmanni sitten, sen lurjuksen ajoin sentään jo pois, sanoi Joppi niinkuin näyttääkseen puukauppiaalle, että hän kyllä on parhaansa mukaan koettanut toimia.

— Olisi pitänyt ajaa ennenkuin ottikaan.

— Sepä sen, kun olisi tiennyt!

— Eikä sekään ole sanottu, huomautti toinen, tuleeko metsistäne ollenkaan niin paljon tavaraa, kuin olette otaksuneet. Minä epäilen sitä, koska niin vähän sanotte olevan jällellä ensi talveen siellä ainetta. Olette ehkä itse maksaneet liikaa.

Joppi kalpenee, hyökkää seisaalleen, eikä tahdo saada ääntä kurkustansa.

— Voi totta toisen kerran! Voi yhdeksänkolmatta! Voi niitä roistoja kumminkin! Kyllä se niin melkein on käynytkin, ja sekin kitupiikki, silakannuolija, petkuttikohan sekin minua. — Sen se teki ja oli Oskarin kanssa liitossa. — Nyt tässä tulee hulluksi vallan — ja rahaa pitäisi saada, että voisi niille julmille maksaa — ja jättää Jumalan nimeen niiden metsät — —

Ja Jopin ääni värähteli ja oli vähällä, ett'ei kääntynyt itkuksi.

— No ei pidä niin kovasti hätääntyä vielä, lohdutteli puukauppias, jonka melkein kävi sääliksi Joppia. — Onhan siellä tavaraa vielä, mennään yhdessä katsomaan. Minä tulen mukaan ja ostan pois, kyllä minä voin niistä etukäteenkin hinnan antaa tavarahan mukaan. Tai annan vekselin, sillä saatte rahat myös.

Joppi rauhoittui vähän, vaikk'ei se tuskallinen ahdistus kokonaan enään kadonnut, ja he läksivät yhdessä maalle.

Tehtiin niinkuin puhuttu oli ja Joppi nosti etukäteen rahaa jällellä olevista puistaan.

Mutta mitä siitä, se meni pennistä penniin, ja häntä aletaan nyt ahdistaa muultakin puolelta.

Muistamattomuuden, vai huolimattomuudenko kautta oli Jopin ensimmäisessä suuressa ostometsässä tullut hakatuksi nekin siemenpuiksi määrättyt puut, ja nyt on isäntä hänen kimpussaan, vaatien maksoa.

Joppi tekee tenää hädissään, vaan ei auta. Kauppa kuin kauppa. Ja kun hänellä ei ole millä maksaa, ja kun hän väittää, ett'ei maksaisi penniäkään, vaikka olisi kuinka paljon tahansa, koska isäntä on kehdannut häntä nylkeä koko siinä metsäkaupassa, panettaa isäntä loput siellä löytyvät halot ja hirret takavarikkoon ja manuuuttaa Jopin kärkeihin.

— Kyllä hän on onneton mies nyt, ajattelee Joppi itsestään. — Häntä petettiin kun hän omaansa möi, ja kun hän rupesi ostamaan, tekevät ne hänestä aivan paljaan. Ja kaiken päälle vedetään vielä oikeuteen.

Hän soimaa koko maailmaa, eikä luota enään kehenkään. Hän on vihastunut jo Nuurperiinkin ja käy siellä riitelemässä, ett'ei tämä häntä varoittanut enemmistä kaupoista, mutta kauppias pesee kätensä puhtaaksi ja syyttää Joppia itseään, ett'ei hän ole ymmärtänyt kauppoja oikein tehdä. Ja välittämättä asioista, jotka eivät häntä liikuta, tallettaa hän vaan Jopin kiinnitystä laatikossaan.

— Juuri niinkuin muut olisi paremmin ymmärtäneet, mutta niillä on ollut onnea, päättää Joppi ja palaa alakuloisena kotiinsa.

Koko sen kesän vallitsi täydellinen sekasorto Hinkkalassa. Alma on kuin poissa suunniltaan, itkee joka päivä, soimaa ja syyttää Joppia kaikella mahdollisella tavalla, ja latelee Jopin eteen uudestaan ja yhä uudestaan kaiken sen hyvyden, mikä hänellä olisi ollut ilman mokomaa miesrenttua. Mutta Joppi ei voi sille nyt yhtään mitään. Ja kun ei pääse edes mielin määrin humalaan, että voisi ottaa sille rehellisen vastuksen aina silloin kuin mieli tekisi, alkaa hän kartella emäntäänsä niin paljon kuin mahdollista; ja tuntuu aivan siltä kuin hän suorastaan pelkäisi muitakin ihmisiä niinkuin lapsi, joka on jotain paha tehnyt. Monta helteistä kesäpäivää hän viruu huoneitten seinämällä katveessa, tai aitojen takana pientareilla. Hän käy toisinaan aatoksissaan kellarikamariinkin, mutta siellä ovat hyllyt tyhjät, sillä Helsingistä ei ole enään lähetetty mitään, kun on entistäkin maksamatta, ja sama on laita Hämeenlinnassa. Pitkää aikaa hän ei viihdy sielläkään, peläten emännän tulevan jälessään, jolloin häneltä peräytyminen olisi suljettu, vaan käy taas ulos. Ja jos sitten pihamaalla joku palkollisista sattuu hänet yhdyttämään ja jotain kysymään, niin hän oikein säpsähtää ja murahtaa jotain vastaukseksi, katsellen maahan. — Vahinkoa vaan noistakin, ajattelee hän, kun pitää vielä niillekin palkka hankkia. Emännän on pitänyt myöä useita lehmiiä välttämättömiin tarpeisiin, ja palkolliset laiskottelevat,

kulkien kylällä ja kielten tämän kesäistä sotkuista elämää Hinkkalassa.

Pitäjällä huhuillaan pahaa Jopista ja ihmetellään, millä kumman tavalla hän muutamissa vuosissa on voinut menettää niin paljon, että nyt jo pitää emännän myöä lypsävä lehmä kahvirahoiksi. Yksi vetää siihen yhtä, toinen toista, niinkuin ihmisten tapa yleensä on, ja jokainen luulee tietävänsä asian parhaiten. Se on vaan yleiseen tunnettua, että Jopista sitten kevään on tullut murtunut mies ja hänen poskensa ja miehustansa alkavat ohentua.

Mutta kun kärjäin aika syksyllä lähenee, eikä hän saa mistään tarpeeksi rahaa, tekee hän viimeisen vimmatun päätöksen, menee ja myö toiselle asiantuntemattomalle miehelle ne samat puut, jotka keväällä oli myönyt helsinkiläiselle. Sillä rahaa hänellä pitää olla kärjiin, voittakoonpa tahi hävitkään riitajutun.

Ja hyvässä humalassa — kerrankin taas pitkän paaston jälkeen — astuu hän lakitupaan.

Siellä on kantajalla syykirja ja todistajat mukanaan, ja kauppakirjan määräyksen mukaan tuomitaan Joppi viidestäsadasta siemenpuusta, jotka hän on kaatanut, maksamaan tuhat markkaa, ja siihen vielä huikea summa kuluja lisäksi.

Hän julmistuu. Pitää oikeudessa kovaa rähinää, väittää että hänelle tekevät vääryyttä kaikki, niin herrat kuin talonpojat, lyö lopulta nyrkkiä oikeuspöytään ja haukkuu vastapuolensa suut, silmät täyteen.

Siellä ei siedetä sellaista menoa, vaikka Joppi humalaisena ja hurjalla päällä luulee sen auttavan. Se kaatoi vaan, ja samassa laissa tuomitaan hänet vielä isoihin sakkoihin humalasta, kunnianloukkauksesta ja korkean oikeuden solvaamisesta.

Kotiin päästyään ei hän ole vielä ennättänyt täydelleen päässänsä selvittää nykyistä asiainsa kurjaa tilaa, kun jo muutamana päivänä saapuu se helsinkiläinen puukauppias saman miehen seurassa, jolle Joppi oli toistain puunsa myönyt, ja he iskevät häneen kiinni kuin synti.

Joppi pelästyy, kun ei ole luullut niiden niin äkkiä saavan asiasta selkoa. — Jo nyt taisi ottaa paha!

Hänen on mahdoton tällä kertaa tehdä heille mitään selvää.

Miehet syyttävät häntä hävyttömästä petoksesta ja uhkaavat vetää oikeuteen toinen ja toinen. Kumpikin omistaisi puut — kauppa oli luultavasti ollut hyvä — ja kun ei päästä selville siitä, kummalle ne oikeastaan kuuluu, riitautuvat he lopulta keskenään.

Joppi saa rohkeutta ja katsoo olevan syytä hänelläkin suuttumiseen.

— Minä tässä olen sentään isäntä, hihkaisee hän, ja polkee jalkaansa lattiaan. — Pitäkää pienempää suuta meillä! — Emäntä makaa juuri sairaana tuolla kamarissa, lapsivuoteella, ja te tässä rähisette. Vastaatko asian, jos se siitä säikähtää hengettömäksi —

Miehet ovat siksi hienotunteisia, että alkavat puhua hiljempaa, mutta samassa tuleekin emäntä horjuen, kalpeana saliin.

Joppi rientää vastaan.

— Elä Jumalan nimessä — no johan sinä — enkö minä sanonut teille — —

Vieraat joutuvat hämilleen kovin. Joppi koettaa vietellä Almaa pois, lohduttelee häntä ja samassa moittii, että tarpeettomasti on noussut ylös — menettää terveytensä ijkseen, mutta Alma tahtoo ensin tietoa, mikä meteli siellä salissa on.

Helsinkiläinen, huolimatta Jopin tystytyksistä ja levottomista vaitiolon merkeistä, puhuu asian ja sanoo, että hänen on vedottava oikeuteen, jollei isäntä tee selvää.

Joppi kiroo ja vannoo, ett'ei hänellä ole mitään tekemistä koko mokomien suurisuisten herrain kanssa, eikä hän luovu pennistäkään. Sopikoot keskenään asiansa.

— Mutta kuinka te voitte sillä tavalla väittää — oletko järjetön?

— Sinä järjetön olet, minä en maksa penniäkään — tasatkaa puut!

— No sepä nähdään, sanovat miehet poistuen. Onhan tässä talo, jollei rahaa löydy.

— Talo on ja hyvä, myykää jos voitte. Myykää, sanon minä, ja Joppi kiipee Hinkkalan mäelle istumaan ja katselee kuinka vasara paukkuu! Ohoo! ei talosta sentään niin lähdetä kuin torpasta.

— On lähdetty paremmistakin ruthorholleista jos se siksi kääntyy, sanoo toinen vieras ovesa.

— Ulos! kirkasee Joppi ja lyö jalkaansa.

— Oi jumala, kuinka sinun laitasi nyt enään onkaan, Joppi? sanoo Alma ja on kaatua, mutta Joppi tukee häntä ja alkaa taluttaa takaisin kamariin, helpommasti hengittäen, että tällä kerralla oli niin vähällä niistä kutsumattomista vieraista päässyt.

— Onko tosiaankin niin, että talo on menossa? Sitä minä en voi käsittää — en voi kestää — kuinka käy meidän — lapset ja minä, lausui Alma väsyneesti ja sekavasti.

Joppi koetti tekeytyä huolettomaksi ja leikkiliseksi vakuuttaen ja lohdutellen, ett'ei tässä vielä niin suurta hätää ole sentään — Alman pitäisi vaan rauhoittua — kyllä tästä vielä selvittäisi —

Vaan se ei auttanut. Alma kääntyi pahasti sairaaksi ja makasi heikkona kau'an. Ja sillä aikaa luisuivat asiat yhä huimempaa vauhtia sitä alamäkeä, mihin Joppi ne oli työntänyt. Hänen voimansa eivät riittäneet, eikä mikään keino voinut enään ehkäistä sitä menoa — ja niin oli hän parissa vuodessa, metsäherraksi ruvettuaan, velkaantunut koko maansa ja mantunsa hinnan.

11.

On kevät taas pitkän talven perästä. Koivut ovat imeneet mahlajaa suoniinsa ja alkavat tehdä hiirenkorvaa. Tuoreamman värin saanut havumetsä lemahtaa pihkalle, ja koko ilma värisee hienoa keväistä tuoksua, joka kylien seudussa saa vielä lisäksi omituisen, väkevemmän ja tuikeamman lemun palaneesta karjalannasta, jolla parhaillaan kevättoukoja peitellään.

Metsäkylässä on vielä tapana panna kattolantaa tou'oilte, ja sitä ajavat nyt miehet pelloille paitahihasillaan, ja piiat hajottavat. He tekevät sen käsin, ja heillä on käsivarret paljaina, kun he hierustavat kynsin rikki lannan paakkuloita, elämöiden ja nauraen, ja heittäen toisinaan kokkareen poikain perään, kun nämä kuormaa kaataissaan ovat sattuneet jotain sopimatonta puhumaan ja ovat poismenossa, seisten tyhjässä korissa selkä tyttöihin päin.

Vainioilla on elämää ja virkeyttä, ilomielistä kiirettä kaikkialla.

Mutta sentään, kesken kiireen, on pyhävaatteistakin kansaa liikkeellä, sekä omasta kylästä että muualta, ja niitä tulee hevosilla ja jalan kujaa myöten kylään. Kaikki suuntaavat he kulkunsa Joppi-Hinkkalaan, niin että siellä tulee pihamaat ja huoneet täyteen.

Vaan sen sijaan ei olekaan siinä talossa pelloilla ainoatakaan sielua. Pellot ovat jääneet syksyllä kyntämättä, ja mädänneen, mustankeltaisen sängen joukosta pistää siellä vihantaa nenäänsä näkyviin vaan joku ohdakkeen tahi narskun taimi, ja savisemmilla paikoilla kohoaa keltaisia, paljasvartisia leskenlehden kukkia, iloisina päivänpaisteesta ja häiritsemättömästi rauhastaan.

Joppi-Hinkkalassa on nyt huutokauppa.

Kun Joppi ei mitenkään voinut selittää asioitaan, vaan ne yhä olivat huononneet, olivat saamamiehet pakoittaneet hänet konkurssiin, että kaikkien oikeus tulisi tasan valvotuksi.

Valvonta oli ollut kevätlaiassa, ja uskotut miehet — joina oli kauppamies ja eräs isäntä — olivat määränneet huutokaupan heti keväästä pidettäväksi, ett'ei konkurssin tekijälle tarvitsisi tarpeettoman kauvan eläkerahaa maksaa, sillä hänelle oli ison perheensä tähden — lapsia kun oli jo viisi — määrätty sata markkaa kuussa.

Valvonnassa oli kuulunut sellaisiakin ääniä, että Joppia vaadittaisi edesvastuuden petoksista velkojiaan kohtaan, mutta jätetty se vaatimus sitten kumminkin oli.

Tämä konkurssiin meno oli ollut ankaran masentava isku Jopille, mutta vielä kovempi emännälle, jolta kaikki apu katosi kuin taikatempulla. Sillä piika, sekin ainoa, mikä syksyllä vielä oli voitu pestata, läksi pois, kuultuaan ett'ei hänelle pesästä senjälkeen enää palkkaa maksettaisi.

Pesänhoitajat olivat kyllä palkanneet erään vanhan mäkitupalaisen vaimoineen hoitamaan hevosia ja karjaa huutokauppaan saakka, vaan niistä ei ollut Almalle mitään apua, ja hän oli sairautensa jälkeen vielä varsin heikko. Hänelle sattui kovia kouristuksia joka kerta, kun Joppi hänen valituksistaan ja moitteistaan vihastuneena oli häntä pahasti äyhkäissyt, ja lopulta täytyi turvautua vanhaan muuriin — Jopin äitiin — ja hakea hänet apuun.

Muori oli monet pitkät, hänelle itselleen äärettömän pitkät vuodet elänyt melkein unhotettuna siellä pienessä pihakamarissaan, mutta kun nyt vihdoinkin hänetkin muistettiin ja hänen apuansa haettiin, antoi hän sen vallan iloisena — joka useimmin on hyljätyn vanhimman tapa.

Hän alkoi hoitaa Almaa ja lapsia, mutta tuska hänelle sentään tahtoi usein tulla miniänsä kärttyisyyden ja isompien lapsien tavattoman vallattomuuden tähden, niin mielellään kuin hän sen muuten tekikin. Sillä lapset olivat entisinä aikoina tottuneet vaan kiusoittamaan ja irvistelemään muoria, kun hän joskus pihan poikki kulkiessaan ja käydessään lehmäänsä katsomaan oli torunut heitä ilkeilyänsä; ja sitä samaa peliä yrittivät he nytkin. Mutta aika oli toinen nyt. Muori kävi luisevilla sormillaan tukkaan kiinni, ja silloin oli pila poissa. Mammaa huusivat apuun, vaan jos "mamma" koetti puolustaa heitä, sanoi muori tyynenä, että "kyllä hän pysyy kopissaankin, jos niin tahdotaan, hakekoot muita apulaisia — —"

Silloin pääsi aina Almalta itku, hän kävi muorin kaulaan ja vaikeroi:

— Älkää muori kulta jättäkö meitä, mihin me sitten joudumme.

Se oli ollut alussa sanomattoman vaikeata se pyyntö. Se vihiasi sydäntä, että hänen, rikkaan talon tyttären oli pitänyt niin äkkiä siihen määrään alentua, sellaiseen pyyntöön vanhalta akalta, jota ennen oli ylenkatseella kohdellut. Vaan se täytyi tehdä, sillä ei ollut ajattelemistakaan omaan entiseen kotiinsa turvautua, kun siellä nykyään oli vallan ventovieras väki.

Mutta hänen ylpeytensä kärki oli hänen sairautensa aikana paljon tylstynyt ja viimeisten tapahtumain kautta oli se lytistynyt melkein myttyyn, niin että hän yhä keveämmällä mielellä sai sanotuksi "muori kulta". Ja lopulta ei tuntunut enään ollenkaan vastenmieliseltä kietoa kätensä muorin laihaan, rypyyseen kaulaan.

Joppia syytti Alma koko tästä kurjuudesta, ja ainoastaan Joppia, tuota kurjaa, viheliäistä miestä, juopporenttua, joka oli häntä niin katkerasti pettänyt. Hänen teki toisinaan suorastaan mielensä työntää joku terävä ase puhki sen kähisevän rinnan, sillä niin hän sitä inhosi, raukkaa, joka ei nytkään vielä viitsinyt sen vertaista, että olisi tuonut huoneesen edes puusylyksen tahi vesiämpärin, ei muuta kuin rentutteli pitkin kyliä nytkin.

Kun tuskan ja vihan purkaus joskus meni kovin pitkälle, koetti muori hienosti panna painoa vaa'an toiseenkin puoleen, mutta se täytyi jättää, sillä silloin alkoi Almaa taas kouristaa.

Ja huomasi sentään muorikin, ett'ei Jopissa oikeastaan ollut kehua varaa vähääkään. Sillä vaikka hän konkurssi-iskun tultua ensin oli kokonaan joutunut häiriöön, itkenyt ja puhkinut sitä ääretöntä häpeätä, minkä ne hänelle tekevät, ja venynyt kotona selvällä päällä, niin oli hän heti ensimmäisen kuukausirahansa saatuaan lähtenyt kylille, sillä lieventämään suruaan ja häpeätään ja ottamaan uutta rohkeutta esiintyäkseen tuttaviansa luona. Ja hän kulkea huutoi pitkin pitäjää jokaisen varakkaamman miehen luona, pyytäen niitä tulemaan huutokauppaan ja huutamaan hänen taloansa korkealle, sillä se kannattaisi kyllä. — Hän tietää paraiten, mitä siitä kannattaa maksaa, hän, joka aikoinaan on niin monta tuhatta siihen uhrannut.

Niin hän touhusi, sillä hänen ainoa toivonsa, salainen luottamuksensa, oli se, että hänelle itselleen vielä jää ylitse talostaan joitakuita tuhansia, joilla hän sitten muuttaisi Helsinkiin, ja rupeisi siellä puukauppiaksi, päästen ikuiseen rauhaan näiden kirottujen maalaisten pilkkalisista katseista.

Huutokauppapäiväksi oli hän hankkinut viinaa kotiin niin paljon kuin sillä kertaa oli irti saanut.

Alma lapsineen oli siirtynyt muorin kamariin, kokonaan piiloon. Eikä hän enään olisi voinut omissa huoneissaan ollakaan, sillä ne täytyivät pian ihmisistä, joita tunkeili kaikkialle, tarkastaen ja arvostellen huonekaluja, vaatteita ja kaikkea, mitä näkyvillä oli. Ja kaikki piti olla näkyvissä.

Mutta Joppi häärii puolihumalaisena kansan joukossa, ja kun irtainta aletaan ensiksi myödä, kulkee hän miehestä mieheen, kehuen, kehoittaen ja yllyttäen nostamaan hintaa, sillä tavara on hyvää. — Kaikki on parasta laatua ja kannattaa lisätä, sillä se on hänelle itselleen maksanut niin ja niin paljon sekini kalu. Ja parhaimpia huutajia kuljettaa hän rypyyille kellarikamariin, mihin on kätkenyt viinalekkunsa.

— Tällainen talo, kehuu hän siellä, tästä voi huoletta luvata kymmenen tuhatta, vaikka ovat lurjukset arvioineet vaan kuuteen. Mutta mitä ne ymmärtää talojen hinnasta! Missä te tiedätte tällaista maitohuonettakaan — tämä on meijeri, tämä — missä, sanon minä, muualla kuin Riuttan kartanossa. Talo on hyvä, vaikka tästä nyt minua häätää koetetaan, kun olen hyvän luontoni tähden ensin antanut peijata itseäni. — Ai, ai, Jussila, kuinka minua on petetty — ja minä olen ollut hy-y-y-vä mi-i-hies aina, sanoo Joppi itkuun puhkeamassa. Mutta samassa pyyhkäisee hän kämmenensä selkäpuolella silmiään, retkahuttaa kättään, niinkuin heittäisi siitä pois jotain, ja sanoo:

— Äs! Otetaan toinen ryyppy vielä! Joppi muistaa ystäviään köyhänäkin — — —

Kun he tulivat ulos taas, myötiin pihalla lapioita, kuokkia ja muita peltokalun vähiä, sillä paljoa ei ollutkaan sitä lajia tavaraa talossa.

— Tule nyt Joppi huutamaan täältä itsellesikin aikoinaan lapio ja kuokka, saat halvalla, huusi joukosta joku irvihammas työmies.

— Ei sentään vielä, ei lähestulkoonkaan, vastasi Joppi, vaikka entinen mahti oli äänestä poissa; ja näyttääkseen, ett'ei hän vielä työmiesten joukkoon aijo ruveta, nykäsi hän muuatta isäntää hihasta ja katosi taas hänen kanssaan kivijalkaan.

Mutta kun hän siellä vähä väliä kulki ja joka miehen kanssa maisteli, jäi hän sinne kokonaan lopulta ja nukkui lattialle, laiminlyöden siten kokonaan hyvän tuumansa miesten huutohalua kiihoittaa.

Se päivä myötiin irtainta ja talo jäi seuraavaan.

Ei ollut enään paljon huutajia, sillä harva halusi metsätöntä taloa, vaikkakin hyviä tekomaita löytyi ja upea rakennus.

Kirjat luettiin, kartasta talon suuruus ja henkikirjurin todistuksesta sen verotus ja luonto. Jopin kauppakirja, jolla hän isältään oli talon saanut, luettiin myös, ja siitä kuuli jokainen, millainen eläke on maksettava talon entiselle emännälle, Jopin äidille.

— Vai on sellainen eläke, hm! sanoi joku pitkämatkaisempi talon tavoittelija.

— Sellainen on, ja eläkekirja on myös lain vahvistama, niinkuin tässä kuulette, sanoi toimitusmies.

— Se vielä pitää olla kiusana, ajatteli Joppi, joka kohmeloisena hikoili huutajien joukossa, kun hän huomasi, että eläke tulisi alentamaan talon hintaa.

Huuto alettiin.

— Kuusituhatta! pannaan alku siitä, huusi kauppamies, kun se kerran on siitä kiinnitetty. Ei hän taloa havinnut ollenkaan, mutta täytyihän hänen alkaa siitä summasta, mitä oli talosta saatavaa.

Vasaramies huutaa "kuusituhatta, kuusituhatta — —" ja heiluttaa vasaraa samaan tahtiin. Mutta kauvan kestää, ennenkuin aletaan lisätä, ja pieniä summia vaan.

Huutajat ovat vakavan ja mieltävän näköisiä.

Joppi on tuskan vallassa. Koko ruumis vapisee, ja silmät hätäilevinä, pyörien ympäri huonetta, koettaa hän ikäänkuin katseillaan vettä miesten suuta auki.

— Antavatko ne sydämmettömät hänen talonsa mennä niin polusta — ja hänelle ei jää mitään. Sekin viimeinen toivo näyttää pettävän.

Pitkä äänettämyys vallitsee ja vasaramies huutaa jo "toinen kerta".

Naapurin ukko, joka äänettömänä on seissyt ovipielessä siniseksi värjätty rohtiminen takki päällä ja piippu suussa, alkaa rykiä. Hän kaataa piippunsa nahkavarresta sinne kertyneen öljyn pois, irroitettuaan ensin posliinipesän, panee taas paikat paikoilleen ja pistää piipun taskuunsa, avaa sitten tämän valmistuksen jälkeen suunsa ja lupaa täydet seitsemäntuhatta.

Hän on päättänyt nuoremmalle pojalleen, joka on menossa maanviljelyskouluun, ottaa tämän talon, ja nostaa hintaa sen minkä kuka muukin tahansa, sillä se sopii hänestä niin hyvin, että veljekset ovat naapuria.

Mutta kukaan ei lisää enään.

— Toinen kerta, huutaa vasaramies. — Putoo, paukkuu, joll'ei apua kuulu!

Ei kuulu apua, ja vasara nousee pudotakseen "kolmannella kerralla" pöydän syrjään.

Joppi on juosta lyöjän käteen kiinni ja huutaa tuskaisella äänellä:

— Elä lyö vielä — eiköhän kukaan lisää? Tiedättekö te mitä tämä talo maksaa? — Kolme naapurin taloa — ja nyt se saa sen ilmaiseksi. — Elä lyö vielä — —

— Ei kukaan lisää, vakuuttaa huutajat kaikki; mitä näistä rakennuksista on tuloa.

Ja vasara paukahtaa.

Mutta Jopin koko luonto kääntyy nyt naapurin ukkoa vastaan. Hän pui nyrkkiään ukon edessä, räyhää ja sättii häntä minkä enimminkin ennättää, niin että kaikki kummeksivat, kuinka ukko voi tyynenä kuunnella sitä. Ja toimitusmiehetkin jo huutavat pöydän takaa: "ole siivolla siellä!"

Vaan Joppi ei voi luontoaan hillitä.

— Nyljette minut puhtaaksi — lahjoitatte taloni tuollaiselle äijän rähjälle — sillä on kyllä tilaa kuukkia omilla tunkioillaan — eikä sillä ole millä maksaa, ja Nuurperi tahtoo rahat heti! — Onko sulla millä maksat, vaikka huutaa rääkyt — vai ottaisitko nyt minulta talon, kun et ole omaasi voinut kuntoon panna — toisit repaleisen joukkosi tänne minun hienoihin huoneisiini —

— Ole siivolla nyt, ett'ei tästä koidu vielä tätäkin pahempia asioita, kuuluu joukosta.

— Kyllä sinä olet tästä talosta jo osasi päältä ottanut, anna nyt minun koettaa, löytäisinkö vielä jotain minä sieltä korvista, kantojen alta, sanoo lopulta vakavana naapuri.

— Se on hullu, ja te lyötte sille talon. Luuletko minun rahoja korpeen piilotelleen — —

— Eipä ole takeita mitä olet siellä metsiä ajellessasi hassutellut, sanoo ukko vähän naurahtaen, kun huomaa, ett'ei Joppi ole hänen sanojaan käsittänyt.

Toiset kyllä ymmärtävät, mitä sellaisesta avaamattomasta talosta maksetaan, ja naurahtelevat hekin Jopin tuumille.

Mutta Joppi räyhää yhä.

— Sillä ei ole millä maksaa — minä vaadin uuden kuulutuksen, ja uuden huudon. Te ette saa pettää minua, kun taloni on kerran teidän haltuunne uskottu.

— Tämä ei ole sinun talosi, eikä meidänkään, sanoo toinen toimitusmies lujasti, vaan se on Matti Hinkkalan nyt, jolle se on julkisesti lyöty. Ja mistä sinä tiedät, vaikka hän paikalla maksaisi?

— Sillä ei ole niin paljoa, ja minä vaadin pikaista tilintekoa — —

Matti Hinkkala astuu samassa pöydän luo, kaivaa povestaan paksun lompakon, ja maksaa kaikkien ihmeksi koko hinnan heti, vaikka oli maksuaikaa myönnetty. Mutta kun hän oli päättänyt varmasti talon huutaa ja hänellä kauvan aikaa oli ollut pankkiin talletettuna ja siellä kasvamassa joku summa rahaa, oli hän sen sieltä hakenut jo ennen huutokauppaa.

Joppi nolostui ja poistui sivulleen vilkaisematta.

Porstuassa ja portailla seisoskeli joitakuita joutilaita miehiä, uteliaita kuulijoita. "Nyt ollaan yhtä hyviä herroja molemmat", veti joku leukaansa Jopille. "Niin meni talo, ja nyt on hausempi kulkea Kurjalasta Pirjalaan ja raastaa lapsijoukkoa perässään", kuului joku toinen sanovan.

Mutta Joppi riensi siitä ohitse, ja meni muurin kamariin. Siellä istahti äänettömänä tuolille — ja purskahti itkuun.

Vasta aika itkeäksesi, poika parka, sanoi muori, mutta Joppi itki vaan, kumarassa, pää kämmenten välissä — nyyhkytti ja puri hammasta — — —

Naapurin miehet iskevät kovalla voimalla talon töihin kiinni. Kyntävät peltoja ja kesäävät, perkaavat oja, korjaavat aitoja, ja alkavat rahamiehillä panettaa isoa viemäriojaa Jopin korpeen takapalstalla, jossa vanhimmat kannot jo ovat koko lailla hapanneet ja nousseet maasta. Mutta huoneisiin ottavat he kesähyiriläisiä kaupungista, kun eivät niitä vielä itse tarvitse.

Jopin konkurssi alkoi selvitä siten, että velkojat toivoivat jotakuinkin omilleen tulevansa, vaan hänelle itselleen ei sieltä tulisi mitään jäämään.

Hän pyysi saadakseen toistaiseksi joukkoinensa asua muurin kamarissa, ja kun muori siihen suostui, ei siihen isännältä tarvinnut lupaa pyytää, sillä saihan eläke tehdä huoneellaan mitä tahtoi.

Ahtaus siinä oli tukala nyt jo kesälläkin, mitä sitten talvella, ja kun koko joukon vielä "toistaiseksi" täytyi syödä muurin eläkettä ja kuluttaa hänen vanhoja säästöjään, oli muori paha joutunut sangen vaikeaan asemaan.

Joppi koetteli kyllä lohdutella sillä, että hän ehkä vielä jonkun keinon keksii asian parantamiseksi talveen mennessä, mutta se tuntui toisista sangen epätietoiselta.

Kesä kuluu sentään niin ja näin.

Herrasväki surkuttelee sitä joukkoa, joka huonojen "afäärein" tähden on köyhyyteen joutunut, ja he antavat Almalle neulosta ja pitävät häntä muussakin avussa, minkä hän jaksaa, ja palkitsevat hyvin. Ja kun se on herrasväkeä, oikeata hienoa helsinkiläistä, on Alma mielellään heidän seurassaan ja apunaan.

Muori on vielä niin hanakka, että käy kiireimmällä ajalla talon töissä, heinässä ja rukiissa, kun häntä palkkaa vastaan on pyydetty.

Mutta Joppi kuleksii herrasväen poikain kanssa metsälammikoilla ongella, ja ojalla ravustamassa, saaden heiltä aina paperossia ja milloin mitäkin pientä lahjaa. Ja syksymmällä saa itsellensä jollain keinolla pyssyrämän, jolla yrittlee metsänotusta särpimeksi. Mutta ei sieltä mitään tule, eikä viitsi hän saadakseensa saakka kävelläkään, sillä kaikki tarmo on nyt jo mennyt häneltä.

Ja pääasiassa oleksiikin hän metsissä pyssyineen vaan sentähden, ett'ei ole muuta tekemistä eikä muuhun kykene, ja miettii siellä jotain mahdollista keinoa, millä voisi vielä vähänkään päästä jalkeilleen.

Ja lopulta hän luulee jo keinon keksineensä: hän rupeaa leipuriksi.

— Kirkonkylänkin pakari oli niin paljas tänne tullessaan, ett'ei ollut kuin paitarisa päällä ja toinen kainalossa — sen tietää Joppi — ja nyt sillä on jo oma huone ja elää hyvin. — Sen hän tekee paikalla. Alma osaa hyvin leipoa, leivotaan aluksi täällä kotona ja hän käy myömässä — —

Tuumasta toimeen!

Hän saa kauppiaalta hyvällä puheellaan säkin vehnä jauhoja velaksi, päästökseen alkuun, ja isännältä luvan käyttää pakarin uunia pientä hyyryä vastaan, kunhan vaan hankkii itse puut.

Puiden kanssa on isompi pula. Niitä olisi kyllä pitkin metsiä hyviä, kuivia puita, kaikenlaisia karankoja, joita saisi vapaasti ottaa, ja vaikka vielä talvenkin varaksi koota, mutta mikä niitä sieltä jaksaa kokoilla! Lopulta saa hän kylältä halkoja, velaksi myös, sillä määrällä, että heti maksaa, kun saa vehnäsistä rahaa. — Ja niistä saa, vakuuttaa Joppi.

Niin pannaan säkki vehnä jauhoja leiväksi, ja hyvin osaakin Alma leipoa. Herrasväkikin tuumaa, että ei taida olla hullumpi yritys.

Sitä syödään vahvasti maistimiksi, ja jätetään hyvä kasa lasten varaksi kotiin, kun Joppi pyhäaamuna, kirkkaana elokuun sunnuntaina, lähtee palkkahevosella sitä kirkonmäelle myömään.

Leipä tekee kauppansa hyvin, sillä renkipojat kehuvat sen olevan vahvempaa kuin pakarin vehnäsen, ja Joppi kärsii äänettömänä pilapuheet, joita hänen korviinsa singahtelee istuissaan häkkirattailta vehnäskorineen kirkkoaidan kulmauksessa, hän nieleskelee ne vajajeten, kun tuntee taas kovaa hopeata hypystensä välissä.

Ja kun kuorma on lopussa ja hän päällisin puolin summailee voittoansa, huomaa hän ilokseen, että hyvästi kannattaa piipahtaa kievariin ja ottaa kerran vielä pullo olutta — tahi pari, ei se tunnu mitään — ja näyttää, ett'ei Joppi sittenkään vielä ole niin yhtä kynnessä kuin luullaan ja huhutaan. Ja hän sitoo hevosen keskievearin aitaan kiinni.

Kun ei Joppia kuulu ajoissa kotiin, on hevosen vuokraaja käynyt levottomaksi niinkuin kotoväkikin — ja hän lähtee astuskelemaan iltapäivän viileällä kirkolle päin. Ja kun ei kuulu Joppia vastaan, käy hän ja käy yhä eteenpäin mietteissään, kunnes tulee kieverin portille saakka ja huomaa siinä aidassa hevosen, joka hörähtää häntä vastaan, alahuuli lerpassa.

— Sitä on poika! murahtaa mies — kiusaa toisen hevosta siinä pitkän päivän nälässä ja karpästen syötävänä. On se haettava sieltä pois, että saa edes kyytirahan.

Joppi on siellä ennallaan taas. On joutunut muutamien muiden juopottelijain pariin, unohtanut koko tämän kurjan maailman, ja reuhaa parhaana miehenä joukossa, kortit kourassa.

Mutta hevosen hakija tuo hänet puoli väkisellä ulos, asettaa rattaille ja ajaa kotiin. Ja tuskin löytyi kyytirahaa Jopilta.

Herrasväki alkaa häntä yrmiä tämän urotyön jälkeen. He säälivät vaimoparkaa ja lapsia entistä enemmän ja lähteissään antavat heille kaikenlaista ylijäämää elannon avuksi.

Kituen käy elämä — ja syksymmällä ajaa vielä eräänä päivänä vallesmanni lautamiehen kanssa pihaan, ja ryöstää kauppiaan jauhovelasta lopunkin omaisuuden, vuoteen ja vaatteen vähät, mitä niitä liikoja oli. — —

Talvi lähestyy, ja nyt alkaa jo muorikin tuskastua todenteolla ja joutua hätään hänkin. Hänen varansa eivät tällä tavalla pitkälle kestä — ja sitten vielä sellainen tavaton rauhattomuus siinä ahtaassa kamarissa vanhalla ihmisellä. Lapset kitisevät ja parkuvat kaikki yöt kylmällä lattialla.

Joppi koettaa edes jollain tavalla asiata lieventää. Hakee nurkista laudan jätteitä jotain, ja alkaa niistä kyhätä lavan tapaista ovinurkkaan, mutta kun on tottumaton kirveesen, lyö polveensa pahan haavan ja joutuu viikkokausiksi vuoteelle itse.

Hätä kovenee ja suora nälkä rupeaa jo ahdistamaan. Rukoillaan muoria lähtemään kunnanmiehen puheille, sillä muuten tästä tulee kamala kuolema — — eikä auta muu, kuin että muori lähtee, sillä hänen on mahdoton enään elättää yksin sellaista joukkoa. Ja hänkin tietää vaivauskassan viime aikoina tulleen hyvin anteliaaksi.

Lautakunnan esimies on ihmeissään ja suutuksissaan, puhuu juomisesta, tuhlaamisesta ja saamattomuudesta, mutta muori selittää, ett'ei niitä voi elävältä nälkäänkään tappaa — mies on sairas — vaimo heikko — ja viisi alaikäistä lasta.

Mutta esimies ei sano voivansa apua antaa tässä tapauksessa lautakuntaa kuulematta, ja ottakoot itse sitte tuonempana tietoa, onko myönnetty.

Kuluu vielä joku viikko tuskallisessa odotuksessa. Muori lähtee uudestaan kuulustamaan, kun ei sano Joppi itse millään tavalla ilkeävänsä, vaikka jo jalaltaan kyllä kykenisi, ja hän palajaa sillä tiedolla, että on lautakunta myöntänyt apua, säkin jauhoja aluksi, koska hätä on niin suuri. "Mutta enhän minä niitä sieltä mitenkään kulkemaan saanut, voit mennä itse noutamaan, kelkka luistaa hyvin jo", sanoi muori.

Joppi harmittelee, ett'ei muori ottanut kelkkaa mennessään mukaansa ja tuonut jauhoja — —

— Kun kehtaat! Kiitä Jumalaa, että olet minun toimellani päässyt edes katon alle. Olisit maantiellä, jos Herra viisaudessaan olisi tahtonut kutsua minut ennemmin pois täältä, näkemästä tätä kurjuutta. Ja kuka sinua silloin auttaisi! sanoo vakavana vanhus.

Jopin täytyy lähteä, siinä ei nyt auta mikään muu keino, eikä hevosta anna kukaan.

Mutta ihmisiä häveten asettaa hän lähtönsä niin, että vasta iltahämyssä saapuisi kunnanmiehen luo ja sieltä pimeässä kääntyisi paluumatkalle. Kunnan esimies — vaikka monta ryyppyä olivat ennen yhdessä ottaneet — antoi ankarat nuhteet Jopille, ja vakuutti, ett'ei täältä hyvinkään pitkälle anneta, koska mies vielä näyttää siksi voimissaan olevan, että työhön kykenee.

Mutta ei ollut Jopissa enään voimaa paljon, sillä tielle oli jäädä se puolen tynnörin jauhosäkkikin, jonka hän sai. Väsymys alkoi jo alkumatkasta rasittaa, ja pienen taipalen tultuaan, täytyi hänen hengästyneenä levätä, istuen säkin päälle kelkassaan.

Ilta kuluu ja jo yllättää yö, ja Joppi taivaltaa kelkkoineen vasta Teuron ojan poikki omille entisille maille.

Päivä on ollut kylmän tuulinen. Illemmalla tuuli äityy ja nyt se kuljettaa jo kevyttä, syksyistä lunta tielle, ja painaa sen siihen kovaksi, tahmeaksi peitteeksi, jossa kelkan jalas kulkee raskaasti naristen.

Se tekee loppumatkan tukalammaksi vielä.

Sillankorvan mökki on jo pimeä.

Kovasti tekisi mieli kolkuttaa sinne lämpimään tupaan yöksi ja maata siellä aamuun, mutta hän häpeää heitä, mökin asukkaita — ja pelkää ett'ei saa säkkiään ollenkaan kotiin sillä kertaa, jos aamuun kinostaa pahemmin.

Ja hän jatkaa vaikeata matkaansa.

Kuun puolisko on noussut taivaalle ja luo hämärää valoaan ylitse aution seudun, ja näyttää matkamiehelle selvissä piirteissä vaalean harmaat pilvet, kun ne kilpaa temmeltäen, huimassa vauhdissa lentävät sen ohitse, tullen itäpohjoisesta Kilpisuon ylitse.

Joppi istahtaa taas uupuneena kelkkaansa.

— Voi katalia ihmisiä — voi tätä petollista maailmaa! ajattelee hän, katsellessaan aukeaksi hakattua maata siinä pitkin tien sivua — omaa entistä metsäpalstaansa. — Että ne ovat julenneet minua niin onnettomasti pettää. — Olisinko täyden saanut metsistäni, niin kärsimättä olisi nyt tämä tuska ja murhe, kipu ja tämä häpeä — —

Tuuli yltyy yhä Jopin siinä istuissa, ja kun sillä on vapaa peli yli aukean suon ja yli paljaitten mäkien, nostaa se yhä kinosta tiellä, ja kasvaa kohta oikeaksi myrskyksi, jonka käsissä pienet puun limat mäellä — siellä täällä harvallaan — huojuvat avuttomina ja lopulta hienosti parahtaen katkeavat. Se nuolasee lumen kiviltä, juokсутtaen sitä muassaan pitkin maata niinkuin savua — ja jättää niiden mustat kylet näkyviin valkealta pohjalta — niin että ne katselevat mäeltä alas maantielle niinkuin tummat silmäkuopat kuolleen valjenneesta kallosta — ilkkuen — —

Se iskee esteettömästi, täydellä voimallaan, metsän rintaan oikealla puolen tietä — ja siellä räiskyy ja rytisee, kun jäiset oksat ja kokonaiset rungot murskautuvat.

Joppia alkaa kamottaa yksinään keskellä tuimaa luontoa, ja hän ponnistaa viimeiset voimansa, päästäkseen kylään.

On kuin joku aave olisi lähtenyt kulkemaan hänen jälessään sieltä Teuron mäistä — ja hän katsahtaa vähä väliä arasti taakseen — kylmän hien vallassa — ja saapuu niin lopulta puoliyön aikaan aivan menehtymäisillään kotiin.

Vielä riisuu tuessaan puhuu hän vaikeasta matkastaan ja tästä onnettomuudesta, mihin hän on ihmisten tähden joutunut, kun ne puolesta hinnasta veivät Hinkkalan metsät —

Mutta muori kääntää kylkeään olilla ja huokasee:

— Ja vaikka olisit saanut niistä kolminkertaisen hinnan, niin et sinä Joppi parka olisi siitä yhtään rikkaampi.

End of Project Gutenberg's Kun talonpojasta tuli herra, by Kalle Kajander

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUN TALONPOJASTA TULI HERRA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is

owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.